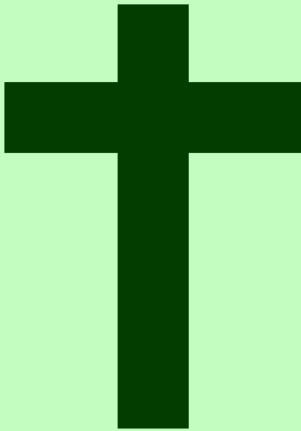

Kuturmi NT Portion

Portions of the New Testament in the Kuturmi language of
Nigeria

Kuturmi NT Portion

Portions of the New Testament in the Kuturmi language of Nigeria

copyright © 2025 Luke Initiative for Scripture Translation and The Seed Company

Language: (Kuturmi)

Contributor: Luke Initiative for Scripture Translation

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

- You include the above copyright and source information.

- If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

- If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-07-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 26 Jul 2025 from source files dated 2 Jul 2025
437deed4-18d6-5993-a562-f9f63620aa30

Contents

Luka	1
----------------	---

Iring ididima kəni sini Iluka Wəri ni Uyee Ikywi Umi iring ididima Iluka

Ekəri utowa aru wəro nokunowo bi ekəri uyaa ussha, yip aru ni sūma sini uyen nge asani Iluka, avuwa ikang nge. Būkywəre ugyurho orokru ededei aru sini ɔnuo Burhan kəni imi sini Iyesu si, Iluka kə wəro utowa ususa bikywi Iyesu kəni utina nge.

Iring ididima yen ire ni irokyoro ni uyaa ussha utina atina Iyesu kəni okyoro Ipya ayaa ussha apari yen asani ereying ngee ɔwəri kyekya eberi ereying dang, Itiyofolus (1:3), aru sini utowa yen asani, “Aru sini ewei Unung.”

Okro ikywi iring ekəri iring ididima iyoyo ini ekəri ushoo oforo Iyesu kəni imi sini ikooba adarha ekəri ikiri ese men 19:9,10. Ani akywi uring men: Iyesu Kristi ekəri oforo, ekəri ering ushisha, okwo ni aru sini ani bidɔ igara kəni oforo aru sini ene kperhimo Unung.

Bi utumo ukpo Iyesu kəni ushine nge, ekəri uyaa ussha kə shere ɔno umer ni ofofuru kəni usha aki ikru Unung sini ipri tiremɔ.

Ubyere Iyesu kəni Inijie (1:1—2:52)

Ibaptisma Iyesu kəni umarha (3:1—4:13)

Utina Iyesu bi Igalili (4:14—9:50)

Utina Iyesu bi utira kekya Urushelima (9:51—19:27)

Utina Iyesu bi Urushelima (19:28—20:47)

Utana onuo Unung uring sini ukyeba (21:1-38)

Ukpo Iyesu kəni ushine nge (22:1—24:53)

Imisini isi Iluka wəri uyaa usha wen

¹ Ɔro ɔmɔmɔru Itiyofolus, orokru na pany wəro bikywi sūma sini usi bi idɔ eri.

² Orokru men wəri aru nemer kəni sini akung, orong bi tee ni.

³ Imye kam, ipyerhe sūmamen noshushong nemer wroo bai itee, Irii ini igyang iwəro atananw nemer kəni ushoyoni ari ɔmɔmɔru Itiyofalus.

⁴ Aki ukperhi nge nashisha asani imisini emer nwu ubrubruwɔɔ.

Ubyere Iyohana aru Ibaptisma

⁵ Akywa dang Ihiridus ngee ani ogumo Iyahudiya, Ogoku Unung nwo amisini ayirhi utowa nge ni Izakariya. Aru sini okuni bai edei una Ogoku Abija. Kənawo eree Alisabatu kaa okuni bai edei Iharuna Ogu ubyen Unung.

⁶ Izakariya kəni eree Alisabatu kukumo aki nashisha bite Unung. Asa nemer kəni sini ewei bi ogro Ete peri ni.

⁷ Asamɔ ni ɔwɔ, bekei sini Alisabatu saa ni ubyere nge. Eme ɔkɔrɔmo kukummo.

⁸ Akywa ka fwa sini Izakariya kəni orobyoo amu una Abija ani bi utina, ani owroo usa utina ogoku bi ite Unung.

⁹ Apari wə oko shoo nu uworo nge kəni sini eren uworo ogoku, engge nu raa ubyen Unung Ete aka pya enye unyang ududuma.

¹⁰ Sini akywa upya ekəri enye unyang ududuma fwa, kukum orokru ni besing asu sɔrɔhɔ Unung.

¹¹ Atina Ete ko kuno bi itee, ka ting ba avu ura unara enye unyang ududuma.

¹² Akywa sini Izakariya rii ekəri atina Unung aka kung irung nge asuya owroo

¹³ Atina Unung ka sani, "Izakariya bekya kung irung! Unung kung usorhɔnw, erenw Alisabatu nɔ byerenw ene erime, inyɔ nɔ yirha utɔwa nge ni Iyohana.

¹⁴ Anɔ konyi ofofuru ba, orokru napany nume ni ubyere nge.

¹⁵ Anɔ shoo ɔɔ mɔmɔɔ eberi Ete. Ana usaa omung inabi ko akama, wroo bai idɔɔ ofo akwaa Ering Ushisha nɔ shoo kəni engɛ nge.

¹⁶ Anɔ tere arɔ Isrela na pany ke ba eberi Ete Unung mɔ.

¹⁷ Anɔ kpɛte Ete, akywa sini eye ba, eye ba ni uring kəni ikru edei eying ni Iliya. Anɔ tere ikywi ekperi kya eberi ɔnɔmɔ, etere ikywi arɔ larha amraa ke kya eser ara amraa asa iminisi ini nɛgbɛn, anɔ kyene orokru okyo asu usha ukye ba Ete."

¹⁸ Izakariya ko gyurho atina Unung ka sani, "Ini sa nenyee kə kperhi ni iring yen nɔ tire? Imye we ito ekperi, erem kaa ɔkɔɔ nge nagang."

¹⁹ Ekəri atina Unung ka sani engɛ ni, imyɛ ni Ijebriɔ. Ko ikina ikpara ini bi ite Unung. Engɛ atumim iba pya onuo ni ɔnwɔ atananw iring ididima yen.

²⁰ Bai kaimen unɔ rana na kprɔkpring una sɔ branw upya onuo kekya unung sini uring men nɔ tire, bi ekɛi sini unoyorong ni iring mi, imisini inɔ tire akywaa ba fwa.

²¹ Bakywa sini atina Unung kɔ pɛrɛ ni Izakariya orokru kɔ shaa besing, akasɔ wɔɔ ofo ikimɔ yɔ isi Izakariya derhi nge kən bi ubyen Unung.

²² Akywa sini obo kuno ana braa upya onuo ni ɔmɔ, orokru kə kperhi ni ara ni ɔmɔɔ bidɔ ubyen Unung, ɔwɔɔ Izakariya kɔ pɛrɛ ni ɔmɔ ni ivɔ bau ubra upya onuo.

²³ Akywa sini awri utɔna nge tire Izakariya kɔɔɔ nge apya.

²⁴ Anakywa naji eree Alisabatu ka kpin ofo kasa ipɛri itong bau ukuno esing.

²⁵ Aka sani, "Ete karha sam inyen ima," "Ete sam ima ididima, oworom uwaa bi eberi orokru."

Atani ubyere Iyesu

²⁶ Akywa sini ofo Alisabatu fwa ipɛri iten, Unung ka tuma atina nge Ijebriɔ kya apya sini ayirhi utɔwa yɔ ni Inazaret bi ibung Igalili,

²⁷ kya eberi adira sini enekperhi nge ererime sini owo lorho ubarha Isufu eyeri Idouda. Utɔwa ekəri adira ni Imeri.

²⁸ Atina Unung kii eberi nge, iku fong, ka sani nge ni, "Unwɔɔ uni arɔ sini Unung weinwɔ nagang! Ete ni kəni ɔnwɔɔ."

²⁹ Imeri kə pen uwure nge nagang ni iring nge, kasɔ wɔɔ ofo ni akyina edei ufo ni kən.

³⁰ Ekəri atina Unung ka sani engɛ ni, "Imeri bekya kung irung, kii upen uyirha eberi Unung.

³¹ Unɔ kpɛrɛ ofo ebyere ɔnɔ ererime, unɔ yirha utɔwa nge ni Iyesu.

³² Anɔ shoo ɔɔ mɔmɔɔ, anɔ yirha nge ni ɔnɔ Arayaya Unung, Ete Unung nɔ maa igɔɔɔ Igumo Ekperi nge Idouda.

³³ Anɔ kong igumo una Iyakubu ishishaa, igumo nge sayo na akurha nge."

³⁴ Imeri ko gyurho atina Unung ni "Iring yen nɔ shoo nenyee wo, imye arɔ sini ine kperhim ererime?"

³⁵ Atina Unung ko yoro nge ka sani, “Ering Ushisha nu shuro ba yanw, ikru Unung ara yaya nu franw. Bi kana Ono sini unu byere anu shoo nashisha, anu yirha nge ni Ono Unung.

³⁶ Kanawo arupyanw Alisabatu nu byere ono bi idoo ukoro nge. Kani sini akpari ni anasu ubyere nge ni, nechiyen okofo iperi iten,

³⁷ bai ima sini igyi ni Unung usa.”

³⁸ Imeri ko yoro ni, “Ina agara Ete nge” kani sini uperi ni ishoo kana bi ikywim. Atina Unung ka shere nge akyaa.

Imeri kyi urong Alisabatu nge

³⁹ Akywa dang, Imeri ko tuno uma akpin utira nekakarhe kyaa ki opyo apya ki oyokro sini ayirhi ni Iyahudiya.

⁴⁰ Sini afwi ekari apya, aka raa una Izakariya, oko rong Alisabatu nge ofoo.

⁴¹ Ni sini Alisabatu kung ufo Imeri Ono idoofo kəyin ni eme, Ering Ushisha karaa nge.

⁴² Aka takpa ayaya kani: “Unung tanw onuo adaduma. Unung ta Ono sini unu byere onuo adaduma.

⁴³ Ikisi Unung pri ni uwaami kan, sini ogro Etem nu ba bi owrom?

⁴⁴ Ikpara sini ikung ihywi oshongnwu, ono idoo ofom ka yin ni eme.

⁴⁵ Unung ta aru sini oyori ni Ete nusa ima sini eperi bi ikywi nge onuo adaduma!”

Imeri tii ute udo Unung

⁴⁶ Imeri ka sani,

“Ipam doo Ete nge,

⁴⁷ kanawo uring mi ku me ni imisini Unung mi arusam oforo sim,

⁴⁸ kii adirha ni emye agara nge aru sini akpari ukaa atata.

Bai kaimen kukum orokru nu yirham ni aru ofofuru

⁴⁹ kii Arayaya sam negben.

Utwa ni ashisha.

⁵⁰ Ese kung okwo aru sini akung irung nge, bai ituo kyekya ituo.

⁵¹ Unung saru uring ujujire ni avuo, eyeri aru fwa igang bidoo ikywimo,

⁵² oshuro ogumo bi igogoru igumo mo, eke shwe aru sini akpari ukamo atata ayaya.

⁵³ Ama aru kung ihywung umududuma, Aka shirha aru shoo nu umaa avu akuru.

⁵⁴ Eka she agara nge Isrela, ka dirha ni okwo,

⁵⁵ kya eberi Ibrahim kani eyeri nge ishishaa, kani sini atani ekperi aru ni.”

⁵⁶ Imeri kikii kani Alisabatu nge, etekya usa iperi itaru ko shoo nu soo nge kidoo Unaa.

Ubyere Iyohana ari Ibaptisima

⁵⁷ Sini akywa fwi ami ubyere Alisabatu eka byere ennerime.

⁵⁸ Ariyoyou kani arupya akung sini Ete kung okwo nge nagang eka me kani enge.

⁵⁹ Sini Ono fwa awri ochupari, aka ba ushoo igang, aka waa uyirha nge ni utwa ekperi nge Izakariya,

⁶⁰ Akwa ono ka sani, “O-o anu yirha nge ni Iyohana.”

⁶¹ Aka sani engɛɛ ni, “Bi idɔɔ arupyanw araru saa ni utɔwa dang nɛ.”

⁶² Oko gyurho ɛkperi ɔno ni ivu uwaa ukperhi, ni ukina utuwawɔɔ ewei ni ama ɔno.

⁶³ Ekɛ yen ni, amaa ima uwɔɔ. Iku iyang ko gyo avu bi kɔw nisini ɔwɔri, “utɔwa ni Iyohana”.

⁶⁴ Akywakywa dang onuo kɔ furo irimɛɛ ka shire, akasɔ pya onuo, asu dɔɔ Unɔng nɛ.

⁶⁵ Kukum arɔ iyoyow ka kɔng irung, kukum bi ibɔng oyokro Iyahudiya orokru ku pɛrɛ uring men kukum.

⁶⁶ Ikuyaa sini akung iring yen akasɔ wɔɔ ofo bi ikywimɔ ko gyurho, “ɔno wen anushoo ikimɔɔ?” Kii Ete niskani engɛɛ.

Ute Izakariya

⁶⁷ Uring Ushisha kɛ tirɛ ɛkperi nɛ Izakariya, ka tana itina Unɔng:

⁶⁸ “Arɔ dɔ Ete, Unɔng Isrela,
kii engɛɛ abii eberi aruo asamɔ oforo.

⁶⁹ ɛshine arɔ ni arɔ sa oforo ɛrɛrɛ
baa uduna agara nɛ Idouda

⁷⁰ (kani sini ɛperi uwruwroo ni bi onuo arɔ tana onuo Unɔng ushisha),

⁷¹ ani engɛɛ nusa arɔ oforo bai avu arɔ sini atiiru bi ite,
kani bai ivu arɔ sini ana waamɔ arɔ

⁷² ka kɔng okwo ɛkperi arɔ
aka dirha ni imi sini olorhi iring nashisha,

⁷³ ɔko kro ukro kani ɛkperi arɔ Ibraim kani:

⁷⁴ anɔ karha arɔ bavu arɔ sini ana waamɔ arɔ,
sini arɔ nɔ sa utina nɛ bai irung

⁷⁵ arɔ nɔ sa utina nɛ shoo nashisha, upupurhi bite Unɔng kukum bi
ukiki arɔ bi eyesing.

⁷⁶ “Unwɔ, ɔno, anɔ yirhanw ni arɔ tana onuo Unɔng Ayaya,
unuvo Ete nɛ ite ukya ukyene nɛ utira,

⁷⁷ unɔ tana orokru nɛ ani anɔ pen oforo akywa sini
Unɔng nɔ punanyi uyanyi,

⁷⁸ bekai sini okwo Unɔng ni ɔgrɔɔ Unɔng nɔ marɔ arɔ sa oforo
kani sini Unɔng nuta arɔ baa ayaya ni,

⁷⁹ ata arɔ shoo idɔɔ eting
kani idɔɔ uwru ukpo,
ekyeng ni arɔ bi utira uyari ikywi.”

⁸⁰ Ekari ɔno ko fɔno kasa ikrɔ bi idɔɔ uring Unɔng, aka kiki bi idɔɔ orumo
kekyaa akywa sini okuni eyen ukaa owro ɔno Isrela.

2

Ubyere Iyesu

(Imat 1:18-25)

¹ Ba kywa dang, Agostus, arɔ sini engɛɛ ni Ikaisar okong Igumo ibɔng Irom, aka ta okro asani apara orokru kukum bi igumo Irom.

² (Uwen wo uni upara orokru itee sini apara akywa sini Ikwirinus okong igumo ibɔng Isiriya.)

³ Ikuyang ka kyaa ki apyaa aki apara nɛ.

⁴ Kanawɔ Isufu sheri Inazaret nɛ bi Igalili kyaa ki Ibetalami bi ibɔng Iyahudiya ba apya Idouda. Okuni baw uduna edei Idouda.

⁵ Aki aparamo kəni Imeri sini owo lorho ubarha nge, akywa dang Imeri kong ofo ɔkong.

⁶ Akywa sini eshi bi lbetalami akywa ka fwa sini anu byere ɔɔɔ.

⁷ Ekə byere ɔɔ itee, enɛɛrime, aka gərha nge ni arigidi bi uboru upiri anama aka yara nge bidɔ ukyo, bekaɪ sini baw uboru bi una ekyeng sini oshuri nge.

Asha kəni atina

⁸ Bi ekəri ibung asha nuu kyi orumo aku sha inaa ni eting.

⁹ Atina Ete ko kuno bi itemo, uyen umumoru Unung ka ta ekərimo, aka kung irung.

¹⁰ Ekəri atina Unung ka sanomoni, “Inyi bekya kung irung. Ikony iring ididima yɔ ba, imi ofofuru nagang imi orokru kukum.

¹¹ Echiye ebyerenyi arusa oforo kya apya Idouda engɛɛ ni Ikristi, Ete.

¹² Imisini inyi nu rong upɛ inyi kə kpərhi nge a sani Iku tananyi ubrubru wɔɔ, inyi nu darha ɔɔ agərhi nge ni arigidi aka yara nge bidɔ ukyo.”

¹³ Bi akywakywa dang Atina Unung napany ko kuno baa ayaya aba darha Atina Unung itite dang akasu dɔɔ Unung nge a sani,

¹⁴ “Aru dɔɔ asa Unung nge ija, bidɔ ayaya, ayarhi omung, ofofuru bi eyesing kyekyaa eberi aru sini Unung kung idimamo.”

¹⁵ Akywa sini ekəri atina Unung juri kyamo ayaya esheremo asha ka sani opyoomo ni, “Aru kyeng ki lbetalami oyorong ũma men sini usini kəni sini Ete tana aru ni.”

¹⁶ Aka kyamo nekəkərhe ko ri Imeri nge kəni Isufu ka darha ɔɔ yari bidɔ ukyo bi uboru anama.

¹⁷ Akywa sini asha roo, aka tana mo, imi sini ekəri Atina Unung tanimo bekaɪ ekəri ɔɔ.

¹⁸ Kukum aru sini ukung iring sini asha pəri, ekə jijire nge.

¹⁹ Imeri kɔɔ uring men kukum kasu wɔɔfomo bidɔ ikywie.

²⁰ Ekəri asha ko juro kyamo idɔ rumo mo, kasu taa ete udɔ Unung nge bekaɪ imi sini akung, orong kəni sini atina tanimɔni.

Ami Iyesu utuwa

²¹ Akywa sini ekəri ɔɔ fwa awri ochupari oko shoo igang ka yirha nge ni Iyesu, utuwa sini Atina Unung mie oko shoo nu ukpara ofoo.

Anai Iyesu nge bidɔ ubyen Unung

²² Sini akywa fwa amisini anu kurho inamaa kəni sini ogro Imusa pəri ni Imeri kəni Isufu nu naa ɔɔ, oko kong Iyesu nge ki Urushelima aki anaa nge bavɔ Ete,

²³ s(kəni sini ɔwɔri bi ogro Imusa, “ko kina enɛɛrime sini ebyeri nge batee anu naa nge nashisha bi avɔ Ete.”*)

²⁴ Aka naa ikara kəni sini ogro Ete pəri asani, “ukrim upari ko ɔɔ uukure upari.”†

Ute Isimiyon

²⁵ Bi akywa dang opyo orokru nuu bi Urushelima ayirhi utuwa nge ni Isimiyon, ani nashisha ami ikywi bi uring Unung, akusha akywa sini Unung nu ta ɔɔ Isrela ikru, Ering Ushisha ni kəni nge.

²⁶ Ekəri ering Ushisha kə yennge asani anasu kpoo ba, anu ri ikristi sini Ete tumi.

* 2:23 2:23 Ukuno 13:2,12 † 2:24 2:24 Lev 12:8

²⁷ Ering Unung ka kpara nge kyekya ugba ubyen Unung. Akywa sini aru byere nge a rii ni Iyesu aki anaa nge kani sini ogro Imusa peri ni,

²⁸ Isimyon ka yirha nge ko koo bi uvu ko dwo Unung nge, ka sani:

²⁹ “Ete kukum, kani sini uperi ni nechiyen, shirha agaranw ni uyari ikywi.

³⁰ Kii ikram rong oforonw,

³¹ amisini ukyeni bi ikra orokru no kukum,

³² engge nu shoo uyen ufuro ikra aru sini enekperhimu Unung, engge nu shoo uyen sini unu konw udo ba bi owro orokrunw Isrela.”

³³ Ekari ekperi kani akwaa dno ko gyo avu bi kow kasu worofo imisini eperi bekai nge.

³⁴ Isimiyon katamo onuo adaduma ka sani Imeri akwaa ni, “Dno wen nu kong ukpaa ba kani ushine orokru napany bi Isrela, anushu shoo epe sini orokru nasu waamo.

³⁵ Kanawo anu kperhi imisini ini bidoo ikywi orokru nge. Unu kung ura kani oturi ikywinw ni Ikama uraa ni.”

Ute Ana

³⁶ Opyo aru pere onuo Unung nuo ayirhi nge ni Ana, dno Ipenuwel enere okuni bai Ipya Ashar. Okoro nge nagang, a kii ubara kani erime nge enyee etensara,

³⁷ erime ko kpoo. Aka ki baa ererime kyeba nechiyen ani enyee isochupari na narhi. Ko ikina ikpara ani bi ubyen Unung. Eting kani awri aku dno Unung, ukusoro kani usorho.

³⁸ Aka raa akywa sini Isimyon ku pya onuo akasa Unung nge ija, ka tana aru sha uring bi ikywi ekari dno asu ku ikra ni ukye ba aru sini anu be shire aru Urushelima.

Ojuri kyamo ki Inazaret

³⁹ Akywa sini Isufu kani Imeri kywere ikukying sini ogro Ete peri oko soomo Igalili kya apyamo Inazaret.

⁴⁰ Ekari dno ko fono kasi ikru, kani amraa, epen uyirha eberi Unung.

Iyesu bi ubyen Unung

⁴¹ Ko kina enyee aru byere nge esekyer ipara uworo bi Urushelima.

⁴² Akywa sini Iyesu ni enyee atarhi na pari aka kya ipara kani sini asirhi ni.

⁴³ Akywa sini ekyweri ipara aru byerenge kasu kyeng soo mo, ene yemo asani Iyesu onomo rana nge be Urushelima.

⁴⁴ Aka su kpara asani Iyesu ni kani onoo, bi ekari ukyeng akywa sini ekyeng okyoro awri eying ono romo nge. Akywa dang oko kuno upyerhe nge owro arupya kani orokyo.

⁴⁵ Akywa sini ono rongmo nge oko juro kyamo Urushelima upyerhe nge.

⁴⁶ Akywa sini asi awri ataru aka kya aya darha nge bi idoo ubyen Unung akiki bidoo avwa asu kung mo kani ugyurho mo uring.

⁴⁷ Ko iyaa sini akwuo ekaji jire nge bekai ukperhi kani uyoro uring nge.

⁴⁸ Akywa sini aru byere nge rie ekaji jire nge, akwaa ko gyurho nge, “Dno ikisi usiru kan? Imye kani ekperinw aru pyerhenw ko kywa ube aru no romo nwo.”

⁴⁹ Iyesu ko gyurho, **“Ikisi inyi ku pyerhem? Inyi ne yeny asani itoooyo ishoo bi idoo una Ekperim?”**

⁵⁰ Ene kperhimu imisini aku tanamo.

⁵¹ Oko juro kyaa Inazaret kani aru byere nge kakung imisini aruo tani nge akwaa ko kong uring men kukum bi idoo ikywie.

⁵² Iyesu ko fono, kaire ni amraa ka epen yirha bi owro Unung kani orokru.

3

Iyohana ari Ibaptisma kyene utira

(Imat 3:1-12; Imark 1:1-8; Iyo 1:19-28)

¹ Bidoo enyee atarhi ni otong ami igumo Ikaisar aru sini ayirhi nge ni Itibariya, akywa dang Ipontos Ibilatus kon ibung Yahudiya, Iheridus shoo ogumo Igalili, arupya Ifilibus ku igumo Ituruya kani Itarakunitas, IIsaniyas kaa oshoo ogumo Abiliya.

² Bakywa dang Annas kani Ikayafas ani ogu ubyen Unung. Bakywa dang Unung ka ma Iyohana ono Izakariya nge itina ikpara sini ani bi idoo orumo.

³ Iyohana kakari kukum ubung ukukari Ugro Ijodan, asu tana irhing Unung, "Inyi tere eshere uya nge aki asany ibaptisma, Unung nupuna uya nyi nge."

⁴ Kani sini owori bidoo uyaa usha iring aru pere onuo Unung Ishaya ni:

"Thywi opyo aru ku yirha bi idoo orumo,

Kyene Ete nge utira,

kyene nge utira itituku.

⁵ *Ku kani ukwoo anu tire wo,*

ku kani ukro kani uvra anu wurho wo okyo neme;

Itira ugugumo nu nawa itituku,

itira ugbragbrarha nu sa igyang.

⁶ *Orokru kukum nu rong oforo Unung.' "**

⁷ Iyohana ka sani ushi orokru sini okuni asu kyeng ba aki asamo Ibaptisma ni, "Inyi ono iyow ibibi! Iyaa taniny ni inyi ting anang Unung sini akye ba?"

⁸ Inyi si imi sini inu yen asani inyi tere baa uyany. Inyi bekya tikpa usa nu opyo nyi ni Ibraim nge ni ekperi aru. Kii itani nyi ni Unung nu shu ukyene Ibraim nge ono ni atari yen.

⁹ Ikywerhe karha to ba para ashi, kanawo ku kani ushi sini uno sumowo ono adaduma anu kpawo efen kidoo ura."

¹⁰ Ushi orokru ko gyurho, "Aru nu sa nenyee nechiyen?"

¹¹ Iyohana ko yoromo, "Aru sini ani ugbu upari nge ama aru sini asa ni yoo, aru sini oboshoo ni umura nge kaa asa kana."

¹² Aru yirha ogon kamo abii aba samo Ibaptisma oko gyurho nge, "Avuwa, ikimoyo aru nu sa?"

¹³ Iyohana kasani moni, "Karhi inyi kya yirha eperi imasini inyi tani uyirha."

¹⁴ Ikpara dang opyoo aru tei iko ko gyurho nge asani, "Aru ni sa nenyee wo?"

Oko yoromo asani, "Karha inyi kya karha ufe bavu araru ni ikr, boshoo orokru sesa ima inyi sani asayo, inyi yoro ni ima sini aku kpurany."

¹⁵ Orokru kasu yoro usha asu tiri ikywi ni aru sa oforo, kukummo akasu worofo asani kii inushe ushoo asani Iyohana nge ani ekari Ikristi.

¹⁶ Iyohana ka yoro mo kukum, "Isiny Ibaptisma ni omung. Yip opyo aru sini eprimi ni imoru yeba, sini ko iwe ataka nge isamam usheroyo. Anu sany Ibaptisma ni Uring Ushisha kani ura.

¹⁷ Ufrɔɔ ɔperhe nge ni ba avu sini ani puna ugba ɔperhe nge otuno ikiri ogro asa kidɔɔ ɔfo, anu pya ekəri iwung ni ura sini unokpowo.” ¹⁸ Iyohana ko wɔɔ atung ekəri orokru bekai ɔring napany nisini aku tanamɔ ɔring Unung.

¹⁹ Yip ni sini Iyohana tani ogumo Ihiridus nge ɔyaa nge bekai ubara nge kəni Ihirudiya ere arupya Ifilibus, kəni kukum eteting sini asi,

²⁰ Ihiridus kojo sa opyo eteting ba aya anyan nge. Sini asi aka afri Iyohana nge bidɔɔ ɔboru eting.

Ibaptisma Iyesu

(Imat 3:13-17; Imark 11:9-11)

²¹ Sini Iyohana kywəri usa orokru Ibaptisma kukum, aka sa Iyesu nge Ibaptisma kaa. Ni sini aku ɔorho Unung ayaya kayewe.

²² Ering Ushisha ko shuro bayaa ani kəni Ikrim ni. Ihywi ko kuno ba ayaya: “Onwɔɔ ɔni ɔnom, sini ewei nge; ini ofofuru nge nagang ni ɔnwɔɔ.”

Edei Iyesu

²³ Bəchiyen Iyesu ɔkaa ete kyu fwa ɛnyee isitaru aka kpin ɔtuna nge. Ɛngee ni ekəri ɔno, orokru kasu yirha nge ni ɔno Isufu, Isufu nge ni, ɔno Iheli

²⁴ Eli nge ni ɔno Imatthat, Imatthat nge ni ɔno Ilevi, Ilevi nge ni ɔno Imelki Imelki nge ni ɔno Ijanni, Ijanni nge ni ɔno Isufu,

²⁵ Isufu nge ni ɔno Imattatias, Imattatias nge ni ɔno Amos, Amos nge ni ɔno Inahum ɔno Esili, Esili nge ni ɔno Inaggai

²⁶ Inaggai nge ni ɔno Imaat, Imaat nge ni ɔno Imattatiyas, Imattatiyas nge ni ɔno Isemein, Isemein nge ni ɔno Ijosech, Ijosech nge ni ɔno Ijoda,

²⁷ Ijoda nge ni ɔno Ijowana, Ijowana nge ni ɔno Irhesa, Irhesa nge ni ɔno Izerubbabel, Izerubbabel nge ni ɔno Isheyatiyel, Isheyatiyel nge ni ɔno Ineri,

²⁸ Ineri nge ni ɔno Imelki, Imelki nge ni ɔno Addi, Addi nge ni ɔno Ikosam, Ikosam nge ni ɔno Elmadan, Elmadan nge ni ɔno Eri,

²⁹ Eri nge ni ɔno Ijoshua, Ijoshua nge ni ɔno Iliyaza, Iliyaza nge ni ɔno Ijorim, Ijorim nge ni ɔno Imattat, Imattat nge ni ɔno Ilevi

³⁰ Ilevi nge ni ɔno Isimiyon, Isimiyon nge ni ɔno Iyahuda, Iyahuda nge ni ɔno Isufu, Isufu nge ni ɔno Ijonam, Ijonam nge ni ɔno Iliyakim,

³¹ Iliyakim nge ni ɔno Imeleya, Imeleya nge ni ɔno Imenna, Imenna nge ni ɔno Imattata, Imattata nge ni ɔno Inathan, Inattata nge ni ɔno Idouda,

³² Idouda nge ni ɔno Ijesi, Ijesi nge ni ɔno Obed, Obed nge ni ɔno Iboaz, Iboaz nge ni ɔno Isalmon, Isalmon nge ni ɔno Inashon,

³³ Inashon nge ni ɔno Amminadab, Amminadab nge ni ɔno Iram, Iram nge ni ɔno Ihezron, Ihezron nge ni ɔno Iperez, Iperez nge ni ɔno Ijuda,

³⁴ Ijuda nge ni ɔno Iyakubu, Iyakubu nge ni ɔno Ishaku, Ishaku nge ni ɔno Ibraim, Ibraim nge ni ɔno Iterah, Iterah nge ni ɔno Inabor,

³⁵ Inabor nge ni ɔno Iserug, Iserug nge ni ɔno Ireu, Ireu nge ni ɔno Ipeleg, Ipeleg nge ni ɔno Iber,

Iber nge ni ɔɔ Ishelah,
³⁶ Ishelah nge ni ɔɔ Ikenan,
 Ikenan nge ni ɔɔ Arfaza, Arfaza nge ni ɔɔ Ishem,
 Ishem nge ni ɔɔ Inuu, Inuu nge ni ɔɔ Ilamek,
³⁷ Ilamek nge ni ɔɔ Imetusela, Imetusela nge ni ɔɔ Enok,
 Enok nge ni ɔɔ Ijared, Ijared nge ni ɔɔ Imahalale
 Imahalale nge ni ɔɔ Ikenan,
³⁸ Ikenan nge ni ɔɔ Enosh,
 Enosh nge ni ɔɔ Iset, Iset nge ni ɔɔ Adamu,
 Adamu nge ni ɔɔ Unung.

4

Ishari marhi Iyesu nge
(Imat 4:1-11; Imark 1:12-13)

¹ Iyesu shere ugro Ijodan nge, ekə tire ni Uring Ushisha, ekəri Uring Ushisha ka kpara nge kyaa idɔɔ rumo.

² Bi ɔpɔrha wɔ Ishari ka marha nge bi idɔɔ awri isi narhi. Bi idɔɔ awri dang akyana raa iririma, kyeba ba akurha nge ihywunw ka kpɛn nge.

³ Ishari kasani nge ni, “Uboshoo ɔɔ Unung sani utari wen ni utere oshoo umura.”

⁴ Iyesu ko yoro nge asani, “**Ɔwori bidɔɔ uyaa usha Unung asani: ‘Saa ni umuramɔ eyeyimo orokru nu gya ba.’***”

⁵ Ishari ka kpara Nge ke kya opyo owro sini ani ayaya bi ukro kəyen Nge kukum igumo eyesing ba anakywa naji.

⁶ Ishari kasani nge ni, “Inu manw kukum ikru kəni igyang mo kukum. Amam yo kənawo ini shu ma arɔ sini iwa maa.

⁷ Ubo kpukporo ɔɔm, inu shoo inwɔ nokukum.”

⁸ Iyesu kə yoro nge asani, “**Shine ben Ishari kii ɔwori bi idɔɔ iring Unung ni: ‘Ete nge eyeyie unu kpukporo asaa utina.’†**”

⁹ Ishari ka kpara nge kya Urushelima aka saa utiting kya ayaya ubyen Unung, ka sani engɛɛ ni, “Uboshoo ɔɔ Unung, funo baw upen kekya ibung”

¹⁰ Kii ɔwori bi uyaa usha Unung ni:

“Anu ma atina nge bekai nwu

aki asha nwu,

¹¹ Anu konw ni ivumo,

aki ubekya ogyo ifraa bi utari.‡”

¹² Iyesu ko yoro nge, kasani, “**Asini: ‘Bekya marha Ete Unung nwu.’§**”

¹³ Akywa sini Ishari kweri umarha nge aka shere nge kekya opyo akywa sini anu pen apara.

Atiri mo Iyesu nge bi Inazaret
(Imat 4:12-17; Imark 1:14-15)

¹⁴ Iyesu ko sɔɔ nge bi Igalili etire ni ikru Uring Unung. Ekəri uring nge ka fwa kukum apya ukukəri.

¹⁵ Aka sumer mo bi owro utuno Ayaudiya ikuyang kɔ dɔɔ nge.

¹⁶ Iyesu ka kya bi idɔɔ Inazaret apyang sini asi ɔkong nge. Oshoo awri uwuro Ayaudiya aka raa idɔɔ owro utuno Ayaudiya kəni sini eren usirha ni. Ekə shine awaw upara,

* 4:4 4:4Og Im 8:3 † 4:8 4:8Og Im 6:13 ‡ 4:11 4:11Et Ub 91:11-12 § 4:12 4:12Og Im 6:16

¹⁷ Uyaa usha Ishaya aru pere onuo Unung umi sini amie. Nisini aku shireyo, oko rong owro sini owori ni:

¹⁸ "Ering Ete ni bayam,

kii akarha akyu worom aki

iya tana iring ididima eberi ara ayarha.

Atumim itana aru sini afrimo bi uboru eting aki epen ugya

aki aru sini ani ofow epen urong,

aki aru sini aku rong ayarha bi ivu orokru epen ugya,

¹⁹ Ojo tumam itana ni akywa fwa sini Ete nu sa aru ne negben."*

²⁰ Oko guno ekari uyaa usha, ka nawa onu utina ekari owro utuno Ayaudiya ka kiki. Ikra orokru kukum bi ekari owro utuno ini bi owroo.

²¹ Oko shoo nge utana moni, "Echiye iring Unung tire ba atungnyi."

²² Kukummo ekere pere uring ududuma bi ikywie ka jijire nge ni uring sini ukuni bai idu onuo oko gyurho ni, "Sa onu Isufu nge wee?"

²³ Iyesu kasani mo ni, "Ikperhi nge ni nyi nu tanam igbra yen: 'Avuwa ikang ma ukanw ikru!' Inyi nu tanam, 'Sa ben ba apyanw imi sini aru kung usi bi Ikafarnahum.'" "

²⁴ Oko shoo nge ni usani, "Itaniny ubrubrwo, aru tana onuo Unung ene pen nge uyirha ba apyaa.

²⁵ Iku tanany ubrubrwo ani erere sini erime mo kpomo agbugbrii bi Isrela ba akywa Iliya, akywa sini afri ayaya akarha avra ukpaa enyee ataru ni uting nge, akai ihywung ka kpaa be ekari ibung.

²⁶ Unung kyana tuma nge Iliya nge eye she ararumo nge ba, yip Unung katuma nge kekya owro erere sini erime nge kpoo bi Izarifa bai Isidon,

²⁷ kanawo aru udumo ukong'nuwo napany bi Isrela ba akywa Elisha aru tana onuo Unung, bi kan Unung na ma ararumo ikru, Inaaman ari Isiriya nge eyeyie ami ikru."

²⁸ Akywa sini kukum orokru sini anu owro utuno Ayaudiya akung imi sini Iyesu peri, akata anang nagang.

²⁹ Ekere shine wwo kya utumo apya okoo kya aya utung uvra sini avuri ekari apya nge kii ewei utaa ivu efen ni ikywirhikywi aki okpoo.

³⁰ Yip aka sara bidu ushi orokru ekyeng kyaa.

Iyesu yeri Ishari (Imark 11:21-28)

³¹ Iyesu ka kyeng shuro nge kyaa Ikafarnahum bidu apya Igalili, akasu mer orokru bi awri uwuro Ayaudiya.

³² Orokru ka jijire ni mer nge, kii uring nge ni ikru nge.

³³ Bidu owro utuno Ayaudiya opyo orokru nuwo sini ering ishari rii nge. Aka taa akpa ayaya asani,

³⁴ "Shere aru, Iyesu ari Nazaret! Uwei ikying ni aru? Ubii uwaa upere aru? Ikperhi uni iyaa. Unwwo uni ami Unung Ushisha!"

³⁵ Iyesu ka tana ekari uring ubibi uraa nge asani, "Shywi, kuno eshire nge!" Ikpara dang ekari uring ishari ko gyo ekari orokru bi ibung be itemo kukum ko kuno wo bau saa unuru.

³⁶ Kukum orokru ka jijire kasu sani opyomo, "Akina edei uring yo ni kan? Ni igumo kan ikru atani ering ebebi okuno ekere kuno!"

³⁷ Orokru ka su pere uring sini Iyesu si ekari uring ka fwa kukum apyang ukukari.

* **4:19 4:19**Isha 61:1-2 (see Septuagint); Isha 58:6 † **4:27 4:27**Bi Igrik wroo ba itee ayirhi idumo ura owro kani ubura uwow inama nge **Udumo ukong**

*Iyesu mi orokru napany ikru
(Imat 8:14-17; Imark 1:29-34)*

³⁸ Iyesu sheri owro utuno Ayaudiya nge aka kyeng kya una Isimon. Akywa dang akwa kyerhe Isimon saa akru inama nge kasi ipi nagang, oko sorho Iyesu ni eshe nge.

³⁹ Iyesu ko kpukporo bayaa katana ekari udumo ni ushere nge, ekari udumo ka shere nge. Ba kywakywa dang ekari erere ka shine akpin ukenemo umura.

⁴⁰ Akywa sini unung ku raawo, orokru ko kuro ni kukum ari idumo ededei ba owro Iyesu. Aka saa avu baya kukina aru udumo aka mamu ikru.

⁴¹ Ushari ko kuno bi idoo orokru napany asu takpa asani, "Uni Ono Unung nge!" Iyesu katana moni ashwi akarhamo nge upya onuo, kii ekperhi asani engae ni Ikristi.

⁴² Ni ubuyere ikywa Iyesu ka kyeng kya owro sini ani akpukpring. Orokru kasu pyerhe nge akywa sini abi bo owro sini onuo, oko sorho nge ani ebekya kyaa eshere mo.

⁴³ Iyesu ka sani mo ni, **"Itwoyo Inu tana iring ididima igumo Unung ki opyo apya kamo, kii imi sini Unung tumim nyina."**

⁴⁴ Oko suno nge utana uring Unung bi idoo owro utuno Ayaudiya bi ibung Iyahudiya.

5

*Iyesu yirhi ono umar nge amitee
(Imat 4:18-22; Imark 1:16-20)*

¹ Uppy unung sini Iyesu titing bi ikwo irong Ijennesaret* orokru ko tuno ekakari nge asu kung uring Unung.

² Iyesu ko rong ogoru omung apari bo onuo omung aru abran sheriyo akyamo ukurho ukalimo.

³ Iyesu ka raa bidoo ogoru uying umi Isimon ka sorho engae ni a taa avu nge naji bau utung ibung. Ikpara dang Iyesu ka kiki kasu mer orokru bidoo ekari ogoru omung.

⁴ Akywa sini ekywari upya onuo aka sani Isimon nge, **"Ojoying ni ekari ogoru omung kyaa owro sini ani ikwoo nge efer ukali akpin utofuru."**

⁵ Isimon ko yoro, "Avuwa, aru sa utuna nagang kukum ating baw ukpin iririma. Uba sani kana Ini fen ekari ukali."

⁶ Ni sini asi kana, aka kpin utofuru napany sini ukali mo kasu garamo.

⁷ Aka yirha orobyomo sini ani uwan ogoru omung ni ivu ni aba eshemo nge, aka ba etire ekari ogoru apapari etitire sini atu mirimo.

⁸ Akywa sini Isimon Ibitrus rii kan aka kpaa okpukporo ni orung bi ite Iyesu ka sani, "Kyanw eshirem, Ete; Ini aruya nge!"

⁹ Kii Ingae kani orobyoo ejijire ni akai utofuru sini akpin,

¹⁰ kanawo Iyakubu kani Iyohana, ono Izebedi, orobyoo utina Ibitrus ejijire nge kamo.

Iyesu kasani Isimon ni, **"Bekya kung Irung, bai kaimen men uni kpir orokru mo."**

¹¹ Aka wara ogoru omung mo ba bi uvra ibung, kashere kukum umamo ko kroo nge.

*Iyesu mi opyo orokru ikru
(Imat 8:1-4; Imark 1:40-45)*

* 5:1 Iyoo ini Irong Igalili

¹² Akywa sini Iyesu ni bi idɔɔ opyo apya, opyo orokru ka ba aru sini udumo ukong koo. Ni sini erii Iyesu nge aka kpaa ni itirite be ibung, ɔko sorho nge, "Ete, uba yoro umam ikrɔ."

¹³ Iyesu ka naa avu apya ekari orokru asani, **"Iyoro, sa akru."** Akywakywa dang ekari udumo ura owro ka shere nge.

¹⁴ Iyesu ko wɔɔ atung asani **"Bekya atana araru. Kya eyeyen ukanw eberi ogoku ubyen Unung, ama ikara kani sini Imusa tii ogro ni imu kurho,"** Inyina nuyen mo asani upen ikrɔ.

¹⁵ Uring sini asi ka fwa ko kyu ubee bi idɔɔ anakywa, sini eshi orokru ka ba ukungwɔ adarha upen ikrɔ bai idumo mo.

¹⁶ Iyesu ren ukyya owro sini orokru samo nge aya ɔsorho Unung.

Iyesu mi orokru sini anabraa ukyeng ikrɔ

(Imat 9:1-8; Imark 2:1-12)

¹⁷ Upyu Unung sini Iyesu ku mer, opyo Afarisiya kani avuwa umer ogro Imusa onuo akiki burha. A bi bai kukum apyang Igalili kani Iyahudiya adarhi Urushelima. Ikrɔ Ete ni kani Iyesu nge imu ma aru ra ikrɔ.

¹⁸ Opyo orokru ko kong aru ura ba ba aya aban aka waw uraa ne nge bidɔɔ una ayara nge bi ite Iyesu.

¹⁹ Ni sini enepenmo utura usakana bekai ushi orokru, aka kirhamo ni engɛɛ baya uboru ka ta igara bi usoro oko shuro ni engɛɛ bi aya aban nge abarating ushi orokru itituku bi ite Iyesu.

²⁰ Ni sini Iyesu rii uma ubrubrumo. Aka sani ekari aru ura ni **"Orokyorom apunanw uyanw nge."**

²¹ Ekari Afarisiya kani Avuwa umer ogro Imusa kasu worɔfo bi idɔɔ opyomo ni, "Iyaa we aku pya onuo kani utira nge ni? Iyaa nu bra upuna uya nge? Yip Unung nge eyeyie amaa usa kana."

²² Iyesu kperhi uworɔfomo nge oko gyurho mo asani **"Ikisi nyi ku worɔfo uring men bi idɔɔ ikywiny?"**

²³ Ikinayo isayo iraa upere, asani: 'Apunanw uyanw nge,' kii asani, 'Shine a kyanw?'

²⁴ Yip Iwei ni nyi kperhi nge asani ɔno orokru ni ikrɔ upuna uya nge bi eyesing." Ni kana akasani ekari aru ura sini anabraa ukyeng, **"Itananw, shine, akpara aban nwu akyanw uduna."**

²⁵ Akywakywa dang ekɛ shine bi itemo, ka kpaa ima usu yari nge ka kyaa uduna asu dɔɔ Unung nge.

²⁶ Kukum orokru ka jijire kasu dɔɔ Unung nge. Aka kung irung nge nagang asani, "Aru rong sama ujijire ededei echiye."

Iyesu yirhi Ilevi nge ka ra umura kani aruya nge

(Imat 9:9-13; Imark 2:13-17)

²⁷ Ka kywɛɛ kana Iyesu ka kyaa esing ko rong aru yirha ogon sini a yirhi utuwa nge ni Ilevi akiki bi uboru uyirha ogon nge Iyesu kasani engɛɛ ni, **"kroomi nge."**

²⁸ Ilevi kashine, eshere sama kukum okroo nge.

²⁹ Ilevi ka kyene Iyesu nge ipara irire bi idɔɔ unaa, ushi aru yirha ogon urure kani opyoo aru kasu ra umura kani omo nge.

³⁰ Yip Afarisiya kani avuwa umer ogro Imusa ka yen uwure mo bi ikywi ɔno umer Iyesu ni, "Ikisi inyi ku ra umura asu sa kani aru yirha ogon adarha aruya men?"

³¹ Iyesu ko yoro mo, **"Aru sini anakru ana waa nge Avuwa sama ikang, aru sini asaa akru nge ewei avuwa sama ikang."**

³² Ise bam uyirha aru sa negben, ibii uyirha aruya aki etere eshere uya nge."

*Ugyurho bekai ukusoro
(Imat 9:14-17; Imark 1:18-22)*

³³ Opyoo orokru kasani Iyesu nge ni, "Ono umer Iyohana akirhi ukusoro kani usorho Onung kanawo ono mer Afarisiya. Yip onwo karana asu ra kani usawo?"

³⁴ Iyesu ko yoro mo kasani "Inyi nu sa orokyoro aru sini owo lorho ubara ukusoro aru lorho ubara shoo kani omoo?"

³⁵ Yip akywa yeba ba sini anu kpara orokru sini owo lorho ubara nge baa owromo; ba awri dang moo anu kusoro."

³⁶ Iyesu ka tana mo ushoshu wen: "Baa aru sini anu gara utugbe bi igbe isa onuro bi ititen. Aru sini abasa kana, anu bura ekari igbe isa nge, kanawo ekari utugbe bai igbe isa unasu kyawo igbe iteny nge ba.

³⁷ Kanawo baa araru sini anu tere asira bidoo obom uwowseteng. Aba sakana asira nu verhe ekari obom uwow eteng nge. Ekari asira nu kuno mo ekari obom uwow nu burayo.

³⁸ Itoooy akuna asira bidoo obom uwow usa kanawo kukum mo nu ki akru.

³⁹ Kanawo ba aru sini ebe kwere usa asira eteng anu waa usa asa, kii asi ni, 'Eteng ni agyang.' "

6

*Umer bekai awri uwuro Ayahudiya
(Imat 12:1-8; Imark 2:23-28)*

¹ Opyo awri uwuro Ayahudiya Iyesu kani ono umer nge akasu woro bi idoo abya ogro, ono umer nge kasu hywurha akywi ogro ekə wrem ikiri nge asu ra.

² Opyo Afarisiya ko gyurho, "Ikisi inyi kusa imisini isayo nemer ni ogro awri uwuro Ayahudiya?"

³ Iyesu ko yoro mo kasani, "Inyi se parany imisini Idouda si bakywa sini inge kani orobyoo akung ihywung?"

⁴ Arii Ona Onung ka kpara agbankro imu pupuna, aka ra imisini isayo nemer, ogoku ubyen Onung nge eyeyie nushu ura, kojo ma orobyoo ipyoo."

⁵ Iyesu ka tanamo ni, "Ono orokru nge ni Ete awri uwuro Ayahudiya."

*Aru ra avu
(Imat 12:9-14; Imark 3:1-6)*

⁶ Bo opyo awri uwuro Ayahudiya Iyesu kakya owro utuno Ayahudiya kasu mer, opyo orokru sini avu amu raa rhie shoo burha.

⁷ Afarisiya kani avuwa umer ogro Imusa nuwo aku roo asu yara nge, orong kii anu ma ekari aru ra avu ikrus onung uwuro Ayahudiya aki imo kpin nge ni uya.

⁸ Iyesu kperhi uworofomo nge aka sani ekari aru ra avuni, "shine aba atiting bi ite ben." Ekə shine atiting burha.

⁹ Iyesu ka sani omoo ni, "Iwee ugyurhony, ikimoyo ogro Imusa tani aru, aru sa imisini inemer awri uwuro Ayahudiya? Asa ima ididima kii ima ibibi? Asa oforo ofo kii abura nge?"

¹⁰ Oko gyo ikra asu rongmo kukum, aka sani ekari aru ra avu ni, "Naa avunw." Aka naa, avuo kasa akru kani ushoyo ba akywaa ni.

¹¹ Ekari Afarisiya kani avuwa umer ogro ka kung anang nge nagang, oko sunomoo upere ni opyoomo ani ikimoyo imo nusa Iyesu nge.

Iyesu wori ɔno umer atarhi ni apari
(Imat 10:1-4; Imark 3:13-19)

¹² Upyu unung bi idɔɔ awri dang Iyesu ka kyaa usorho Unung ki aya ukro, aka kpapa eting okokuro aku sorho Unung nge.

¹³ Ni sini ikywa yeri aka yirha aru kroo nge, ko woro aru atarhi na apari bi idɔɔmo aka yirhamoni ɔno umer.

¹⁴ Upya atina nge ni Isimon (aru sini ayirhi nge ni Ibitrus), arupyaa Andirawus, Iyakubu, Iyohana, Ifilibus, Ibatalomi,

¹⁵ Imatiyu, Itoma, kani Iyakubu, (ɔno Ihaifa), Isimon aru sini ani aru waa ibung nge,

¹⁶ kani Iyahuda (ɔno Iyakubu) kaba darha Iyahuda Iskariyoti (aru sini agbuni Iyesu nge).

Iyesu mer ama ikru
(Imat 4:23-25)

¹⁷ Iyesu kata shuro nge kani ɔno kaya atiting bi opyo owroo sini asi neterh, ɔno umer nge kukum kani akai orokru bai kukum owro bi Iyahudiya, kani Urushelima, kani a marha Ibung Itaya kani Isidon aru sini ani bi onuo ugro ure

¹⁸ Abii awa ba kuwo epen ikru bai idumo ededei sini iku wuremo. Aru sini ering ebebi kuwuremo ma epen ikru.

¹⁹ Kukum orokru kasu sunomo nge uwaa upya Iyesu nge kii ikru kusu kuno bai owroo kasu mamu ikru kukum mo.

Onuo adaduma kani okwo
(Imat 5:1-12)

²⁰ Oko kong ɔno umer nge ikra ka sani,
"Unung tany onuo adaduma inyi ara ayarha,
kii igumo Unung ni iniyi.

²¹ Unung tany onuo adaduma inyi aru sini inyi kung ihywunw kaimen men,
kii inyi nu ra oshuro.

Unung tany onuo adaduma inyi aru su utei kaimen men,
kii inyi nu sina.

²² Onuo adaduma ni enyi, akywa sini orokru tirimo nyi,
okyony bi itung,
atirany ayirha utuwa nyi ere etetingmo,
Bekai ɔno orokru.

²³ "Inyi sume unung dang ofuno ni eme kii ukara nyi ni ugroo bayaya, kii kanawo ekperimo si ni aru tana onuo Unung bai itee.

²⁴ "Yip okwo ne nyi aru shoo ni ima avu nge,
kii inyi kywere ukung ididima kaimen men.

²⁵ Okwo ne nyi aru sini inyi ra oshuro kaimen men,
kii ihywunw nu rany.

Okwo ne nyi aru su sina kaimen,
kii inyi nu tei kani ubura ikywi nge.

²⁶ Okwo ne inyi ikpara sini orokru kukum ku tana uring udidima bi ikywiny,
kii kanawo ekperimo si ni aru pere onuo Unung upre eteting.

Uwaa aru sini atirimo nyi
(Imat 5:38-48; Imat 7:12)

²⁷ "Yip kyeba eberi nyi aru sini inyi ku kung isini: Inyi waa aru sini atirimo nyi, asa aru sini ana waamo nyi negben.

²⁸ Yip aru sini ating onuo ebebi, inyi tamo onuo adaduma aru sini aku sanw ibibi inyi sorho Unung bekaimo.

²⁹ Araru ba gyong bi uwen utama utere nge ūwan utama kawo. Araru ba kparanw igbe ire nge bekya karha nge ni imi dōo nge.

³⁰ Aru sini dōo sārhanw umaa, aru sini aba kparanw iririma, bekya sani nge ni ojuro amanw.

³¹ Ima sini ūwei ni orokru.

³² “Ikimoyo unupen ūba waa aru sini eweinwu mo ko aruya sa waa aru sini eweimō kamo.

³³ Iboshoo aru sini a sanw negben mo unū samo negben ūsa kēna nū manw iking? Kēnawo aruya sirhi kamo.

³⁴ Bushoo aru sini inyi ku ūtira ikywi anushe ūkpurany mo inyi ku mamō ita, ikimoyo inyi nupen bi sakēna, kēnawo ere eteting sema aruya ūta kēni ūkperhi nge asani anu kpura mo napūpuri.

³⁵ Inyi waa aru sini ana waamō nyi, inyi samo negben, inyi mamō ūta, oworo ikywiny nge. Ikpara dang inyi nupen ūkara nyi napany baa ayaya, inyi nū shoo dōo Ūnūng Ayaya, kii Ūnūng ni ari agbagba nge eberi aru na sirhi ija kēni ari eteting.

³⁶ Inyi kung okwo kēni sini Ekperiny ni okwo nge ni.

Inyi bekya kywa araru iring

(Imat 7:1-5)

³⁷ “Bekya kywa araru iring, kii anasu kywamo nwu iring. Inyi bekya sani araru ni aya, inyi kany anasū samōni inyi ya, inyi pūna ūya orokru nge, anu pūna unyi nge kany.

³⁸ Ma orokru Ūnūng nū maunw kanw etitire isong ojuro ojo sanw nge isu nirayo, anu sha ūparha eshee akwunanw bi ivū. Kii isong sini ūmarhi ngeyo anu marhanw niyo.”

³⁹ Iyesu ka tanamō ushoshō wen ofow nuyen ofow itira? Apaparimō naw kpaamō kidōo igara?

⁴⁰ Dōo ūmer ne pri nge avuwa, aru sini abakya mer nashisha anu shoo kēni avuwa nge ni.

⁴¹ “Ikisi uku rong isu sini ini bi ikra arupyanw. Yip uyuronwoo ni ukumo ushi sini ūni bi ikraunw?

⁴² Unū sanenyewo ka sani arupyanw ni ‘Arupya, ting aki iworonw isu bi ikraunw,’ ekwere sini unwō ūnabranw urong ukumo ushi sini ūni bidōo ikraunw? Inyi aru pre eteting, inyi woro ukumo ushi sini ūni bidōo ikwany noru orong owro nashisha ko shoo nū uworo isu sini ini bi ikra arupyanw.

Ushi kēni usumo nge

(Imat 7:17-20; 12:34,35)

⁴³ “Ushi ududuma nō sumowo dōo ebebi, kēnawo ushi ūbibi nosumowo osumo dōo adaduma.

⁴⁴ Ese kperhi ūshinge bi usumo nge. Anau karhamo osumo uwee bi ushi akara, ko inabi bi ikyura oku. ⁴⁵ Orokru adaduma ese sa ima ididima bai idōo ikywi ididima nge. Kēnawo ere ebebi se sa ūring ūbibi bai ikywi ibibi. Ima sini inidōo orokru yen imisini inu kuno bi onuonw.

Ari amraa kēni obobo

(Imat 7:24-27)

⁴⁶ “Ikisi inyi ku yirham ni ‘Ete, Ete,’ atiranyi ūsa imi sini Isini inyi sa?

⁴⁷ Aru sini aba ba beberim akung ūringmi a samo, inu yen nyi ushoo mo.

⁴⁸ Ani kēni orokru sini aku vura ūna, aru sini otumi ibung kyaa idōo asa atari nge aka sai ikpa ūvura nge, akywa sini ugro be tire, ūgyang ko kuno ogyoo ekari ūbōru akana brayo ukono jurowo bekai sini avuri negben.

⁴⁹ Aru sini aba kung uringmi atira nge usa utina ni omɔ, ani kəni orokru sini avuri uboru ba ukyo tumo ibung asa atari nge bai ikpa uvura, akywa sini ugro be tire, uyang ko kuno ogyoo ekəri uboru, uka kpaawo no prob abuburawo."

7

Uyoro opyo ɔrɔmɔmɔru uteiko
(Imat 8:5-13)

¹ Ikpara sini Iyesu kywəri utana uring men kukum orokru sukuwɔ, aka raa nge Ikafarnahum.

² Bi upurha agara opyo ɔrɔmɔmɔru aru teiko nuwo, aru sini epri ni usho iyoyow ni engɛe saa akru etekya ukpoo.

³ Ikpara sini ekəri ɔrɔmɔmɔru uteiko kung imi sini Iyesu ku sa, aka tuma opyo ɔrɔkɔng Ayaudiya ɔyo sorho nge aba ma agara nge ikru.

⁴ Ikpara sini abii owro Iyesu, ɔkɔ sorho nge nagang, asani "Orokru wen maa sini unushɛɛ nge,

⁵ kii ewei araru aka vura aru owro utuno Ayaudiya."

⁶ Iyesu ko kroomo nge.

Eneshie ikarha ni ekəri una, ekəri ɔrɔmɔmɔru aru teiko ka tuma orokyoro nge aya sani engɛɛ ni: "Ete, bekya wure ukanw kii ise mam sini unu bi unam ba,

⁷ uwɔɔ inakparami ukam ni imaa uba eberinw nivum ba. Tana irima agaram nupen ikru.

⁸ Kii ini ari igumo ngee, oshoo ni agara nge ba atata ne emye. Ise sani aru wen ni, 'Kya,' akan kyaa; asani awan aru ni 'Ba,' akan ba. Ise sani agaram, 'Sakən', akan sayo."

⁹ Ni sini Iyesu kung kəna, imaa ka maa uwɔɔ ofo nge. Ekə tere asani arusu kroo nge ni, **"Iku tanany, ko bi ibung Isrela isepenmi uma ubrubru kən."**

¹⁰ Ekəri aru sini atumimo oko juro kya bi ekəri una aya darha ekəri agara nge sa akru.

Iyesu shini ɔɔ ereere sini erimeɛ kpoo.
(Imat 8:5-13)

¹¹ Ni ukywere kəna Iyesu ka kyaa opyo apya sini ayirhi ni Inayin, ɔɔ umer nge kəni orokru napany ko kro nge.

¹² Ni sini aku fwa onuo apya, asu kuno ni ukwung opyoo orokru sini engɛɛ ni ɔɔ ekəri ereere eyeyie, ekəri ereere erime nge kpoo, ushi orokru napany bai idɔ ekəri apya ni kəni engɛɛ nge.

¹³ Ni sini Ete rie, aka kung okwoo ka sani engɛɛ ni, **"Bekya tei."**

¹⁴ Aka kya aya apya ima aban sini okoo nge ekəri aru sini okowo katiting neding. Iyesu ka sini, **"Anagyang, Isini ɔnwɔni, shine!"**

¹⁵ Ekəri aru ukpo kə shine akiki akasu pya onuo, Iyesu ka kpapa nge ama akwaa.

¹⁶ Irung ka kpinmo kukummo, ɔkɔ dɔɔ Unung nge akani, "Aru pere onuo Unung erere kuno bi idɔɔ eri!, Unung bushɛ aruɔ nge."

¹⁷ Ushoshoo imi sini Iyesu siyen ka kyawo kokywu ube bi idɔɔ Iyahudiya kəni ubung ukukərimɔ.

Iyesu kəni Iyohana ari Ibaptisma
(Imat 11:2-19)

¹⁸ ɔɔ umer Iyohana aru Ibaptisma ka tana Iyohana nge kukum sɔma men Iyesu kusani. Kənawo Iyohana ka yirha ɔɔ umer nge ara pari,

¹⁹ aka tumamo ki iberi Ete oyo gyurho nge asani, “Unwuo uni aru sini aru kusha ukyee baa, kii aru si ikra ni eshesheru?”

²⁰ Ikpara sini ekari orokru bii owro Iyesu, aka sani, “Iyohana aru Ibaptisma nge atumi aru ni onwo ani aru ba gyurhonw, ‘Unwuo uni aru sini aru kusha ukyee baa, kii aru si ikra ni eshesheru?’ ”

²¹ Bakywakywa dang Iyesu kurhi orokru idumo nge, aru usang ikru, eyeri ering ushari kani uma aru sini ani ofow urong owro.

²² Oko yoro ekari atina asani, “Inyi juro kya tana Iyohana nge ima sini inyi rii a kung: Ofow pen urong owro, ogoru sa akru, aru udumo ukong pen ikru, arang ku kung uring nge, aku shine ikwung, asu tana iring ididima eberi ara ayarha.

²³ Onuo adaduma ni ami aru sini ana kpaa bekei mi.”

²⁴ Bakywa sini ekari atina Iyohana kpin utira, Iyesu kasu tana orokru uring bi ikywi Iyohana: “Ikimoyo inyi kii urong bi idoo orumo? Inyi kii urong ubung ugbugbang sini uwroo ku pyawo?”

²⁵ Ibasayo kana, inyi kii urikimoyo? Araru sini osomi uma ududuma? O-o aru uma usomo ufe kani aru ukaadima ani aru kiki bi ozoro mo.

²⁶ Inyi nechiyen ikimoyo inyi kuni kya urong? Aru pere onuo Unung? Kanao, Itananyi, epri atina Unung.

²⁷ Iyohana nge ni aru sini irhing Unung peri bi ikywie asani:

“Inu tuma atinam akpi itenw,
sini anu kyenew utira ukyebanw.

²⁸ Iku tananyi, kukum bi idoo ubyere ereere araru na saange Iyohana. Kukum kana aru sini ani atang bi idoo igumo Unung sai nge.”

²⁹ (Kukum ekari orokru, kani aru yirha ogon nge ma, sini akung irhing Iyesu, oko yoro asani utira Unung ni emer, beka sini Iyohana nge asimo Ibaptisma.

³⁰ Ekari Afarisiya kani awuwa ogro Imusa ka tiramo uworofo Unung bi ikywimo aka tiramo karhi Iyohana kya samo Ibaptisma.)

³¹ Iyesu ko shoo nge, asani, “Ini marha orokru ikparha yen ni ikimoyo nechiyen? Ani kani ikimoyoni?”

³² Ani kani ondo sini akiki bi ugba Ize asu yirha opyomo asu sani,

“ ‘Aru pwiny ipwe,
inyi ka tirany uya;
aru ka tany ute ukpo,
inyi ka tirany utei.’ ”

³³ Kii Iyohana aru sa Ibaptisma bii ana rii nge umura, ana sirhi nge asira, inyi ka sani, ‘Ani ushari nge.’

³⁴ Ono Orokru ka ba asu ra, asu sa, inyi kasani, ‘Orong ukuma kani aru sa uma, orokoro aru yirha ogon kani aruya.’

³⁵ Ukiki orokru sini ani amraa nge useyen asani amraa neme.”

Iyesu ni bidoo una Isimon ubafarisi

³⁶ Uppyu Afarisi ko sorho Iyesu nge aya ra umura ure kani engae nge, aka kya una ekari ubafarisi aya kiki eberi umura.

³⁷ Opyo erere aruya onuo ni ukiki bi ekari apya, ni sini akung asani Iyesu ku ra umura bi una opyo Afarisi, aka ba burha ni ondo obom sini akyeni ni utari sini ayirhi ni Alibasta etiri ni enye unyang ududuma.

³⁸ Aka ba atiting bi utumo nge bi ishi ifraa kasu tei, kasu rono nge ifraa ni ere, aka punamo ni ufurhi ikywie ko mo ifraa Iyesu kasu kuna enye unyang ududuma dang bayamo.

³⁹ Ikpara sini ekəri Afarisi sini ɔsərhi nge rii kəna, ekə pərə bi idɔɔ ikywie asani, "Akyusani orokru wen ni aru pərə onuo Onung nge anakyu kperhi nge asani, akinadaɪ ereere ngee akupirha nge, kii aruya nge."

⁴⁰ Iyesu ka sani ekəri ubafarisi ni, "Isimon, ini imisini iwa tananwu." Aka sani, "Avuwa, tanam."

⁴¹ "Opyo orokru nuwo arumita ami arapari utufe ereying kong nge udinari akuma ɔtɔng awan aru udinari isitɔng. ⁴² Sini anabramoɔ ukpura nge ekəri arumita ka pɔnamo ɔtamɔ nge, nechiyen akina aru nge bi idɔɔmo anupri ni uwaa ekəri arumita?"

⁴³ Isimon ko yoro nge asani, "Aru sini apuna uta nge urure." Iyesu ka sani engɛɛ ni, "Opere nɛmɛɪ."

⁴⁴ Ekə tere ki isha ekəri ereere ka sani Isimon nge ni, "Urii ereere wen? Ikpara sini irhii unanw, ukyana manw emye omung aki ikurho ifraam nge, yip ɔrɔni ifraam nge ni eree, apuna ni ufərhi ikyie."

⁴⁵ Sini irii ben use kənwu emye, uwe wroo bi ikpara sini irii unanw, ereere wen nuwo akumo ifraam.

⁴⁶ Use kunaunw emye enye bi ikywi, eewe akunam enye unyang uɔɔɔduma bi ifraa.

⁴⁷ Bi kənawo itananw apuna ereere wen akai uya nge, kii eyen mi uwaa nagang, aru sini apuna nge uya anu waa naji."

⁴⁸ Iyesu ka sani ekəri ereere ni, "Akarha pɔnanw uyanw nge."

⁴⁹ Ekyeng sini ani burha akasɔ pərə bi idɔɔ opyomo ni, "Iyaa ewe aru sini ese puna uya nge ni?"

⁵⁰ Iyesu ka sani ekəri erere ni, "Kii uma ubrubrunw sanw oforo kyanw bidɔɔ ofofuru."

8

Erere sini eshi Iyesu ngee

¹ Ni ukɔwɛrɛ kən, Iyesu ka shine kya asu kəri apyapya kəni apyang asu tanamɔ iring ididima gaa ni igumo Onung. Ɔno umer nge atarhi ni aparɪ ni kəni engɛɛ nge,

² adarha opyo erere sini amimo ikru kəni aru sini oworimo ering ushari bidɔɔ inamamɔ; bidɔɔmo Imeri bai Imadala aru sini owori ushari uten sara bi idɔɔ inama nge.

³ Ijowana ere Ikuza aru sini engɛɛ ani arite ɔno ɔtina una Ihiridus adarha Isuzana kəni erere napany aru sini aku she Iyesu ngee kəni ɔno umer nge ni imisini aniyoo.

Ushosho aru wro

(Imat 13:1-9; Imark 4:1-9)

⁴ Ni sini ushi orokru bi owro Iyesu bai apya pya obotuno napany aka tanamo ushosho wen:

⁵ "Opyo aru wro kii upura irhɔw. Sini aku zara ipyoo kakpaa baya atira, ekə tifeɛ ɔnɔnɔng ayaya ka tanayo nge.

⁶ Ipyoo ka kpa baya ibung atari. Akywa sini emeri ekə ne penyo omung nɛgben ikɔ rɔɔyo akurayo.

⁷ Ipyoo irhɔw ka kpa idɔɔ Akara kə mɛrɛ kəni ɔyo nge ekəri akara ko turoyo a karhaya ufɔno.

⁸ Ipyoo irhɔw kakpaa bi ibung ididima. Ikəmere kɔ fɔno asa akywi ususɔng epri imisini apuri."

Sini ekyweri ɔtanamɔ, aka sani, "Aru sini ani atung akung nge, akung."

⁹ Ɔno umer Iyesu ko gyurho nge ikimoyo ekəri ushosho wen ku pərə.

¹⁰ Aka sani, "Eyenyi ūma sini ōsusi bakywa bidō igumo Unung sini inyi nū kperhi nge, ūparha eše ini pere ni ōmō ni oshoshoyo,
 " 'aki, anu ku ikra, anasu romo;
 anu kungwo, anasu kperhimo.'

Iyesu yen imi sini ushoshō aru wro peri

(Imat 13:18-23; Imark 4:13-20)

¹¹ "Imisini ushoshō wen peri ye: ekəri irhōw yo ini Iring Unung.

¹² Imi sini kpīi baya ūtira, ōmōmō ani aru sini akung ekəri irhing, ishari ka karhayo nge bi idōo ikywimo, sini anau yoromo epen ūgya.

¹³ Imisini ikpīi baya ibung atari iyoyo ini aru sini akung ekəri iring aka yirhayo ni ofofuru, uwe ese meremo ikang, oyoro ba anakywa ūmarha ka ba aka kpa.

¹⁴ Irhōw sini ikpīi bi idōo akara iyoyo ini aru sini akung ka yirha nisini akpin okyoro uwure ūkiki eyesing, ūkaa aduma kəni ūkung ididima ka karhamo nge ōkoro.

¹⁵ Irhōw sini ikpīi bi ibung ididima iyoyo ini aru sini akung ekəri iring aka yirha okong nagigi bi idōo ikywi ididima nemer asu wura ikywi ama ōno.

Ushoshō uyen

(Imark 4:21-25)

¹⁶ "Araru nasu ta uyen aka frawo ni isong ba. Kənawo araru nasu ta uyen ōsōmō ba atata Ipro. Aba ta uyen anu sawo bi owro ukyo uyen aki aruraa ekəri ūna nuruyeng.

¹⁷ Kii kukum ima sini ini ūsūsō, anu kuno niyo besing, kənawo imisini afriyo, anu furōyo okoba bi uyen.

¹⁸ Inyi sa noshong ni imisini inyi kukung. Aru sini ani ima nge anujo ma; aru sini asa niyo; ko ani ima sini aku wōrōfo ni inge niyo anu karha."

Arupya Iyesu kəni akwa ubyere nge

(Imat 12:46-50; Imark 3:31-35)

¹⁹ Ikpara dang akwa ubyere kəni arupya Iyesu kaba owroo, ūre orokru kasa ana bramo ūfwa nge.

²⁰ Opyo aru ka tana nge a sani, "Akwa ubyerenw kəni arupyanw titing besing akuwaw urong."

²¹ Oko yoromo a sani, "Akwa ubyerenw kəni arupyam ōmōmō ani aru sini akung iring Unung akasu ūtina niyo."

Iyesu tani uwroo ūraa nge ūka kwōo

(Imat 8:23-27; Imark 4:35-41)

²² Upyu Unung Iyesu ka sani ōno ūmer nge ni, "Aru bro kyu ūwan ūbya ugro ūre."

Ikpara dang aka raa ekəri ūgōru omung aka kpin ūtira.

²³ Ni sini akubro ūmōro ka kpara Iyesu nge. Uwroo avra ūmi ikru kə shine baya omung sini ūgōru ubro omung ugro ūre ūtu tire ni omung aka kpaa eyi nge atu rong asani imo kyweryo.

²⁴ Ōno ūmer nge kəye shine nge asu takpa asani, "Arite, Arite, aru tekya ūmirimō!"

Iyesu kəshine aka tana ekəri uwroo avra ūmi ikru kəni omung, akayari owro kasa na kprukpring.

²⁵ Iyesu ko gyurho ōno ēmer nge, "Eki ūma ūbrubrunyi?" Akyu tire ni irung asuya owro, akasu gyurho opyomo ani, "Iyaa we sini apyi onuo ni uwroo avra ūmi ikru kəni omung aka kwōo."

Iyesu wori ushari bi inama opyo orokru
(Imat 8:28-34; Imark 5:1-20)

²⁶ Iyesu kani onɔ umɛr ngɛ kobro kyamo kii ibung Igarasi sini ini uteri isha irong Igalili.

²⁷ Iyesu ku shuro wurha bi ibung, aka darha opyo orokru bai idɔɔ apya aru sini ushari ni bidɔɔ ngɛ. Orokru wen derhe ngɛ ono sono ngɛ sɔma usomɔ ana kiki ngɛ bi idɔɔ uduna aku kiki bi idɔɔ ɔgrɔnmɔ.

²⁸ Ni sini eri Iyesu ngɛ ekɛ fen akpa ayaya ka karhakupaa bi ite, kasu takpa ayaya asu sani, "Iyesu ɔnɔ Unɔng arayaya, ikimo uwɛi ni emye, iku sɔrhɔnw bekya ogyurhom!"

²⁹ Eperi kɛnawo, kii Iyesu karha kyu tana ering ebabi usho bidɔɔ inama ngɛ ni ukuno. Bekai sini eren uraa ngɛ eshuwe ngɛ efɛn. Kani sini ese lorho ngɛ iɔu kani ifraa ni, okyo asha, akan karha ekɛri itomo ngɛ, ushari kon wɔɔ kyamo idɔɔ orumo ngɛ.

³⁰ Iyesu ko gyurho ngɛ asani, "**Utɔwanw ni iyang?**"

Oko yoro asani, "Inapany," eperi kɛnawo bekai sini ushari sini urii inamange unugrɔɔ.

³¹ Ekɛri ushari kasu sɔrhɔ Iyesu ngɛ ani ebekya yerimo kidɔɔ ukwoo sini usawɔ ni akurha ngɛ.

³² Ugrii ku piri Iyoyow burha bi obru ukro. Ekɛri ushari ko sɔrhɔ Iyesu ngɛ ani esheremo imo raa bi idɔɔ ekɛri Ugrii. Iyesu ko Yoromo.

³³ Bakwya dang ekɛri ushari ko kuromo bi idɔɔ ekɛri orokru ka raamo idɔɔ ekɛri Ugrii. Kukum ekɛri Ugrii ko shuro ni atara aramo bi idɔɔ ekɛri irong asa omung okyurhomo ekeremo kukum mo.

³⁴ Ni sini aru piri ekɛri Ugrii rii kɛna oko gyoo atara aya tana imi sini isi kidɔɔ apya kani apya ukukɛri mo.

³⁵ Orokru kaba okuno oborong imi sini isi. Ni sini abii eberi Iyesu, aka darha ekɛri orokru sini ushari kuni bi idɔɔ ngɛ akiki bi ite Iyesu ɔsɔsɔmi igbɛ ngɛ, asa akru. Irung ka kpinmo ngɛ.

³⁶ Aru sini ani burha ori imisini isi ngɛ akasu tana aru sini abi bi ututumo, sini owori ekɛri orokru ushari bi inama.

³⁷ Ikpara dang kukum aru ukukɛri ibung Igarasi ko sɔrhɔ Iyesu ngɛ ani esheremo apya ngɛ, kii akung irung ngɛ nagang. Iyesu karaa ugɔru omung sɔɔ ngɛ.

³⁸ Ekɛri orokru sini ushari kuni bi idɔɔ inama ko sɔrhɔ Iyesu ngɛ a sani ingɛɛ nu kroo ngɛ Iyesu ka shirha ngɛ a sani,

³⁹ "**Juro kyanw owro arunw aya tanamo imi sini Unɔng sinw.**" Ekɛri orokru kakyaa kidɔɔ apya kukum asu tana imi sini Iyesu sie.

ɔnɔ Ijairus kani erere sini apyii Igbe Iyesu
(Imat 9:18-26; Imark 5:21-43)

⁴⁰ Ni sini Iyesu juri ba uwan ubya orokru ka yirha ngɛ ni ofofuru kii akaru shaa.

⁴¹ Ani aya usirha kɛna opyo orokru sini ayirhi utɔwa ngɛ ni Ijerus, arite owro utuno Ayaudiya kaba okpukporo bi ite Iyesu, asu sɔrhɔ ngɛ akya udunaa,

⁴² kii ɔnɔ eying enere aru sini etekya usa enyɛɛ atarhi na aparti etekya ukpo.

Ni sini Iyesu nibi utira ushi orokru ko mumun ngɛ.

⁴³ Opyo erere sini aku kung igara ni udumo unira eyi enyɛɛ atarhi na aparti, ɔnuo burha. Eperi imi sini anyoo ngɛ bi ukikie eberi avuwa ikang, ekɛne pen ngɛ ikru.

⁴⁴ Aka sara bidɔɔ orokru bau utumo Iyesu ka pya afri igbe nge, ba kyywakywa dang unira eyi nge kating.

⁴⁵ Iyesu ko gyurho a sani, "**Iyaa apim?**" Orokru kara amaa nge, ikpara dang Ibitrus ka sani, "Avuwa akai orokru men ekəkərinw a su tanw ivu bai ikwu ikinisha keba ni ɔnwɔ."

⁴⁶ Iyesu ka sani ni, "**Araru pyam; ikung sini ikru kuni yo nge bidɔɔmi.**"

⁴⁷ Ni sini ekəri erere rii anasu braa usɔ nge, oko kuno ni uyawro aba okpukporo ni orung bi ite Iyesu. Aka tana nashisha imi sini isi inge pie kəni sini eyi ting na kyarh bakywakywa dang.

⁴⁸ Iyesu ka sani engɛɛ ni, "**Ɔnɔm, ɔma ubrɔbrɔnw manw ikru. Kyanw ni ofofuru.**"

⁴⁹ Ni sini Iyesu ni aya upya onuo, opyo orokru kaba ni itina bau uni Ijerus, arite una utuno Ayahudiya. Kaba sani Ijerus nge ni, "Ɔnɔnw kywɛre ukpoo, bekya ojo ma avuwa nge igara."

⁵⁰ Ni sini Iyesu kung kəna aka sani Ijerus nge ni, "**Bekya kung irung; yoro! Anu gya.**"

⁵¹ Sini afwi una Ijerus, akya noyoro nge ni araru raa kəni engɛɛ nge. Ibitrus, kəni Iyohana kəni Iyakubu adarhi Akwa ɔno kəni ekperi nge mo oyori ni araa kəni engɛɛ.

⁵² Orokru titiri ekəri una asu tei kəni uwura ikywi nge bekai ekəri ɔno. Iyesu kasani ɔmɔni, "**Shere utei nge ekəri ɔno se kpo ba, aku morowo.**"

⁵³ Orokru ka sina nge, sini ekperhi nge asani ekywere ukpoo.

⁵⁴ Iyesu ka kpin nge bavu kasani, "**Ɔnɔm, shine!**"

⁵⁵ Uring nge ko juro bawo idɔɔ nge ekə shine akiki bakywakywa dang. Iyesu ka sani ɔmɔni amaa umura ara.

⁵⁶ Aru byere nge kəjjire, Iyesu ka sani ɔmɔni ebekya tana araru imi sini isi.

9

*Iyesu tumi ɔno umer nge atarhi ni apari
(Imat 10:5-15; Imark 6:7-13)*

¹ Nisini Iyesu yirhi ekəri ɔno umer nge atarhi ni apari kukum, aka mamɔ ikru imu uyeri kukum ushari kəni ɔuma ikru.

² Aka tuma mo aya tana iring Igumo Onung ama aruraa ikru.

³ Atanimo: "**Inyi bakya kpara iririma bi ukyeng nyi, ko ushi ukyeng, uburhu, umura, ufe ko iri igbe.**"

⁴ **Urɔ una sini inyi ba raa, inyi ki burha kekya akywa sini inyi nu shere ekəri apya nge.**

⁵ **Ekəri orokru bana yirha monyi inyi krikri ifraanyi bi ekəri apya eshere mo upe itenomo.**"

⁶ Oko tuno ikpara ka kpin utira kyamo bai apyang yen kekya apyang yan, asu tana iring ididima kəni ɔuma orokru ikru kokyuu ube.

*Uwure Ihiridus
(Imat 14:1-12; Imark 6:14-29)*

⁷ Ikpara dang Ihiridus ogumo Igalili ka kung kukum imisini iku kyeng nge. Ekə pen uwure nge nagang kii opyo aru kusani Iyohana nge eshine.

⁸ Opyo aru susani Iliya nge okuni, opyo aru susani ire ying bi idɔɔ aru pere onuo Onung uwurwroo nge shini.

⁹ Ihiridus kasani, "Ikywa Iyohana nge ikywi nge, yip Iyaa we nɛchiyen sini ikusu kung edei uring men bi ikywie ni?" Bau upurha akasu waa sini nge nuri Iyesu nge.

Iyesu piri orokru usong utong
(Imat 14:13-21; Imark 6:30-44; Iyo 6:1-14)

¹⁰ Ikpara sini ekəri ɔno umer ngeɛ ojuri, aka tana Iyesu nge kukum imisini imo si. Ikpara dang aka kpamamo ususo kya opyo apya sini ayirhi ni lbasaida.

¹¹ Yip ekəri ushi orokru ka kung owro sini awa kya nge oko kroomo nge. Aka yirhamo, ka tanamo irhing igumo Unong, ka ma aruraa ikrus.

¹² Ni ukye ba ure ekəri ɔno umer atarhi ni apari ka ba eberi nge ka sani, "Shirha ushi orokru men aki akya kidɔɔ ipyang mo kəni apyang ukəkəri aya waa umura kəni owro umoro, kii aru ni ikarha ni apyang."

¹³ Oko yoromo asani, **"Inyi mamō iririma ara."**

Aka sani, "Upara ikyeɛ utong kəni utofuru upari mɔɔ aru numɔɔ uwei aru yereɛ kukum ushi orokru men umura?"

¹⁴ (Eferime sini ani burha nusa usong utong.)

Yip akasani ɔno umer nge ni, **"Inyi samo akiki esheshi sini anusa isititong."**

¹⁵ ɔno umer nge kasa kəna, ikuyang ka kiki.

¹⁶ Iyesu ka kpapa ekəri upara ikyeɛ ufuforho utong, kəni utofuru upari kasu ro ayaya, kasa ija, kojujurho. Ka ma ɔno umer nge akaa orokru.

¹⁷ Kukummo aka ra oshushuro, ɔno umer nge ko tuno owurhu nge sini aparhi eshe etire ukoro atarhi ni apari.

Ibitrus tani asani Iyesu nge ni Ikristi
(Imat 16:13-19; Imark 8:27-29)

¹⁸ Upyu Unong Iyesu ka shine kyaa usorho Unong eyeyie. ɔno umer nge mo eyeyimo ani kəni engɛɛ nge. Iyesu ko gyurhomo asani, **"Orokru kɔ pere asani inye ini iyaa?"**

¹⁹ Oko yoro asani, "Opyo aru sini Iyohana ari lbaptisma, opyo aru sini Iliya, opyo aru tani areying bi idɔɔ aru tana onuo Unong uwruwroo nge shine."

²⁰ Oko gyurho mo asani, **"Inyi ukany nyi peri asani ini iyaa?"**

Ibitrus ko yoro asani, "Unwɔɔ ni Ikristi amu Unong."

Iyesu peri edei ukpo sini unu pen nge
(Imat 16:20-28; Imark 8:30—9:1)

²¹ Iyesu ka wɔɔmo atung nagang katanamo ebekya tana araru.

²² Aka sani, **"Itɔɔyo ɔno orokru kung igara ededei. Ekperi, ogu ubyen Unong kəni Awɔwa umer ogro nu tiramo nge, epere nge. Yip awri umang taru Unong nu shine nge."**

²³ Ikpara dang akasani kukummo ni: **"Kukum aru sini aba waa okroomi nge itɔɔyo atiramō ukamo akpara agara mo ko ukina unong okromi nge."**

²⁴ Kii aru sini aba waa usha ufer mo anu taawo, aru sini aba taa ufermo bi ikywim anu sawo oforo.

²⁵ Ikimɔɔy ididima sini orokru nu pen ebe pen kukum eyesing, ataa ufer nge?

²⁶ Aru sini aba kung uwam kəni iring mi, ekəri ɔno Orokru nu kung uwaa bi ikpara sini aba ba bi idɔɔ immoru nge kəni imumoru Ekperi kəni Atina Unong Ushisha.

²⁷ **"Ubrubruwɔɔ itaniny, opyo aru sini atiting bi upen anasu kpomo kekya ikpara sini oborong Igumo Unong."**

Utere Inama Iyesu
(Imat 17:1-18; Imark 9:2-8)

²⁸ Kekyaa ukpin awri ochupari mɔɔ sini Iyesu peri iring yen aka kpapa Ibitrus nge, Iyohana kəni Iyakubu aka kirha kyamo usorho Unong ki aya ukro.

²⁹ Nisini aku sɔrɔhɔ Unung itee kə tere ʊma ʊsɔmɔ nge kasa navarh kəni uyen unung ni.

³⁰ Akywakywa dang orokru aparti ko kuno, Imusa kəni Iliya asu pya onuo ni Iyesu.

³¹ Okuni bidɔ imumɔrɔ ayaya kasu pɛrɛ sini Iyesu etekya ushere eyesing nge, imisini itekyu ba tirɛ bi Urushelima.

³² Ibitrus kəni orobyoo kumoro nagang, nisini umɔrɔ karhamɔ oko rong imumɔrɔ nge kəni orokru aparti sini atiting kəni engɛɛ nge.

³³ Nisini Imusa kəni Iliya ku shere Iyesu nge, Ibitrus kasani engɛɛ ni, “Avuwa, ini igyang sini arɔ ni bi upen. Shere arɔ tany ɔsɔrɔ ataru, uying unwɔ, uying ʊmi Imusa, uying ʊmi Iliya.” (Ene kperhi nge ima ʊsɔ pɛrɛ nge.)

³⁴ Ani aya ʊpya onuo, umung ko kuno afraa mo, aka kung irung nge sini arii idɔɔ ekəri umung.

³⁵ Ihywi ko kuno bai idɔɔ ekəri umung, asani, “Ŋɔm nge we, ikarha akyu woro nge, inyi kung imisini atanany!”

³⁶ Ikpara sini ekəri ihywi karha apya onuo, oko rong Iyesu ni eyeyie. Ekəri ɔɔ ʊmɛr kɔ sɔ ekəri iring bi idɔɔmo. Bakywa dang akana tanamo araru imisini erii.

Iyesu mi ɔɔ sini ʊring ubibi rii nge ikru

(Imat 17:14-18; Imark 9:14-27)

³⁷ Uwuni ikywa, sini oshuri baa aya ukro, akai ushi ka darha nge.

³⁸ Opyo orokru bidɔ ekəri ushi kata onuo ayirha nge, “Avuwa isɔrhɔnw akyu ʊpyerhe ɔmɔ, kii engɛɛ ni ɔmɔ eyeyie!

³⁹ Ering ebebi se raa nge akywakywa akan ta akpa kansu nunaa asu ba ʊfɔ bi onuo. Ekəri ering sesa ʊkɔrɔhɔ owro bau ushere nge nekəkərhe asu gyurho nge.

⁴⁰ Isɔrɔhɔ ɔɔ ʊmɛr nwu oworo nge ekəri ʊring Ishari nge anabramo.”

⁴¹ Iyesu ko yoro, “**Inyi ipyoo usang uma ʊbrɔbrɔ kəni ari eteting! Ke kyaa akina akya wa yo ini kiki kəni enyi nge asu wura ikywi ne nyi? Ko ɔnɔw ba ben.**”

⁴² Nisini ekəri ɔɔ ku kyeng ba, ekəri ering Ishari kəshwe nge ogyo bi Ibung inamaa kasu ya. Yip Iyesu ka tana ekəri ering Ishari ʊraa nge, kama ekəri ɔɔ ikru ka naa ekperi nge kyaa.

⁴³ Kukummo kə jijire nge ni ʊrɛ ikru Unung.

Iyesu jo tana edei ukpoo

(Imat 17:22-23; Imark 9:30-32)

Akywa sini kukum orokru ku jijire ni ʊmasini Iyesu sa, akasani ɔɔ ʊmɛr nge ni,

⁴⁴ “**Inyi kung negben imisini iwa tanany: Anu ma ɔɔ orokru bavu aru sini ana waamɔ nge.**”

⁴⁵ Yip ene kperhimo imisini aku pɛrɛ. ɔswimo nge karha ekə kperhi. Aka darha nge akung irung ugyurho nge ekəri iring.

Iyaa nɔ shoo arɔ erere?

(Imat 18:1-5; Imark 9:33-37)

⁴⁶ Amaa kə shine bi idɔɔ ekəri ɔɔ ʊmɛr asani iyaa nɔ shoo arite arɔ.

⁴⁷ Iyesu, kperhi ʊwɔrɔfomo nge bi ikywimo, aka kpara ɔɔ ajaji ko kyo atiting bi ikwoo.

⁴⁸ Ikpara dang akasani ɔmɔni, “**Arɔ sini aba yirha ɔɔ ajaji wen bidɔ ʊtɔwam ayirhim imyee; kənawo arɔ sini aba yirham ayirhi arɔ sini atumim nge. Kii arɔ sini ani ara ajaji bi idɔɔ nyi kukum engɛɛ ni arɔ erere.**”

⁴⁹ Iyohana ko yoro asani, “Avɔwa, aru rii araru ku yeri ushari bidɔɔ utɔwanw aru kasu karha nge, kii asaa bidɔɔ aru.”

⁵⁰ Iyesu kasani, “**Inyi bekya akarha nge, kii kukum aru sini abana tiraa enyi ani kani enyi nge.**”

Orokru opyo apyang Isamariya tirimo Iyesu nge

⁵¹ Nisini ikpara tokyu fwa sini Unung nu kpara nge kekya ayaya, Iyesu ko suno nge ni uwaa ukya Urushelima.

⁵² Aka tuma atina akpi itee, aru sini aki opyo apyang Isamariya otuno nge usma asha ubaa,

⁵³ yip ekari orokru burha ka tiramo uyirha nge, kii ani bi utira ukya Urushelima wo.

⁵⁴ Nisini ɔno umer nge Iyakubu kani Iyohana rii kana, oko gyurho, “Ete, uwei ni aru yirha ura ba ayaya aki uramo nge?”

⁵⁵ Yip Iyesu ka tere atana mo uraa nge.

⁵⁶ Ikpara dang Iyesu kani ɔno umer nge oko woro kyamo opyo apyang.

*Ukroo Iyesu nge ni uraa nge
(Imat 8:19-22)*

⁵⁷ Nisini aku kyeng bi utira, opyo orokru kasani engɛɛ ni, “Ini kroo unwo ku kyu ube.”

⁵⁸ Iyesu ko yoro nge, “**Ibri ni igaramo nge ɔnɔnɔng ayaya ni Ibɔru nge, yip ɔno Orokru saa ni owro sini anusomo ikywi nge.**”

⁵⁹ Akasani opyo orokru ni, “**Kroo mi nge.**”

Ekari orokru ko yoro, “Ete, shere ikya eye mine ekperim noru.”

⁶⁰ Iyesu ka sani engɛɛ ni, “**Shere arukpo mine opyomo, yip unwo kyanw yasu tana iring igumo Unung.**”

⁶¹ Opyo aru ka sani, “Ini kronwuo, Ete, yip shere ikya aya shirha arum noru.”

⁶² Iyesu ka tana nge asani, “**Aru sini ewei uwro ni inaa uwro ka kpin ituo inaa, atikpa uwro ikpara dang akasu pyerhe utumo ese maa usa utina bi idɔɔ Igumo Unung ba.**”

10

Iyesu tumi orokru isitensara ni apari

¹ Ekɔ kywerɛ Ete, ko woro aru isi tensara na pari ka tuma mo arapapari asu kyeeng ashubaa ki ko kina apya kani owro sini eye kyaa nge.

² Aka tanamo asani, “**Okana ni atana, yip aru tina ni aji. Inyi sɔrɔho Unung nge Ete itina akyi a tumanyi ni aru utina.**

³ **Inyi kya! Iku tumanyi kani atam ni bidɔɔ ava orumo.**

⁴ **Inyi be kya kpari ipa ufe, uburhu kani ataka, Inyi bekya fo araru bi utira.**

⁵ **“Una sini inyi baraa, inyi fomo nge a sani, ‘Unung manyi uyari ikywi.’**

⁶ **Ekari aru una ba waa uyeri ikywi anu pen uyari ikywi, aba na waa nge unu juro bawo nu nwo.**

⁷ **Aba yirhanyi inyi ki burha, inyi ra asa imi sini abamany, kii etiri maa sini ama ufeɛ, bekya su kyeng ukari ina kya ina.**

⁸ **“Ko kina kywa sini inyi ba kya arappa aba yirhanyi, inyi ra imi sini aminy.**

⁹ **Ama aru samo akru, ikru, atanamo asani, ‘Igumo Unung to iyoyou nenyi.’**

¹⁰ **Apya sini nyi baraa, abana yirhamo nyi, inyi kyany ki tiramo ka tanamo,**

11 'Ku ukyyuro apyany sini ukpin aru bi ifraa aru nu punanyi mo. Aru weini inyi kperhi nge asani igumo Unung to iyoyow nenyi.'

12 Iku tani nyi unung ukyerhe uring Unung nu pri nu ukung okwo Isodm ni apya dang.

Apya sini tirimo yirha
(Imat 11:20-24)

13 "Okwo ne nyi aru Ikorazin!, Okwo ne nyi aru Ibasaida!, Ana akyusani, uma ujijire men asi bidoo nyi ni asamo bi Itaya kani Isidon. Uwurwro anakyu shere eteting nge a shere uya nge, akiki bi bung, osomo uma ukrukru azara utong bi inamamo.

14 Inu pri Itaya kani Isidon unung ukyerhe uring ne nyi.

15 Inyi ari Ikafarnahum inyi kung anu shwe nyi kya ayaya?. O-o, anu fen nyi kya apya ering.*

16 "Aru sini aba kuny akum, aru sini aba tiraa nyi, atira eme, aru sini aba tiraa emye atira aru sini atumim."

Ujuro isitensara ni aparti

17 Ekari aru isitensara ni aparti juri ni ume, kasu sani, "Ete ni, ushari sa kung aru, aru ba yirhi utowanw."

18 Iyesu kasani omoni, "Iri Ishari kpi kani iyeyerhi ni ba ayaya.

19 Rong!, Imany ikru ute Iyow kani Inang kukum, ka manyi ikru kukum bayi aru sini ana waamo nyi, bai rima sini inu rany inama.

20 Inyi bekya eme asani ering eteting kuniny inyi ba waa ume, inyi me asani oworo utowany ba yaya."

Iyesu tiri ni ofofuru
(Imat 11:25-27; 13:16,17)

21 Ba kywa dang Iyesu ka tire ni eme bi idoo uring ushisha, aka sani, "Ekperim, Ete arayaya kani eyesing! Isanw ija kii uso ereser kani aru kperhi uring nge ni umamen ka ba eyen Ono ajajirhi. E, kanawo, ekperim uwaanwu wurha.

22 "Ekperim mam ikukin. Ba aru sini ekperhi Ono sai Ekperi. Kanawo baa aru sini ekperhi Ekperi nge sai Ono aru sini Ono bo yoro ni nge anu yen nge Ekperi."

23 Iyesu kaere eberi ono umer nge ususo kani, "Onuo adaduma aru sini erii imisini inyi rong.

24 Itana inyi asani, aru pere onuo Unung kani ogumo napany awa urong imisini inyi rong onoromo, awa ukung imisini inyi kung ene pen mo ukung."

Ushosho ari Isamariya sini asi ididima

25 Upyu unung avuwa umer ogro Imusa shini awa marhi Iyesu nge. Oko gyurho, "Avuwa, ikimoyo inisa ka pen ofo ushishaa?"

26 Iyesu ko gyurho nge, "Ikimo iring (ogro) Unung peri? Ukperhi nge nenyee wo?"

27 Ekari orokru ko yoro kasani owori bidoo iring Unung kasani " 'Waa Etenw kani Unung nwu, ni kukum ikywinw, ni kukum Ipanw, ni kukum ikru, kani kukum oworfonw', 'Ka waa ari yoyou ni unwo kani sini uwei ukanw ni.'"

28 Iyesu ko yoro nge kasani, "Uperer nemer. Kya ya sakana uni gya."

29 Ekari avuwa umer ogro Imusa ka waa ukurho ukaa, ka gyurho Iyesu asani, "Iyaa ni ari iyoyow ni emye?"

* 10:15 10:15 Owro aru ukpo wura 10:27 10:27 Og Im 6:5 10:27 10:27 Ilivi 19:18

³⁰ Iyesu ko yoro nge ka sani, "Uppyu unung opyo orokru ku kyeng asu tashuro nge bai Urushelima kekyaa Ijeriko, aka kpaa ba avu eyi utira. Oko woro nge ūma nge, aka kraa otow upere, ka kyamo ni ikpara nge.

³¹ Anakywa naji ipyoo ogoku ubyen Unung kasu kyeng bi utira dang, ko rong orokru yari aka buban nge kyaa.

³² Kənwawo opyo eyeri Ilevi bi ko bo roo ka buban akpin utira kyaa kaa.

³³ Ipyii Isamariya ni bo kyoro nge, ka ba rong orokru sini eyi krie ayari aka kung okwoo.

³⁴ Aka kya ka puna nge onuru ka saa enye nge ka saa asira nge, ko lorho nge ni utugbe. Ka shwe nge a saa bayi Ijaki aya ma opyoo aru bi ūna ushuro ekyeng aki asu roo nge.

³⁵ Uwunikyaa akaba ma ekəri aru ūna ushuro ekyeng udinari †kani engɛɛ ni ro nge imi sini ube pere nge ini ba kpuranw ibɔɔɔ.

³⁶ "Bidɔ arataru men, bidɔ ikywinw, iyaa epri ni iyoyow ni aru sini akpi ba avu eyi utira?"

³⁷ Ekəri avuwa umer ogro ko yoro ka sani, "Aru sini akung okwo."

Iyesu kasani engɛɛ ni, "Kya ya sa kəna kanw."

Iyesu kii awraa owro Imeri kani Imata

³⁸ Sini Iyesu mo kəni aru kro nge aku kyeng kyamo Urushelima aka fwa anapyang, opyo erere sini ayirhi utuwa nge ni Imata aka yirha nge bi idɔ ūna.

³⁹ Ani ɔforɔ nge sini ayirhi nge ni Imeri aru sini akiki bi ikwo ifraa Ete asu kung umer nge.

⁴⁰ Imata kasu shishishii ukyene umer, aka ba owro Iyesu kasani engɛɛ ni, "Ete unorong sini ɔforɔm sherim eyeyim iku sa utina? Tana nge aba sham nge!"

⁴¹ Ete ko yoro nge ka sani, "Imata, Imata," "Ikywinw burayo uku kung anang ni ūma napany.

⁴² Ima iying yo ini ididima, Imeri karha woro imasini ipri ni idima, imi sini ba aru sini anu karha nge bavuo."

11

Iyesu mer ɔno umer nge sini anu usorho Unung

(Imat 6:9-13; 7:7-11)

¹ Uppyu unung Iyesu ku sorho Unung bi opyo owro. Sini ekywere, opyo aru bi idɔ ɔno umer nge ka sani engɛɛ ni, "Ete, mer aru sini aru nɔ sorho Unung kəni sini Iyohana mer ɔno umer nge ni."

² Iyesu ka sani moni, "Inyi bawaw usorho Unung, inyi sorho kən:

" 'Ekperi,*

she aru nge aru dɔ Utuwanw,
aki igumo nwu ba.†

³ Maru umer sini aru wei ku kina unung

⁴ puna aru uyarɔ nge,

kəni sini aru se puna aru uyarɔ ni.

Bekya kong aru kya iberi umarha.‡ "

† 10:35 10:35†Idinari: Idinari iying ni ufe itiri awri eying.

* 11:2 11:2Ipyo iworo wori ni ekperi aru

ayaya † 11:2 11:2Ipyo iworo wori ni. Uwaa nwu shoo bi eyesing kinisi ini bimn ayaya ni ‡ 11:4

11:4Ipyo iworo wori ni. Yip woro aru bi avu ishari

⁵ Iyesu ka sani om̄oni, "Asani araru bi idɔɔ nyi ani orokyoro nge, aka kya eberi nge ni abarating ating, ka sani enḡe ni, 'Orokyorom, mam ɔta umura nge,

⁶ ima orokyorom sini okuni baa okyoro, uwe isam imisini ini maa aki ara.'

⁷ Ek̄ari orokyoronw bai ididang ka sani, 'Bekya ewurem. Akarha afra ɔnɔgrɔ, imye k̄ani ɔnɔm aru karha yarimɔ, ina bram ushine amanw iririma.'

⁸ Isini enyi ni abadana su shine nge amanw umura, bekai sini inyi ni orokyoromo, yip bekai usang uwanw uko sunonwuo ukwuna ɔnɔgrɔ nagang anu shine amanw amarha ima sini uwei.

⁹ "K̄enawo itanany: Inyi gyurho kii anu many; Inyi waa Inyi nu pen; Inyi kwuna ɔnɔgrɔ anu yee nyi.

¹⁰ Kii kukum aru sini obo gyurho anu yirha. Aru sini aba waa anu pen. K̄enawo aru sini aba kuna ɔnɔgrɔ anu yee nge.

¹¹ "Akina ekperi nge bi idɔɔ nyi, ɔnɔɔ bo gyurho nge Itofuru, aka ma Iyow^Sbi uka Itofuru?

¹² Kii obo gyurho nge Ikpa, aka maa Inang?

¹³ Iboshoo inyi, ereteting kperhi ũma ɔnɔny iima igigyang nge, ka parha eshe Ekperi nyi kya ayaya anu ma kukum aru sini ɔsɔrhi nge Ering Ushisha!"

Iyesu k̄ani Ibelzebul

(Imat 12:22-30; Imark 3:20-27)

¹⁴ Upyu unung sini Iyesu ku yeri ishari bi idɔɔ orokru sini anabraa upya onuo. Ni sini ek̄ari ishari kuniyo, ek̄ari orokru sini anabraa upya onuo, kasu kapyia onuo, ek̄ari ushi orokru k̄a jijire.

¹⁵ Yip opyo arumo kasani, "Brubru aku yeri ushari. Epen ikru ba eberi Ibelzebul, ogumo ushari."

¹⁶ Opyo aru ka waa umarha Iyesu nge, oko gyurho nge ani eyenmo upe iririma ba ayaya.

¹⁷ Iyesu kperhi ũwɔrɔ ofomo nge, aka sa ni om̄oni: "Igumo sini orokru ku pya ɔkɔɔ ni ipyoo inasu derheyo nge, k̄enawo una sini ukong ɔkɔ ni ukawo inu sarhaya.

¹⁸ Ishari bating ite ni ukaa anu sane nye igumo nge kating? Igyurhiny k̄an, bekai sini inyi kp̄ari asani iku yeri ushari ni ikru Ibelzebul yo.

¹⁹ N̄echiyen ibeyeri ushari ni ikru Ibelzebul, aru kro nyi nge ku yerimo ni ikru iyangyo? Iboshoo k̄enawo om̄omɔ anushoo aru kyerhe ũring nyi.

²⁰ Yip iboshoo iku yeri ushari ni ikru Unung yo, Igumo Unung ba bi idɔɔ nyi wurha.

²¹ "Akywa sini arikru, ani ũma uraa nge ne terh, asusha unaa uma ni bi uyari ikywi.

²² Yip ikpara sini aru sini epri nge ni ikru be shine ɔkɔɔ ne nge, eyen nge ikru, anu karha nge ũma uraa sini atirikywi nge aka kaa uk̄aadima nge.

²³ "Aru sini asaa k̄ani emye nge ating ite ni emye, aru sini asaa sutuno k̄ani emye nge, aru sarha nge.

²⁴ "Ikpara sini ering ishari bo kuno nge bi idɔɔ orokru, ese kya eberi akwakwuru ũwaa owro uwuro, abana pen nge, akan sani, 'Inu juro kyam una sini isheri nge.'

²⁵ Ni sini obo juro anu darha eyerhe ek̄ari una nap̄urhi okyowo n̄emer.

²⁶ Ikpara dang anu juro kya aya barha ering ushari eten sara sini epri nge ni eteting aka raa akiki burha. Ukiki ek̄ari orokru bi ikpara dang ka burawo epri umi itee."

²⁷ Ikpara sini Iyesu naya utana uring men opyo erere ka ta onuo bai idɔɔ ushi orokru, “Unung ta akwa sini ebyerinw, eprinw onuo adaduma.”

²⁸ Iyesu ko yoro nge asani, “Unung pri ni uta aru sini akung irhing nge asu utina niyo onuo adaduma.”

Upe Ijona

(Imat 12:38-42)

²⁹ Ni sini ekəri eshi orokru ku fɔɔ, Iyesu ka sani, “Orokru ipyoo yen ni eteting. Ewei ni eyenmo upe, yip imi sini Inushoo uyenmo iyoyoo ini upe Ijona.

³⁰ Kii kəni sini Ijona ni upewo eberi ari Inineva ni, kənawo ɔɔ orokru nushoo upewo eberi ipyoyen.

³¹ Unung ukyerhe uring, Ogumo erere ibung Isheba anu titing burha kəni orokru ipyoyen nge eyen mo ni imi sini akusa isayo igyang. Bekai sini abii bai akurha eyesing kya ki ikakarha ukung ukperhi Ogumo Isolomon. Nchiyen opyo aru sini ipri Isolomon nge we ani bən.

³² Unung ukyerhe uring ari Inineva nu ting eyen mo ni imi sini akusa isai igyang, kii eshere uya nge akywa sini Ijona tanimo irhing Unung. Uwe nchiyen aru sini epri Ijona nge we.

Umer bekai uyen kəni eting

(Imat 5:15; 6:22-23)

³³ “Araru nasu taa uyen oko kyowo bi owro sini ɔsusi. Araru nasu taa uyen afraawo ni isong. Anu kyowo bi owro ukyo uyen sini aru keba nu ru uyen.

³⁴ Ikranwyo inu uyen inamanw. Ikranw boshoo ikru*Inamanw kukum nu tire ni uyen. Yip iba sayo ikru inamanw kayo inu tire ne eting.

³⁵ Sa sini uyen ushoo bidɔɔnwu naw terewo oshoo eting.

³⁶ Boshoo inamanw kukum itiri ni uyen, eting neshiyo nge bi irisha, inamanw nu tire ni uyen kəni sini uyen se ta bayanw ni.”

Ima okwoo ni Afarisiya kəni avuwa umer ogro Imusa

(Imat 23:1-36; Imark 12:38-40)

³⁷ Ni sini Iyesu kywəri upya onuo, opyo Afarisi kayirha nge ura umura bidɔɔ unaa; aka kya aya kiki kəni omoo bi owro ura umura.

³⁸ Yip ekəri Afarisi kəjjire ni sini orii Iyesu rii umura baa ukurho ivu.

³⁹ Ikpara dang Ete ka sani engɛɛ ni, “Inyi Afarisiya dirhi ni utumo ɔsong kəni isong, yip idɔɔ nyi tiri ni uwaa ikywi kəni eteting.

⁴⁰ Inyi obobo orokru! Sii Unung nge ekyeni esing ojo kəni idɔɔ?

⁴¹ Yip inyi ma aru sini ewei ni ikywi iying imi sini inyi niyo, ikpara dang ikukying nusany napupurhi.

⁴² “Yip okwo nenyi Afarisiya, kii inyi mi Unung nge ima iying bi idɔɔ atarhi bai idɔɔ ani uuma ajajirhi sini inyi se pen kəni ayaa ukyene umura umu sini inyi wrini, yip inyi kata utumo ni iring ubrubru adarhi uwaa Unung. Imi sini inyi tani usaye bai itee ojo dirha usa uman.

⁴³ “Okwo nenyi Afarisiya, kii inyi pri ni uwaa owro ukiki ɔmɔmɔru bi owro utuno Ayaudiya, awaani orokru fony, ufo umumɔru bi ize.

⁴⁴ “Okwo nenyi, kii inyi ni kəni ɔgrɔn sini ana tamo upe nge ni, orokru kasu kyeng bayaa baw kperhi.”

⁴⁵ Opyo avuwa bi idɔɔ avuwa ukperhi ogro, ko yoro Iyesu nge asani, “Avuwa, utira aru bi ikpara sini uku pere uring men.”

* 11:34 11:34Ikru bi Igreek ben yen uma uuma

⁴⁶ Iyesu ko yoro, “Inyi avuwa ukperhi ogro, okwo ne nyi kany, kii inyi so lorho orokru ikpara uma sini anabramo ukong, inyi ukarha ikywiny inyi natany mo ani ivu nge.

⁴⁷ “Okwo ne inyi, kii inyi vuri aru pere onuo Unung ogro. Aru sini ekperi nyi mo epyerhimo.

⁴⁸ Kanawo inyi yen asani inyi yoro ni imisini ekperi nyi si. Epyerhi atina Unung inyi ka vura mo ogro.

⁴⁹ Bekai kanawo, Unung bidoo ukperhi nge aka sani, ‘Ini tumamo ni aru tana onuo Unung kani owo umer ami sini opyo aru bi idoo anu perhemo ama opyo arumo igara.’

⁵⁰ Kanawo eyi kukum aru pere onuo Unung sini epyerhimo wro bai ikpa eyesing, nu shoo baya orokru ipyoyen,

⁵¹ bai eyi Abila kya ki eyi Izakariya, aru sini eperi nge ba para unara kani una Unung. Iku tanany ubrubru, anu waa eyimo kukum bavu ipyoyen.

⁵² “Okwo ne nyi avuwa ukperhi ogro, kii inyi karha akpara umu yee ukperhi nge. Inyi ikywiny na raa nyi akarha arusu raa nge.”

⁵³ Ikpara sini Iyesu kuni nge esing ekari Afarisi kani avuwa umer ogro Imusa kasu tana uring ubibi bi ikywie ni ubura ikywi kasu waa nge ni ogurho uring adedei,

⁵⁴ asu sha uwaa ukpin nge ni iririma sini anushe upere.

12

Ukwana beka aru upre eteting

(Imat 10:26-27)

¹ Ni sini, eshi orokru ususong tuni, asu tee opyoomo, Iyesu kasu pere ni owo umer nge noru, aka sa nomoni, “Inyi sa noshong ni edei umer upre eteting Afarisiya use sa orokru ibobomo wurha.

² Akywa yeba amu sini iririma sini afrii anu yee yo, imi sini ini ususo anu kperhi yoo.

³ Kukimo inyi bepere bidoo eting anu kuyo bidoo uyen, imisini inyi bepere iwerhiwe bi ikuu idang anu tanayo ayaya kyaya usoro uboro aki orokru kukum kwo.

Aru sini anu kung irung nge

(Imat 10:28-31)

⁴ “Iku tanany, orokyorom, inyi bekya kung irung aru sini anu Peri inamany, bi ukwere anabramo usany iririma.

⁵ Ting itananyi aru sini inyi nu kung irung nge; Inyi kung irung aru sini, abakyu pereny ani ikru fennyi nge kidoo igara ura. Iringyo itaniny, inyi kung irung nge.

⁶ Sa owo ugyurhu otong mo ese gbuna ikiri ufe upari? Ni kana Unung sene yuro nge ni ereyingmo.

⁷ Ko ufurhi ikywiny Unung kperhi uremo nge. Bekya kung irung; Imoriny pri imu ushi owo ugyurhu.

Utana opyoo aru iring Unung

(Imat 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ “Itanany ubrubruwo, aru sini anuting bi ite orokru a sani ingee ni aru kroo mi nge, Imye Owo Orokru Inutana bi ite Atina Unung ni ani aru kroo mi nge.

⁹ Yip aru sini aba tiraa nge emye bi ite orokru, anu tiramo nge bi ite atina Unung.

¹⁰ Kɛnawo aru sini ebɛɛɛ iring ibibi bi ikywi Ono Orokru anu pɔna nge uyaa nge, yip aru sini aba tana iring ibibi bi ikywi Ering Ushisha anasu pɔnamo nge uyaa nge.

¹¹ “Akywa sini orokru bokong nyi ba owro utuno Ayaudiya, kɛni eberi aru kyerhe uring adarha ari igumo bekya wure ŋkanw ni imisini unu yoromo kɛni imisini unu tanamo,

¹² kii bakwya dang Ering Ushisha nu mer nwu imasini unutana.”

Ushoshoo obobo ari ima avu

¹³ Opyoo aru bi idɔɔ ushi orokru ka sani engɛɛ ni, “Avuwa, tana arupyam akaa ŋma ekperi aru sini okpue amam ŋmɛ.”

¹⁴ Iyesu ko yoro nge, “Orokyoro, iyaa mim ushoo aru kyerhe uring, kii iyaa mim apara ŋkaa nyi edei imayen?”

¹⁵ Aka sanomoni, “Inyi sa noshong asha ŋkany ni ko kina dɛi ŋwaa ikywi, kii ofony si ŋma sini inyi tuni moo ŋni ushony ba.”

¹⁶ Aka tanamo ushoshoo wen ka sani: “Abya opyo orokru shuri ikiri nɛgbɛn.

¹⁷ Oko wɔɔ ofo aka sani ŋkaa ni, ‘Ikimoyo inisa? Isam ni owro ɔgrɔɔ sini inukyo ŋmam nge.’

¹⁸ “Ikpara dang aka sani, ‘Imi sini ini saye, ini verhe ofom nge aka vura ɔkɔkɔ, ɔpɔrhawɔ inukyo ŋmɔram kɛni ŋma ududumam nge.

¹⁹ Akasa ni ipam ni, “Ini akai ŋmɔra nge, yarinw enyɛɛ napany, kpara noshong, asu ra, asu sa, asu kung ididima ŋkanw.” ’

²⁰ “Yip Onung ka sani engɛɛ ni, ‘Onwɔ obobo! Ni eting yen anu waa ofonw. Nɛchiyɛn ŋma sini utuni nu shoo umu iyaa?’

²¹ “Kɛnawo ushoo aru sini okywi ŋkamɔ ŋma be eyesing, yip oshoo ara ayarha bi ite Onung.”

Bekya wure ŋkanw

(Imat 6:25-34)

²² Ikpara dang Iyesu ka sani ɔno ŋmer nge ni: “Onwɔɔ Itaniny, inyi bekya wure ni ŋkikiny, imi sini inyi nura kɛni imi sini inyi nu ɔmɔ bi inamanyi.

²³ Kii ofɛnni pri imura, inamanyi kayo ipri ŋma ŋmɔ.

²⁴ Inyi rong ɔnɔnɔng. Ana puramɔ ana kanamɔ, asamɔ ni iboru ukyo ŋmɔra nge, asamɔ ni ofo nge: yip Onung kupirimo. Inyi ne pri nyi ɔnɔnɔng ni imimɔrɔ?

²⁵ Iyaa bidɔɔ nyi bidɔɔ uwure nge anushu sai itomɔ akywa iying nge bi ufer nge?

²⁶ Bushoo inyi nabrany ŋa animawɛn, ikisi inyi ku wure ŋkany ni ɔparha she ŋma?

²⁷ “Inyi rong sini ufurho orumo se mɛrɛ. Ana sirhamɔ itina ene kyenemo ŋmɔmɔ. Yip iku tananyi, ogumo Isolomon kɛni imumɔrɔ akai ŋmaa dang nge, ese ɔmɔ nge edei ŋma ŋmɔ ududuma kɛni ereying bidɔɔ ufurho men ni.

²⁸ Uboshoo kɛnawo Onung se ɔɔɔ ŋbɔng orumo, sini uniben ɛchiyɛ, ikywa akwunamo kidɔɔ ŋra, anu sane nyee ene pri nge ni ŋsɔɔ nyi ŋma? Inyi aru larha uyoro!

²⁹ Bi kɛna bekya wure ŋkany ni imisini inyi nura kɛni imisini inyi nusa inyi bekya wure ŋkany niyɔ.

³⁰ Kii aru sini ɛnɛkperhimɔ Onung bi eyesing mɔ ese su wɔɔ ofo ŋma men. Ekperiny yoo asani inyi wɛi ŋma men.

³¹ Inyi ti ŋwaa igumo Onung bi ite, kii Onung nu many kukum ŋma men.

Utuno ũkaadima kya ayaya

(Imat 6:19-21)

³² “Inyi bekya kung irung, ene eshi arũkroo mi nge, kii Ekperi nyi kunegben ni ũmany ekəri igumo.

³³ Inyi gbuna ũkaadumanyi nge akaa ara ayarha. Ekyene ũkany ipa ufe sini inasũ kũrũyo, ko asani iburayo. Inyi kyo ũka adũma nyi kya ayaya ũmisini unasu kywerewo, owro sini eyi neke baa uyurho adarha nge iyi nasu rayo.

³⁴ Kii owroo sini ũkaadumanw nuwo bi ũpũrhawo ikywinw nuwo adarha nge.

Kyene ũkikiny asu sha ukyeba Ete

(Imat 24:45-51)

³⁵ “Sũmũ ũma ũtina, eshere ifitilany isura ũra,

³⁶ kəri orokru sini akusha Ete sũ baa owri ipara ubara, kii ikpara sini abakyuba aba kuna ɔgro, anu yee nge ɔgro bakywakywa dang.

³⁷ Agara sini Ete unamũ darhimo akusha ukye baa, nũkung ididima. Iku tanany ũbrũbrũwũ arite nũ somo ũma ũwaa ũsa ũtina, anũ sa agara kiki aka ba mamũ ũmũra.

³⁸ Agara sini akũ sha dang anu mɛ, bodoshoo ni abarating etingyo kii ũba ũyere itũkywa.

³⁹ Inyi kperhi irhing yen nge, asani ari ũna nũ kperhi ikpara sini eyi kyeba ũnaa anau shere nge aki everhe nge ũna araa.

⁴⁰ Itũyo inyi ũkany nu kyene ũkikiny, kii imye ɔnũ orokru kyeba bakywa sini inyi ne kperhiny ni ekye ba.”

Agara sini anu tiri ikywi ne nge

(Imat 24:45-51)

⁴¹ Ibitrus ko gyurho nge asani, “Ete, uku tana arumo ɔnũ ũmer nwu ushoshoo wen, Kii kukum orokrumo?”

⁴² Ete ko yoro asani, “Nechiyen iyaa ni arite atina arũ uyen ũbrũbrũ kəri eser nge, sini ete ũna nũ shere ufe ũmũra agara nge bavũ amamũ bidũ kywa?”

⁴³ Agara dang sini ete ũnaa bosoo anu darha nge asa ũtina nge negben, anu kũng ididima.

⁴⁴ Itaniny ũbrũbrũwũ, aritee nũ shere ũma ũnaa kukum bavũ.

⁴⁵ Ikpara sani ekəri agara ka kpara bidũ ikywi a sani, ‘Ete unam yo otuturo nge,’ Ikpara dang aka kpin ũkra ũparha eshe agara ererime kəri agara erere, kasu ra kəri ũsa avũvuna.

⁴⁶ Ete ũna agara dang keba ũnung sini onokyoo ni ekye ba kəri akywa sini ene kperhi nge. Anu kyerhe nge owowurhu emurhe nge ki eberi arũ ũsang ũma ũbrũbrũ.

⁴⁷ “Agara dang sini ekperhi imisini ete ũna wei ngeni aka tira nge ukene ũkiki, a tira nge ũsa imisini ete ũna wei nũkung uta uturu ededei.

⁴⁸ Yip agara sini enekperhi nge imisini ete ũna wei, akasũ sa imisini imaa ũkra anutaa uturu naji. Arũ sini ũnung mie napany, anuwaa asani asaa ũtina napany, arũ sini amie epri napany, ũnung nuwaa ni asaa ũtina epri napany.

Itina ũnung nũ ku ubana ba

(Imat 10:34-36)

⁴⁹ “Ibii uturo urawo bi eyesing, asani ũwaa miwũ ũna kyusu yirha.

⁵⁰ Ini igara ibaptisma ibibi nge bi item, kəri uwure nagang ke kya akywa sini inu tire.

⁵¹ Inyi ku wɔɔ ofo ni iku ɔyari ikywi ba be eyesing? Isayo kəna, iku tananyi, iku ubanawo ba

⁵² Bai ɔkaimen orokru nɔ shoo ɔtong bi unamɔ anu bana ating ite ni opyo, ara taru nɔ ting ite ni ara pari. Ara pari ni ting ite ni ara taru.

⁵³ Anu bana, ekperi nuting ite ni ɔɔ, ɔɔ nɔ ting ite ni ekperie akwa nuting ite ni ɔɔ, ɔɔ nuting ite ni akwaa, akwekyerhe nuting ite ni abara nge, abara nɔ ting ite ni akwekyerhe nge."

Okperhi Akywa
(Imat 16:2,3; 5:25,26)

⁵⁴ Iyesu ka sani ekəri ushi orokru ni, "Inyi bakyu rong umung kutuno bi ure bakywakywa dang inyi kan sani, 'Avra nɔ kpaa,' akan kpaa.

⁵⁵ Akywa sini uwroo ba pya baa ata, inyi kan sani, 'anu sa upara,' akan sa.

⁵⁶ Inyi aru pre eteting! Inyi kperhi sini inyi nɔperɛ ushoo eyesing nge kəni ayaya ayarhi imung. Anu sane nyee inyi ne kperhinyi sini inyi nɔperɛ enyen akywa amukai men?

⁵⁷ "Ikisi inyi nabrany ɔkywa imisini inemɛr nivuny?

⁵⁸ Ikpara sini inyi basu kyeng eberi aru kyerhe uring kəni es-huwenw. Sunonwoo sini inyi nukyene uwure nyi kəni engɛ bi ɔtira karha ɔkyowɔnw kyekya ite aru kyerhe uring. Aru kyerhe uring kya naanwu bavu arite aranishi, arite aranishi ke lorhonw efen nwu ki ɔbɔɔ eting.

⁵⁹ Iku tananw unu kpura ikiri ɔfɛ napɔpɔrhi ko shoo nukuno."

13

Inyi shere ɔya nge

¹ Ba akywa dang aru sini ani burha aka tani Iyesu nge asani Ibilatus karha akyu ma aparta epere opyo orokru ari Igalili akywa sini aku ma ikara be ubyen Unɔng.

² Iyesu ka yoromo ka sani, "Inyi ku wɔɔ ofo asani ari Igalili men epri orokru kukum ni uyawo usi aku kung igara kən?

³ Iku tanany, isayo kəna! Inyi bana shereny ɔyaa okroo Unɔng nge, inyi kany inyi nɔ kpoony kukumnyi.

⁴ Inyi dirha ni ari atarhi ni ochupari sini igren Isiliyom kpɛi bayamo eperhemo inyi ku wɔɔ ofo ni epri arushoo bidɔ Urushelima ni uyawo?

⁵ Iku tanany, isayo kəna! Inyi bana shereny ɔyany nge okro Unɔng nge inyi kany inyi nukpoony kukumnyi."

Ushosho ushi uwe sini uno sumowo

⁶ Iyesu ka tanamo ushosho wen asani, "Opyoo aru puri ushi uwee bidɔ ɔvroo upyunung aka kyu ɔkarha osumo nge ekene pen nge iririma.

⁷ Aka sani aru sini aku shaa ekəri ɔvro nge ni, 'Enyee ataru me nechiyen sini iku ber uwaa usumo ushi uwee wen ise pen mi iririma. Kpawo efen bi ibung ikisi unura owro nge kəkawe?'

⁸ "Ekəri aru sini aku shaa ɔvro nge kasani, 'Ete, sherewo enyee eying inu tai ibung ekəkəri asa ibung inaa nge.

⁹ Ubo sumo enyee ɔkeba, nɛgben! Ubono sumowo ikpara dang aka kpawo efen.' "

Iyesu mi erere ikru awri uwuro Ayahudiya

¹⁰ Opyo awri uwuro Ayaudiya sini Iyesu ku mɛr bi owro utuno Ayaudiya.

¹¹ Opyo erere nuo bi upurhan sini ering ushari sie ogoru enyee atarhi ni ochupari. Ogomo nge sini ana bra ushine anaa itituku.

¹² Akywa sini Iyesu rie, aka yirha nge keba ka sani nge ni, **"Erere, eshirenw bai udumonw."**

¹³ Aka sai ivu ba yaa, ba kywakywa dang aka naa itituku ko dɔɔ Unung nge.

¹⁴ Orokru sini engɛɛ ni arite owro utuno ayahudiya ka kung anang nge nagang kii Iyesu mi ikru unung uwuro Ayaudiya. Aka sani orokru ni, "Awri eten nuwo amu utuna! Inyi ba ebe pen ikru ba awri dang, Inyi ba kya ba awri uwuro Ayahudiya."

¹⁵ Ete ka yoro nge ni, **"Inyi aru pre eteting! Kukumnyi sene sherenyi inaanyi kani ijaki owro upyerhemɔ awri uwuro Ayaudiya aya mayo omung?"**

¹⁶ **Erere wen ni ɔɔ Ibrahim nge, aru sini ishari lorhi nge enyee atarhi ni ochupari me, isayo idima amaa ikru awri uwuro Ayaudiya?"**

¹⁷ Ni sini Iyesu peri kana, kukum aru sini ana waa mo nge ka kung uwaa, uparha eshe orokru kasu me ni uma ukuko sini akusa.

Ushosho ikiri Imusta

(Imat 13:31-32; Imark 4:30-32)

¹⁸ Iyesu ko gyurho asani, **"Igumo Unung ni shoo ne nyee wo? Ini marha yo ni ikimoyo?"**

¹⁹ **Ini kani ikiri imusta ni, sini orokru kpai aya pura bidɔɔ ɔvroo. Ika mere ko shoo ushi ɔnɔnɔng ayaya kata iburu ba anang nge."**

Ushosho Edere ofuru

(Imat 13:33)

²⁰ Iyesu kojo sani, **"Ini marha igumo Unung ni ikying?"**

²¹ **Ini kani edere ofuru sini erere kpai kayene ubre isɔng umara utaru uka kpɛn edere ofuru kukum ka fuwa."**

ɔgro ushwirh

(Imat 7:13-14,21-23)

²² Akywa sini Iyesu kusu kyeng kyaa Urushelima, aka su mer orokru bidɔɔ apya kani ipyang.

²³ Opyo aru ko gyurho engɛɛ ni, "Ete, orokru sini anu pen ugya asamo ɔgro?"

Iyesu ko yoromo ka sani,

²⁴ **"Inyi sɔmo ising nge araa bi ɔgro ushwirh, kii orokru napany nu waa uraa bidɔɔ anasu bramɔ."**

²⁵ Akywa sini aru una beshine afraa ɔgro, inyi bakyu su titing besing asu kuna ekari ɔgro asu sani, 'Ete, furɔ aru ɔgro.'

"Yip anu yorony asani, 'Inekperhim monyi ko owro sini inyi kuni nge.'

²⁶ **"Akywa dang inyi nu sani, 'Aru ra asa kani unwoo, umer aru bidɔɔ itira aru.'**

²⁷ **"Yip anu jo sane nyi ni, 'Inekperhim inyi ko owro sini inyi kuni nge. Inyi shine ben, inyi aru eteting!'**

²⁸ **"Utei nuwo kani uraa ere, ba akywa sini inyi borong Ibrahim nge kani Ishaku kadarha Iyakubu kani opyo aru pere onuo Unung. Bidɔɔ Igumo Unung, yip anu inyi kunany besing."**

²⁹ Orokru nu kuno bei ipara kani isha aya, kani isha ure, kani isha ata aba akiki urumura ipara bidɔɔ Igumo Unung.

³⁰ **Uwe aru sini ani bi utumo anu bamo ite, aru sini anu bi ite anu juro kyamo utumo."**

*Iyesu ka kung okwo Urushilima
(Imat 23:37-39)*

³¹ Akywa dang opyo Afarisiya abi uwroo Iyesu ka sani engɛɛ ni, “Shere upen nge kii Ihiridus kuwaa ɔperɛnw.”

³² Iyesu ka sa nɔmɔni, “Inyi kya sani ava orumo dang ni, ‘Iku kurho ushari ama orokru ikru echiye kɛni ikywa. Ba awri uman ataru inu kweri utinam.’

³³ Bikɛn itɔɔyo ishoo mi nge ni utinam echiye kɛni ikywa adarha edere, kii isayo igyang aru pere onuo Onung kpoo bi orowro sai bi Urushelima!

³⁴ “Urushelima, Urushelima, inyi aru pyerhe aru pere onuo Onung ata aru sini atumi mo eberiny ni atari, ni imerhime iwaa utuno ɔɔny eberi eying, kɛni sini akwa onung so tuno ɔno onung aframo ni ushɔng ni, yip inyi no yorony emye.

³⁵ Nɛchiyen una utunony to ɔvro. Iku tanany ɔbrɔbrɔ ni inyi no oɔrony emye sai inyi ba sani, ‘Onung ta aru sini abi bidɔɔ utuwa Ete onuo adaduma.’*”

14

Iyesu mi aru sini arie ikru unung uwuro Ayahudiya

¹ Opyu unung uwuro Ayaudiya sini Iyesu kii ura umura bi idɔɔ una opyo ɔromɔmɔru Afarisiya, ikuyang kasu kong Iyesu Ikra.

² Opyo aru sini ivu adarhi Ifraa nge murhi kaba bi ite Iyesu.

³ Iyesu ko gyurho ekari Afarisiya kɛni avuwa ogro Imusa, “Ogro mi apara ni ama ikru awri uwuro Ayaudiya?”

⁴ Yip aka shywimo nge na kprukpring, ikpara dang Iyesu ka pyaa amaa ikru kasani engɛɛ ni akyaa.

⁵ Kɛ kwere Iyesu kɛ gyurho ekari orokru asani, “Araruny boshoo ni ɔno nge ko inaa imu sini ikpii bi idɔɔ igara unung uwuro Ayaudiya inyi nasu worony nge ba kywakywa dang?”

⁶ Akana bramo uyoro nge.

Iyesu mer sini unu kpara ukanw ne kwerh

⁷ Nisini Iyesu rii ekyeng sini abarhimo, ikuyang kuworo owro ukiki ɔromɔmɔru. Aka tana mo ushosho wen:

⁸ “Akywa sini araru ba barhanw ura umura ipara ubaraa bekyaa ya kiki bi owro ɔromɔmɔru, inu she ushoo asani abarhi opyo aru sini eprinw ni imimɔru,

⁹ Ekari aru sini abarhiny anu ba asani ɔnwɔ ni, ‘Ushine ama orokru wen owro ukiki.’ Ikpara dang, unu kung uwaa aya kiki bi utumo.

¹⁰ Kɛnawo aba barhanw, kya ya kiki bi utumo, kii aru sini abarhiny ba ba anu sani ɔnwɔ ni, ‘Orokyoro, shine ba bi owro agyagyang.’ Kina nu manw imumɔru bi ite uparha eshe ekyeng sini inyi kiki kɛni ɔmɔɔ.

¹¹ Kii kukum aru sini aba kpara ukaa ayaya anu roo ne kwerh, aru sini aba kpara ukaa ne kwerh anu kpara nge ayaya.”

¹² Iyesu ka sani aru sini a barhi nge ni, “Uba waa ubarha orokru ura umura awri ko umura ure bekyaa barha orokyoronw, ko arupyanw ko ɔforɔnw, ko onogronw, ko aru ufe iyoyow nu nwo. Uba sa kɛna, anu shu barhanw ukamɔ, akpuranw.

¹³ Uba waa ubarha orokru ura umura, ubarha ara ayarha, ogoru, aru sini anabramo ukyeng kɛni ofow,

* 13:35 13:35 Ete Ub 118:26

14 inyi nupen onuo adaduma. Kii edei orokru men anasubramo ukpuranw. Onung nu kpuranw unung ushine aru shoo nashisha eyesing."

*Ushosho Ipara Irire
(Imat 22:1-10)*

15 Ni sini ereying bi idoo aru sini aku ra umura kani engge kung kana, akasani Iyesu ni, "Onung ta aru sini anu ra umura ipara bi idoo igumo Onung onuo adaduma."

16 Iyesu ka sani engge ni, "Opyo orokru ku tuno uma usa ipara irire akywa dang akabarha orokru napany."

17 Akywa sini ikpara ipara fwa aka tuma agara nge akywa tana aru sini abarhi mo ni, 'Inyi ba kii ekywere ukene umura.'

18 "Ekyeng sini abarhi mo kukummo eye ying ka su tana nge imisini isi imo nasu bamo ba. Ari itite ka sani, 'Inge rei owro, itoo inge ye pyerhe yo orong. Iku sorhonw kparam afraa nge.'

19 "Opyo aru kasani, 'Irei inaa utina atarhi iwa kyam umarhayo wo we. Iku sorhonw kparam afraa nge.'

20 "Kawo opyo aru kaa, ka sani, 'Ikpari ubara wo we kaimen inabram uba ba.'

21 "Ekari agara ko juro baa aba atana Ete unaa sini imosi. Ete una ka ta anang, kasani agara nge ni, 'Kya na gbrugbram ekyeng bi ututura kani ususo apya, ayirha ara ayarha, ogoru kani ofow adarha aru sini ana bramo ukyeng.'

22 "Agara ka sani, 'Ete, imisini utani ni aru sa aru sayo, yip owro shushoo.'

23 "Ete una ka sani agara nge ni, 'Kuno akywa bidoo itira kani idoo apya asa orokru ni aba, aki unam tire.'

24 Itanany, ko ereying sini a barhi nge anasu rene nge umura iparam.' "

*Ura Ukro Iyesu Ngee
(Imat 10:37-38)*

25 Ushi orokru napany aku kyeng kani Iyesu, ekə tere ka sani omoni:

26 "Aru sini eye ba eberim kana tira nge ekperi nge, kani akwaa, kani onoo, kani arupyaa, kani oforo nge, adarha ikuru ukaa nge ese maa ushoo onoo umer mi nge.

27 Kukum aru sini ana kparange agara nge okro mi nge ese maa ushoo onoo umer mi.

28 "Asani araru bidonyi waa vura una ayaya. Ana su kiki epyerhe orong ikimoyo ekari una nushu ra, kii anu ni akai ufe sini unu maa uvurawoo?

29 Kii aba nuwa atari ikpa uvura akana brayo ukywerewo kukum aru sini oborowo anu sinanw.

30 Anu sani, 'Orokru wen ti ikpa uvura akana brayo ukywere.'

31 "Adarha nge akina ogumo nge nu waa ukyaa uraa ni opyo ogumo. Akana kiki epyerhe kii engge nu bra usa uraa ni aru sini ani orokru usong isipari kani engge ari usong atarhi?

32 Obo orong inge nasu braa, anu tuma atina aya darha awan ogumo akywa sini eshishi ki ikakarha ogyurho nge imusa uyari ikywi.

33 Kawo, kukum aru sini abana woro nge ikywie nge ni imisini aniyoo ese maa onoo umer mi nge.

*Unuo kani uyen
(Imat 5:13; Imark 9:50)*

34 "Unuo nu uduma, yip upupowa nge be kywerewo anu sa nenyee ukojo sa napupowa?

35 Usamo ni uru utina nge bi ibung ko asa uma ufono; anu kuna anira nge.

“Aru sini obo shoo ni atung ukung nge, akung.”

15

Ushosho Atam sini ovriyo
(Imat 18:12-14)

¹ Opyu unung aru yirha ogon kani aruya napany kaba tuno ekakari Iyesu nge awa kuwo.

² Yip Afarisiya kani avowa umar ogro Imusa kasu tana uring atata asani, “Orokru wen ku yirha aruya asu ra umura kani omoo.”

³ Ikpara dang Iyesu ka tana mo ushosho wen asani:

⁴ “Asani araruny ni Atam ukuma nge eying bi idomo ko vroyo. Anasu shere nge uparha eshe isi echetarihi ni echetarihi bo rumo akyaa upyerhe Atam sini ovruyo kekya akywa sini anu penyo?”

⁵ Aba penyo, anu saayo baya uvu asu me

⁶ waa sini aba ba uduna, anu tuno orokyoroo nge kani aru iyoyow ne nge katanamo ni, ‘Inyi shem nge ume; kii ipen Atam mi sini ovruyo.’

⁷ Iku tanany ushooyo wurha anu pri nu umar kya ayaya aruya eying beshere uyaa nge ni ari ise echetarihi ni echetarihi aru sini akpari asani imo nashisha, ana waamo shere uya nge.

Ushosho ufe sini uvrime

⁸ “Ko asani erere ni ikiri ufe atarihi nge uying ko vrowo nge. Anasu taa uyen, eyerhe ekari una epyerhe noshong kekya akywa sini anu rowo?”

⁹ Akywa sini obo rowo, anu yirha orokyoroo kani ari iyoyow ne nge kasa ni omo ni, ‘Inyi shem nge ume; kii irong ikiri ufem sini ivriwo.’

¹⁰ Iku tanany, ushooyo wurha, ima ofofuru yoo eberi atina Unung kya ayaya baya aruya eying sini eshere uya nge.”

Ushosho wao sini ovrie

¹¹ Iyesu ko suno nge ni utanamoo asani, “Opyo orokru sini ani wao apari nge nuwo.

¹² Araji kasani ekperi nge ni, ‘Ekperi, mam imisini ini imye bi idoo umanw.’ Kənanawo aka kaa mo umaa.

¹³ “Bidoo anawri naji, arajaji ko tuno uuma kukum, eshere una nge akyaa opyo apya ki ikakarha bi upurha wo asarihi umaa nge no kukum bi ukiki sini usawo uduma.

¹⁴ Sini ekyweri usarha umaa nge kukum, ihywung ka kpaa nagang be ekari ibung sini onuo kukum. Ikpara dang ihywung ka raa nagang bi sini asaa ni imura nge.

¹⁵ Uwawo aka kya aya waa utina owro opyo wao apya, ekari wao apya ka tuma nge kya ovro aya su upiri nge ugrii.

¹⁶ Akawa asani ingee na ara umura ugrii oshuro, ekene pen nge aru maa iririma.

¹⁷ “Nisini ojuri baa bidoo ukaa, aka sani, ‘Agara aru usa utina ekperim gbrii ni umura ura aparha eshe, imye we bi upen ihywung we perem!’

¹⁸ Ini shine kya eberi ekperim asani nge ni: Ekperi, Iya Unung nge [ara yaya] akyu uyanw.

¹⁹ Nəchiyen ise mam ayirham ni ononw; kpamam kani ere ying bidoo agara utinanw ni.’

²⁰ Ikpara dang ekə shine ko juro kya owro ekperi nge.

“Yip sini eshi kikakarha ekperie ko roo akung okwo nge; oko gyo atara aya kakən nge asu upyoo ign.

21 “Ekəri ɔnɔɔ kasani engɛɛ ni, ‘Ekperi, Iya Unɔng nge [ara ayaya] akyu ɔyanw. Nɛchiyen ise mam ujo yirham ni ɔnɔnw.’

22 “Yip ekperi nge ka sani agara nge ni, ‘Inyi sa nagbrugbram! Okom igbe irire ba igyigyang ɔsɔmɔ nge. Inyi sɔmɔ nge imaa ba ani ivu ɔsɔmɔ nge ataka bi ifraa.

23 Inyi yokong ɔnɔ inaa sini amumurhi ba aru waa. Aki aru sa ipara ara ɔuma.

24 Kii ɔnɔm wen kpoo bakywaa nɛchiyen ujo su fer; ovrie bakywa nɛchiyen epen nge.’ Kɛnawo oko sunomo nge ni ipara.

25 “Nisini aku sirha kɛna ɔnɔ ɔkɔkɔng nge ni kya orumo. Akywa sini oto iyoyow ni una, aka kung ukra ɔuma kɛni aya.

26 Uwɔwɔ aka yirha opyo agara ogyurho nge asani, ‘Ikimoyo iku kyeng ben?’

27 Ekəri agara ka sani engɛɛ ni, ‘Arupyanw nge ojuro ba una, ekperinw kawa ɔnɔ inaa erere kii ɔɔɔ akru.’

28 “Ɔro ɔkɔkɔng ka kung anang nge nagang atira nge uraa una. Ekperi nge ko kuno ba asu sɔrɔhɔ nge.

29 Yip oko yoro ekperi nge a sani, ‘Rong! Kukum enyɛɛ men iku sanw utina ko ni ying ise mumarham utɛɛ ogronw. Ikimoyo umim? Ko ni iying use marhanw umam ananama aki iwa ara asa ipara kɛni orokyorom.

30 Uwɔɔ ni sini ɔnɔnw wen, aru sini asarhanw ɔuma nge bi owro erere ukakɛɛ, ɔsɔi, ukawaa ɔnɔ inaa erere!’

31 “ ‘Ɔnɔm’, Ekperi nge ka sani, ‘ko ikini ikpara uni kɛni emyɛɛ, kukum imisini iniyɔɔ inwɔyo.

32 Yip ini idima oshoo igyang aru si ipara asu mɛ, kii arupyanw kpoo bakywaa, nɛchiyen ani akru; ovrie, yip nɛchiyen epen nge.’ ”

16

Ushosho arite usang ubrubru

1 Iyesu ka tana ɔnɔ umer nge ushosho wen: “Opyo aru ufɛ nuwo aru sini ani arite atina nge sini aku roo ɔuma nge. Yip akaba tana nge asani ekəri agara ku sarha nge ɔuma nge.

2 Kɛnawo aka yirha nge ogyurho nge, ‘Ikimoyo ye sini iku kung bi ikywinw? Tanam kukum sini uku kyeng ni utɔnanw, kii una su shinw arite ɔnɔ utina nɛchiyen.’

3 “Ekəri arite atina kasa ni ukaa ni, ‘Ikimoyo ini sa nɛchiyen? Aritem waa karhami ukyeng ni utuna nge imye isam ni ikruɔ nagang imuwro, ojo kung uwa ɔsɔrɔhɔ.

4 Ikperhi imasini inu saa sini, akywa ukyeng ni utɔnam bekwyerɔyɔ, orokru nu yirham bidɔ ipyang mɔ.’

5 “Kɛnawo aka yirha kukum aru sini okong aru ɔuna uta eyeyiny. Ko gyurho aritee, ‘Nenyee wɔ ukong aritem?’

6 “Aka sani, ‘Odum ɔsɔng ise echetarhi umi enyɛ.’

“Ekəri arite ka sani nge ni, ‘Yirha uyaa usha utanw we, kiki kaimen ɔwɔrɔ ni ɔsɔng isi inarhi ni ɔtɔng.’

7 “Ikpara dang oko gyurho aru mang pari, ‘Unwɔ kanw nenyee wo uta sini ukong?’

“ ‘Oko yoro asani, abuu ukuma uying umi ikiri ogro.’

“Ekəri arite kasani engɛɛ ni, ‘Yirha uyaa usha utanw we terewo asani ɔsɔng isi ochupari.’

8 “Ekəri aru ufɛ ko dɔɔ ekəri arite atina usang ubrubru kii eyen esɛr nge. Kii aru eteting men eperi ni esɛr bi ukikimo kɛni opyomo ni aru uyen

⁹ Iku tanany, inyi sa utuna ni ukaa adumanyi umi eyesing epen ukany orokyoro, kii akywa sini ukaa adumanyi umi eteting ba kyu kywere wo, anu yirhany bi una ushishaa bayaya.

¹⁰ “Aru uyen ubrubru bi ani ima ajaji anujo uyen ubrubru bi ima irire, aru sang ubrubru nge bi ima ijiji kanawo aru sang ubrubru nge bi ima irire.

¹¹ Kanawo inyi ba sany ni uyen ubrubru nge bi kyeng ni ukaa adima eyesing nyi, iyaa nu yoro umany ukaa adima ubrubru?

¹² Kanawo inyi ba sany ni sa ubrubru ni uma orokru, iyaa nu many imisini ini nyi?

¹³ “Baa agara sini anu sa utuna arite apari. Kii anu atira nge ere ying awaa ere ying, ko oyoro ni ere ying abyerhe ere ying. Inyi se many ukroo Unung nge awaa ufe ba kywa eying.”

¹⁴ Ekari Afarisiya aru uwaa ufe, ka kung kukum uring men kasu sina Iyesu nge.

¹⁵ Iyesu ka sani moni, “Inyi mo inyi ni aru sini ese waa uyen orokru ni inyi na ashisha, yip Unung kperhi ikywiny nge. Imisini orokru weiyo nagang icyo Unung na waa nge.

¹⁶ “Ekari ogro Imusa kani imisini aru pere onuo Unung wari yoo orokru ku sa utina nge kyeba ba akywa sini Iyohana bii. Wroo bakywa dang, aku tana iring ididima imi Igumo Unung, kukum orokru kasu samo ikywi nge kekya uraayo.

¹⁷ Inu sayo iraa nge asani eyesing kani ayaya ovroyo ni ani irhing ajaji bi idoo ogro Unung nu taa ikruyo.

¹⁸ “Aru sini aba shirha eree olorho ubara esheshe erere asa uya [uya uyari ni ere araru.] Kanawo orokru sini olorhi ubara erere sini erime nge shirhi nge asa uya [uya uyari ni ere araru.]*

Ushosho aru ufe kani Ilazarus

¹⁹ “Opyo aru ufe nuwo aru usomo uma ufe ususeng aki bidoo ukung ididima kukina unung.

²⁰ Bo onuo unaa opyo aru sorho nuo sini ayirhi utowa nge ni Ilazarus kukum inama nge anuru yo

²¹ asa waa asani engge pen umura ekari aru ufe sini uku kyurha mo bi ibung ara. Ko ava kamo ber urene anuru nge.

²² “Akywa ka ba sini ekari aru sorho ko kpoo. Atina Unung ka ba kpaa nge okyo ba ikwo Ibraim kya ayaya. Ekari aru ufe kaa ko kpoo eka mine nge.

²³ Ipa ka kyayo owro aru ukpo akasu kung igara. Sini ani bi idoo igara eka pyerhe ayaya ko rong Ibraim nge kyaa ki ikakarha, Kani Ilazarus nge bi ikwo.

²⁴ Ekari aru ufe ka yirha nge asani, ‘Ekperi Ibraim, kung okwom atuma Ilazarus nge aki oturo ikywi ani ivu bi idoo omung otomom erime nge, kii ini bi idoo igara bi ura wen.’

²⁵ “Ibraim ko yoro nge asani, ‘Onom, dirha akywa sini uni akru beyesing uyirha uma ududuma Ilazarus ka yirha uma ubibi, yip nechyen epen uyari ikywi nge ben unwo usho bidoo igara.

²⁶ Ekywere kukum kan, ukwoo urure nuwo abara ting aru, aki aru sini awa kya owrony ba eberi aru ana bramo kanawo araruny na su braa ubro ba eberiny kyeba eberi aru.’

²⁷ “Ikpara dang ekari aru ufe ko yoro asani, ‘Iku sorhonw, ekperi Ibraim, tuma Ilazarus nge kya ki una ekperim,

* **16:18 16:18** Uya ben yen ni uyari ni ere araru ko erime araru

²⁸ kii ini aru pya nge otong. Tana nge akya aya waa mo atung, kii karha akyaba bi owro igara yen kamo.'

²⁹ "Ibraim ko yoro nge ni, 'Imusa kani aru pere onuo Unung nuwo kani omoo. Akun imi sini aku tanamo.'

³⁰ " 'Aka sani, O-o, ekperi Ibraim, yip araru sini okpue be shine akya eberi mo anu shere uya nge.'

³¹ "Yip Ibraim ka sani nge ni, 'Aba na kumo Imusa nge kani aru tana onuo Unung, ko araru sini okpue be shine akya aya tanamo anasu yoromo nge.'

17

*Umer bi ikywi upuna uya kani uyoro
(Imat 18:6-7,21-22; Imark 9:42)*

¹ Iyesu ka sani onuo umer nge ni: "Uma sini unusa orokru uya kyeba, yip okwo ni aru sini asimo uba.

² Inu pri olorho nge utari uko bi umroo efen bidoo irong irire nisini anu sa ere ying bidoo onuo ajajirhi men akyi aya.

³ Inyi sa noshong ni ukany.

"Arupyanw ko oforonw ba sanw uya, uwoo nge atung, ebe shere uya, upuna nge uyaa nge.

⁴ Ko abada sani asanw uya asi iten sara ba wri. Oko juro ba obo osorhonw asi iten sara asani 'Engae shere uya,' itooyo upuna nge uyaa nge."

⁵ Ekari onuo umer Iyesu ka sani Ete, "Jo saa aru uma ubrubru aru nge!"

⁶ Ete ko yoromo asani, "Inyi boshoo ni uma ubrubru nge naji kani ikiri imusta ni (ikiri imusta ini animaa kani ikiri ikpong ni), inyi nusani okru ushi ukumo wen ni, 'Yere ukanw ben aya pura ukanw bidoo irong irire,' unu kuny asa imisini inyi sini usa.

⁷ "Asani ararony ni agara nge sini akuwroo ko akushaa atam. Akywa sini obo soo anu shusani agara nge ni, 'Ba kaimen ba kiki ara umura'?

⁸ Anasu tana nge kana, anu sani, 'Somo uma utina, ekyenem umura aki ira asa; ikpara sini ibe kywera unwo kanw uka ra asa.'

⁹ Anu sa ekari agara nge ija kii asi imisini atani nge ni asaa?

¹⁰ Kanawo kany. Ikpara sini inyi basa kukum imisini atany inyi sa, inyi nu sani, 'Aru ni agara mo; itooyo aru sa utina aru.' "

Iyesu mi orokru atarhi sini oku udumo ukong ikru

¹¹ Nisini Iyesu ni bi utira ukyya Urushelima, aka fwa amarha ibung Igalili kani Isamariya.

¹² Nisini aku raa opyo apyang, opyo orokru atarhi sini oku udumo ukong ka darha nge. Aka ting bi ikakarha

¹³ ka yirha nge ayaya, "Iyesu, Arite, kung okwo aru!"

¹⁴ Akywa sini erimo, aka sani, "Inyi kya yen ukany eberi ogoku ubyen Unung." Nisini aku kyeng kyamo, ekə pen ikru.

¹⁵ Nisini ere ying bidoo mo, rii ingee pen ikru, oko juro asu doo Unung nge ni ihywi ayaya.

¹⁶ Aka kpaa okpukpuro ni orung bi ite Iyesu asaa ija. Orokru wen ni ari Isamariya nge.

¹⁷ Iyesu ko gyurho, "Sa ara atarhi mo epen ikru kukum? Eki uparha eshe ere ichetarhi?"

¹⁸ Ba aru sini ojuri ba aba doo Unung nge sai ekyeng wen?"

¹⁹ Ikpara dang aka sani nge ni, "Shine akyanw; uma ubrubrunw manw ikru."

Ukye Ba Igumo Unung

(Imat 24:23-28,37-41)

²⁰ Upyo unung Afarisiya gyurhi Iyesu nge ikini ikpara yo Igumo Unung kyeba, Iyesu ko yoromo asani, "Ukyeba Igumo Unung isayo irima sini orokru nu rong ekperhi asani iba ba,

²¹ ko orokru sani, 'Inye ben,' ko 'Inya ban,' kii Igumo Unung ni bidoo nyi."

²² Ikpara dang Iyesu kasa ni onoo umar nge ni, "Ekari akywa yeba sini inyi nu waa urom, Ono Orokru bi igumo, ko awri eying, yip inyi na su rong yo.

²³ Orokru nu tanany ni, 'Awa ban!' Ko 'Ewe ben!' Inyi be kya kuno kyaa aya su ting kroo edei mo nge.

²⁴ Kani sini uyen iyeyerhi avra se ta uyen kya ayaya bai iyen isha kekya inyan isha kani onoo orokru nushoo bidoo awrie.

²⁵ Yip bi itee itooyo anu shi igara ededei bavu ipyoo yen ujo tiramo nge.

²⁶ "Kani ushoo yo bakywa Inuu ni, kanawo inu shoo bakywa Ono Orokru.

²⁷ Orokru ku ra, asu sa, asu ulorho ibara kani uma ibarha ke kya unung sini Inuu rii ugoru omung urure. Ikpara dang uyang ka ba pyerhemo kukum.

²⁸ "Ine mer kani bakywa Ilitu ni. Orokru ku ra, asu sa, aku ree asu gbuna, aku pura asu vura.

²⁹ Yip unung sini Ilitu sheri Isodom nge, Unung ka sa ura kani itari ura ka kpaa ba ayaya ka pyerhemo kukum.

³⁰ "Inu shoo namer kan ba awri sini Ono orokru nu kuno.

³¹ Ba wri dang aru sini ani bi usoro uboru, oshoo ni umaa bidang, ebe kya shuro asani ingee weyremo. Kanawo, aru shoo kyu orumo bekya juro baa ukpara iririma bi una.

³² Inyi dirha ni imisini isi ere Ilitu nge!

³³ Aru sini aba waa usha ofo nge, anu taa yo, Yip aru sini aba taa ufer nge anu penwo.

³⁴ Itaniny ni eting dang ara pari nu yuyari bi ipro; anu kpara ereying eshere ereying.

³⁵ Erere apari nusu ko bi utari bi owro eying; anu kpara ereying ekə shere ereying."

³⁶ [Ererime apari nusu wro bi orumo anu kpara ereying eshere ereying.*]

³⁷ Ono umar nge ko gyurho nge, "Ete, bi ubewo anu sa inyen ima nge?"

Iyesu ko yoro mo asani, "Owro sini ukung inama nuwo upurha wo ulobung se tuno nge."

18

Ushosho erere okro kani aru ukyerhe uring

¹ Iyesu tani onoo umar nge ushosho wen ekə eyen mo ni asu sorho Unung ko kina akywa, ebekya woro ikywimo nge.

² Akani: "Bi opyo apya aru kyerhe uring nuwo aru sini ana kung irung Unung ko asani adirhi ni araru.

³ Erere okro nuwo bi ekari apya dang, akasu kyer eberi nge asu sorho nge, 'Ani eyen uburubu bi idoo mo kani aru sini atie bi ite.'

⁴ "Kii bo opyo akywa atiri nge yip ba akurha nge akasa ni ukaa ni, 'Koni sini ina kum irung Unung, ina dirham ni orokru,

⁵ Yip erere okro wen ku wurem, inu ri imisini ini sa akyi epen uburubu, aki eshere uber uwurem nge! "

⁶ Ikpara dang Ete kasani, "Inyi kung imisini aru kyerhe uring usang ubrubru nge peri.

⁷ Akani Onung nasu kpura nge aruɔ sini oworimo ubrubru, aru sini aku tei nge eting kani awri? Onung nu bura akywa owro uyoro usorho moo?

⁸ Iku tanany, Onung nu kpura nekakæhe. Yip ikpara sini Ono Orokru bo juro, anu darha uma ubrubru nge bi eyesing?"

Ushosho Ubafarisi Kani Aru Yirha Ogon

⁹ Iyesu ka tanamɔ ushoshoo wen: opyo aru sini atirikywi ni ukamɔ nimo ni nashisha ana kparamɔ uparha eshe orokru bi onuo iririma,

¹⁰ "Eserime apari kii usorho Onung bi idɔɔ ubyen Onung, ereying ni Afarisi awan aru ni aru yirha ogon.

¹¹ Ekari Afarisi ka shine asu sorho Onung bi ikywie ani, 'Onung, Isi ija ni isam kani uparha eshe orokru ni, kii isam eyi, isam ere eteting, isam aru uyari ni erere araru. Isanw ija kii sam kani aru yirha ogon wan ni.

¹² Ise kusoro ni pari bidɔɔ awri etensara, kukum imisini ibe pen ise ma iying bidɔɔ atarhi.

¹³ "Yip aru yirha ogon ka shine atiting ki ikakarha. Akyana bra ushwe ikra oro ayaya, yip akasu kra ikou nge ani, 'Onung, kung okwom kii ina aruya nge.'

¹⁴ "Itanany, ekari aru yirha ogon wen ban ni Afarisi ojuri kya uduna ni eme sini epen uyirha be eberi Onung. Kii kukum aru sini aba kpura ukamɔ ni imo ni iririma Onung nu shuro ni ɔmɔ bi ibung, aru sini aba kpura ukamɔ ni imo samɔ bi onuo iririma Onung nu shwemo ayaya."

Iyesu tii ɔno ajajirhi onuo adaduma

(Imat 19:13-16; Imark 10:13-16)

¹⁵ Orokru kusu kong ɔnomɔ ba eberi Iyesu aki apyamɔ atamɔ onuo adaduma. Nisini ɔno umer nge rii kæn, aka tanamɔ uraa nge.

¹⁶ Yip Iyesu ka yirha ekari ɔno ajajirhi ke ba eberi nge asani, "Eshere ɔno ajajirhi aba eberim, ebe kya karhamo nge, kii igumo Onung ni imi edeimo yo.

¹⁷ Iku tanany ubrubruwɔɔ, aru sini abana yirha nge igumo Onung kani ɔno ajaji ni anasu raa nge yo ishishaa."

Aru imavu Kani Igumo Onung

(Imat 19:16-30; Imark 10:17-31)

¹⁸ Opyo ari igumo ko gyurho Iyesu nge, "Avowa agyagyang, inu sa ikimɔyo epen ofo Ushishaa?"

¹⁹ Iyesu ko yoro nge, "Ikisi uyirhim ni ara agyagyang? Baa ara agyagyang sai Onung eyeyie.

²⁰ Ukperhi ekari ogro nge: 'Bekya yari ni ere araru, unasu perenw araru, unasu sanw uyɛ, bekya tana upre eteting bi ikywi araru, ma ekperinw kani akwanw imimoru mo.*"

²¹ Ekari orokru kasani, "Kukum uma men ikywere usa kana wroo sini ini anagyang."

²² Nisini Iyesu kung kæn akasani engeɛ ni, "Ima iying shushoo sini utani usa. Gbuna kukum imisini uniyɔɔ ama araayarha ekari ufe, unu pen imavu bayaya. Ikpara dang oka ba okro mi nge."

²³ Nisini akung kæn, ikywie ka burayo, kii ani ima avu nge napany.

²⁴ Nisini Iyesu rii ikywie burayo akasani, "Ini iraa nge kani ikinni aru imavu raa igumo Onung!"

* **18:20 18:20**Uku 20:12-16; Og Im 5:16-20

²⁵ Kii inu pri asani Irakumi nuworo bi idɔɔ igara anumra nisini ari ima avu nu raa igumo Unung."

²⁶ Aru sini akung irhing yen oko gyurho asani, "Nechiyen iyaa nu gya?"

²⁷ Iyesu ko yoromo, "Imisini orokru nabraa usa, Unung nubra usayo."

²⁸ Ibitrus ka sani nge ni, "Aru shere kukum imisini aru niyo nge ko kro nwool!"

²⁹ Iyesu kasani ɔmoni, "Iku tanany ubrubruwɔɔ, baa aru sini anu shere unaa nge ko ere ko arupya ko oforo nge ko aru ubyere nge ko ɔnɔɔ bekai igumo Unung,

³⁰ sini anasu yirha nge napany eprimo kana bi ipyoo yen epen ofo ushishaa bi ipyoo ukye ba."

*Utana Umang Taru Sini Iyesu Tana Edei Ukpo Sini Inge Nu Kpoo
(Imat 20:17-19; Imark 10:32-34)*

³¹ Iyesu ka kpari ɔnɔ umer nge ara tarhi na pari dang kyaa ishiying ka tanamo, "Aru ye kyamo Urushelima. Kukum imisini ɔwori baa onuo aru pere onuo Unung bekai ɔnɔ Orokru nu tire.

³² Anu maa bavu aru sini enekperhimo Unung. Anu sina nge, atira nge, ataa ekpe.

³³ Anu kraa epere nge. Bawri umang taru anujo shine."

³⁴ Yip ɔnɔ umer nge kyana kperhimo iririma bi idɔɔ umamen. Kii Unung swimo nge ni ekari ikuri iring, kanawo ekyene kperhimo imisini Iyesu ku pere.

*Iyesu Mi Ofow Aru Sorho Ikrɔ
(Imat 20:29-34; Imark 10:46-52)*

³⁵ Nisini Iyesu tekyaa ufwa Ijeriko ofow kiki bo nuwo utira asu sorho.

³⁶ Nisini akung ushi orokru ku woro, oko gyurho ikimoyo ikusa.

³⁷ Aka tana nge ni, "Iyesu ari Inazaret nge aku woro."

³⁸ Ekə yee ihywi ayirha nge, "Iyesu, ɔnɔ Idouda, kung okwom!"

³⁹ Aru sini ani bi ite ekari okyoro ka tana nge uraa nge asani ashwi, yip ekə yee ihywi nagang, "ɔnɔ Idouda, kung okwom!"

⁴⁰ Iyesu ka ting kasani ɔkung ekari orokru ba eberi nge. Nisini abii iyoyow, Iyesu ko gyurho nge,

⁴¹ "Ikimoyo uwei ni isanw?"

Oko yoro nge asani, "Ete, iwei ujo rong owroo."

⁴² Iyesu kasani nge ni, "Nechiyen rong owro! Uma ubrubrunw manw ikrɔ."

⁴³ Ba kywakywa dang akasu rong owro ko kroo Iyesu nge, asu ɔɔ Unung nge. Nisini kukum orokru rii, ɔkɔ ɔɔ Unung nge ukamɔ.

19

Iyesu kani Izaka

¹ Iyesu ka raa kasu woro bidɔɔ Ijeriko.

² Opyo orokru nuwo utuwa nge ni Izaka. Engɛ ni ogumo aru yirha ufe ogon, oshoo ni ima avu nge.

³ Aka waa urong kii iyaa ni Iyesu. Ana braa urong Iyesu nge bidɔɔ orokru bekai sini ani ekwekwi.

⁴ Aka ting kyaa ni ite ka kirha ushi uwee, bi onuo utira sini Iyesu ku kyeng nge akuwaa uroo.

⁵ Akywa sini Iyesu fuwi ekari owro. ɔkɔ gyo ikra oro ayaya ka sani nge ni Izaka shuro ne nekəkarhe kii ini shuro unanw echie.

⁶ Izaka ko shuro nekəkərhe ka yirha nge kidɔɔ ɔnaa ni ofofuru.

⁷ Ni sini orokru kukum erii kəna akasɔ pɛrɛ ni opyomo ka sani, "Akyaa ushuro bi ɔna aruya."

⁸ Izaka ka shine atiting ka sani, "Ete, ini ma ara ayarha ɔsari imi sini iniyɔɔ. Aru sini ira ne nge ini kpura nge asa inarhi ɔrɛ imi sini iyirhi."

⁹ Iyesu ka sani nge ni, "Echiye oforo ba ɔɔnanw, kii orokru wen kaa ɔno ɔna Ibrahim nge."

¹⁰ Kii Imye ɔno Orokru bii upyerhewo asa oforo, okyo imi sini ivriyo."

Ushosho ɔfɛ

(Imat 25:14-30)

¹¹ Aku kyeng ba iyoyow ni Urushelima, ekəri orokru sini aku kuwɔ kasu wɔrɔfo a sani akywa sini imo ba kya Urushelima akywakywa dang igumo ɔnɔng nɔ tikpa, aka tanamo ushoshɔ.

¹² Ikpara dang aka sani ɔmɔni: "Opyo orokru nuwo ari igumo akyi okyoro ki ipyii ibung kikəkərha aya yirha igumo ikpara dang ko juro baa."

¹³ Aka yirha agara nge atarhi amamɔ ɔfɛ sini ayirhi ni imina* ikiri iyiyang asani inyi tere avu nge kyekya ujuro bam.

¹⁴ "Ekəri ara pya na waamɔ nge aka tuma atina okroo ngeɛ a sani, 'Aru na waamɔ orokru wen oko igumo aru.'

¹⁵ "Akywa sini aya yirhi igumo ko ɔɔɔ, aka tuma uyirha agara sini amimo ɔfɛ. ɔko gyurhomo awaw kperhi ikimoyo epen baya ɔfɛ sini amimo.

¹⁶ "Aru sini ovo ite uba, ka sani, 'Ete, ikiri ɔfɛ sini ɔmim iteri avu nge kəpen atarhi bayaa.'

¹⁷ "Ete ɔna ka sani nge ni, 'Agaram agyagyang, ɔsa negben bekei sini uyen ɔbrɔbrɔ bi ima ijiji imanw igumo apya atarhi.'

¹⁸ "Agara ɔmang pari nge kaba, ka sani, 'Ete ɔna ɔmim ikiri ɔfɛ ikə itere aru nge kəpen ikiri itang bayaa.'

¹⁹ "Ete ɔna ka sani nge ni, 'Imanw igumo apya ɔtɔng.'

²⁰ "Opyo agara kaba ka sani, 'Ete ɔna, yirha ikiri ɔfɛnw, ilorhi ba ani ɔtugbe kɔɔɔ.

²¹ Ikung irung nwu bekai sini ɔsang aduma. Use kpara ɔwroo sini use kyonw nge, akana ɔwroo sini use puranw.'

²² "Ete ɔna ka sani nge ni, 'ɔnwɔ agara ebebi, Ini kywanw iring ni imisini ɔpɛri. Uyoni ise kpara imi sini iso kyom, akana imi sini ise puram?

²³ Ikisi uno kyonw bi ɔna kyu ɔfɛ, Iba ɔɔɔ bi ikpara nge iba yirha ɔfɛm kəni ara yaa nge?'

²⁴ "Ete ɔna ka tana aru titing burha a kani, 'Akarha ikiri ɔfɛ dang nge bavuo ama aru shoo ni ikiri atarhi nge.'

²⁵ "Aka sani nge ni, 'Ete ɔna, ani Imina atarhi nge!'

²⁶ "Okɔ yoro ka sani, 'Iku tana nyi aru sini ani ɔuma nge anujo maa nagang, aru sini asaa niyoo anima sini aniyoo anu karha nge.

²⁷ Aru sini ana waamɔ emye ni igumo, inyi komo ba ben epyerhemo bi item.' "

Iyesu rhii Urushelima kəni ogumo ni

(Imat 21:1-11; Imark 11:1-11; Iyo 12:12-19)

²⁸ Akywa sini Iyesu kywɛrɛ ɔpɛrɛ uring men aka kpa itemo asu kyeng kirha nge kyaa Urushelima.

²⁹ Akywa sini afwi iyoyow ni Ibaitafeji kəni Ibetani bi ikwo ukro sini a yirhi ni Izaitun aka tuma ɔno ɔmɛr nge aru aparɔ asani moni,

* 19:13 19:13ɔfɛ itiri iperi itaru

30 "Inyi kya kidɔɔ apya sini ani ite nyi, inyi ba raa inyi nu darha eniri ani ijaki ami sini ba aru sini akirha nge. Inyi shire nge okɔba ben.

31 Aru sini obo gyurho inyi, 'Ikisi inyi ku shire nge?' Inyi sani engɛɛ ni, 'Ete nge ɛwɛi.' "

32 Aru sini atumimo aka kyaa aya darha nɛmɛr kɛni sini Atanimɔ ni.

33 Akywa sini a ku shire ɛkɛri ani Ijaki, ɔkɔɔ ko gyurhomo, "Ikisi inyi ku shire ɛkɛri ani Ijaki?"

34 Aka sani, "Ete nge ɛwɛi."

35 Oko koo ba owro Iyesu, ɔkɔ wuro ugbe usomɔ mo ko soro ani Ijaki ɛka she Iyesu nge akirha bayaa.

36 Sini a kpɛn utara orokru kasu ta sɔma usomomɔ bi utira.

37 Akywa sini afwa bi iyoyow ni Urushelima owro sini utira shuri kyawo ukro Izaitun, ɔno ɔmɛr nge napany ka kpɛn ubrir Unung nge ayaya bekai sɔma ujijire sini erii.

38 Aka su ta akpa kasu sani,

"Unung ta onuo adaduma baya ogumo sini abii bidɔɔ utɔwa Ete!"

"Uyari ikywi kya ayaya, kɛni ɔdɔ kyekya owro Unung kya ayaya!"

39 Opyoo Afarisi sini ani idɔɔ orokru ka sani Iyesu nge ni, "Avɔwa, tana ɔno ɔmɛr nwi ni ashywi!"

40 Iyesu ko yoromo, "Iku tanany aru men ba shywimo nge, atari yen nu shoo akpa."

Iyesu tei bekai Urushelima

41 Akywa sini a fwa iyoyow ni Urushelima ni sini atii ikra ni ɛkɛri apya ɛka shire ere

42 Ka sani, "Asani inyi kperhi echiye imi sini ini kong uyari ikywi ba inoshoo igyang. Uwe ɔswiny yonge.

43 Akywa yeba aru sini ana waamo nyi anu tany ukro ɛkɛriny asu raa ni enyi bai ku ikina isha.

44 Anu kurhonyi bi ibung, anu perheny kɛni ɔno nyi. Ene sheremo utari uying bayu upyoo. Kii inyi ne kperhiny akywa sini Unung bii aba sany oforo."

Iyesu bi idɔɔ Ubyen Unung

(Imat 21:12-17; Imark 11:15-19; Iyo 2:13-22)

45 Iyesu ka raa Ubyen Unung kasu yeri aru gbuna sɔma.

46 Aka sani mo ni, "Owori bi idɔɔ iring Unung a sani 'ɔnam nu shoo owro usorho Unung yo'; uwe inyi tereyo oto 'utara eyi.' "

47 Aka su mɛr orokru ku ukina Unung bi idɔɔ Ubyen Unung. Ogu Ubyen Unung kɛni avɔwa ɔmɛr ogro Imusa kɛni ɔromomɔru mo kasu ɔwaa sini imo nu pɛrɛ nge.

48 Ekywere ekene pen mo uru tira sini anu pɛrɛ nge, bekai sini orokru kɛkɛri nge asu kung ididima uring sini aku mɛr mo.

20

Ogyurhi bi ikywie igumo Iyesu

(Imat 21:23-27; Imark 11:27-33)

1 Opyu unung, Iyesu ni bi idɔɔ ubyen Unung asu mɛr orokru asu tanamo iring ididima, ogu ubyen Unung adarha avɔwa ɔmɛr ogro Imusa kɛni ɔrokong ka ba owroo.

² Aka sani nge ni, “Tana aru akina edei igumoyo uni iyoo imusa uring men? Iyaa minw ikru yen?”

³ Oko yoro mo ni, **“Imye ma Ini gyurhony kam inyi tanami**

4 Ibaptisma Iyohana ikuni baa yaya wo, ki baa owroo orokru?”

⁵ Ekə tere asu pya onuo ni ukamo ka sani, “Aru ba sani, ‘Ba ayaya,’ anu sani, ‘Ikisi inyi no yoronyi ni nge?”

⁶ Yip aru ba yoro asani, ‘Ikuni baa owroo orokru,’ kukum ekəri orokru nu ta aru ni atari epyerhe. Kii oyori nge asani Iyohana ni aru pere onuo Unung nge.”

⁷ Oko yoro nge asani “Aru ne kperhimo ikuni baa ube wo.”

⁸ Iyesu ka sa nomoni, “Imye kam ina tanamo nyi, aru sini amim ikru usa uring men.”

Iyesu tani ushoshō bekai aru wro

(Imat 21:33-46; Imark 12:1-12)

⁹ Ikpara dang Iyesu ko suno nge ni utana orokru ushoshō wen, **“Opyo aru puri inabi aka ma opyo aru uta ekəri abya ka kyaa okyoro ki opyo apya kikəkarha ekə derhe nge.**

¹⁰ Sini akywa ukana fwa aka tuma agara nge kya owro aru sini amimo abya uta, akywa ayirha nge osumo inabi sini akani. Yip ekəri aru sini ayirhi orumo uta aka kraa ekəri agara eyeri nge avu akuru.

¹¹ Ekə jo tuma opyoo agara nge, aka kraa amaa uwaa, ayeri nge avu akuru.

¹² Aka tuma umang ataru nge aka saa onuru efen nge ke esing.

¹³ **“Ekpara dang okoro ekəri abya, ka sani, ‘Ikimo ini sa nechiyen? Ini tuma onom sini ipri ni uwaa nge, oboroo anushe maa imimoru nge.’**

¹⁴ **“Yip akywa sini erie, aka sani opyomo ni. ‘Ekəri onə okoro ari orumo we, inyi ba aru pere nge, aki abya shoo amaru.’**

¹⁵ Aka kraa efen nge bi esing kə pere nge.

“Ikimoyoo nechiyen okoro ekəri abya nusa ni omə?”

¹⁶ Eyeba ebe epyerhe ekəri aru sini amimo abya uta ama opyo aru ekəri abya.”

Sini orokru kung uring men, akani, “Unung sa ibe kya shoo kəna!”

¹⁷ Iyesu ko komo ikra ka sani, **“Nechiyen ikimoyo ini imisini owori bi idoo iring Unung asani:**

“‘Utari sini aru vura tiramowo

uwowo uto utari itung*?’

¹⁸ Aru sini aba kpaa bayu utari wen anu verhe nge nɔyɔyɔw, aru sini uba kpaa ba aya unu koo kəni ubre ni.”

¹⁹ Avuwa umer ogro kəni ogu ubyen Unung, kawaa apara sini anu kpın Iyesu nge ba kywakywaa, kii ekperhi asani atani ushoshō wen bi ikywimowo. Yip aka kung irung orokru.

Ugyurho bekai ukpura ogon

(Imat 22:15-22; Imark 12:13-17)

²⁰ Akasu yara nge asu waa apara sini anu kpın nge ni uya aka tuma opyoo orokru aki oyovuno nge kəni imo ni aru ubrubrumo ni. Aku tiri ikwyi imo nu kpın nge ni iririma sini eperi, aki imo naa nge bavu ari igumo Iroma.

²¹ Ekəri aru sini atumimo ko gyurho Iyesu nge asani “Avuwa, aru kperhi nge asani uringnwu kəni umergnwu ubrubrowo. Une pyerhe ite araru, use mer utira Unung nemer kəni ushoyo ni.

²² Ini idima aru kpura ikaisar nge ufe ogon kii isayo nemer?”

* 20:17 20:17 Etə Ub 118:22

²³ Iyesu kperhi uworɔfomo nge wo aka sani mo ni,

²⁴ “Yen mi ikiri ufe. Uwurouwu iyang wɔ uni ba yaa adarha ɔwɔri ni ikin?”
Okɔ yoro nge ni, “Imi Ikaisar”.

²⁵ Aka sani omo ni, “Nyi ma Ikaisar nge ima sini ini mi Ikaisar, ama Unung nge ima sini ini mi Unung.”

²⁶ Akana bramo ukpin nge bekai iring ye bite orokru, ekɔ jijire sini oyori mo ka sa na kprukpring.

Ugyurho bekai ushine aru sini okpuimo

(Imat 22:23-27; Imark 12:18-27)

²⁷ Akywa dang opyo aru sini ayirhimo ni Asadukiya (aru sini ono yoromo ni ushine aru sini okpuimo), aka ba ɔwroo Iyesu ko gyurho nge asani.

²⁸ “Avuwa, Imusa wori aru bi idɔɔ ogro asani, arupya orokru bo kpoo eshere eree asamo ni ɔno nge, itɔɔyo arupya nu lorho ubara ekɔri erere okro ebyere ɔno bi uka arupya.

²⁹ Nchiyen opyo arupya nuwo ani etensara, ɔɔkɔng mo ko lorho ubara nge ko kpoo asaa ni ɔno nge.

³⁰ Aru umang pari ko lorho ubara nge ko kpoo baa ukypen ɔno kaa.

³¹ Kɔnawo aruman taru nge ko lorhi ubara nge. Ima iying dang kukum mo ere tensara dang olorho ubara ekɔri erere okpomo ekene penmo ɔno.

³² Bakurha nge kukum ekɔri erere ko kpoo kaa.

³³ Unung ushine eyesing kɔni sini aru pya etensara dang olorho ubara nge anu shoo ere iyaa bi idɔɔmo?”

³⁴ Iyesu ko yoro, “Orokru ipyoo yen ku lorhi ubara asu ma ibara.

³⁵ Yip ererime kɔni erere aru sini amaa ushine bi ukpo akiki be ipyoo ukyeɔa ana su lorhomo ubara anasu mamɔ ubara.

³⁶ Anasu jo kpomo kii ani kɔni atina Unung ni. Ani ɔno Unung mo, bekai sini ani ɔno ushine bai idɔɔ ukpowa.

³⁷ Yip bidɔɔ ushoshɔ upya orumo, Imusa yen napɔpɔrhi asani aru sini okpuimo anu shine, kii ayirhi ekɔri Ete nge ni, ‘Unung Ibrahim, Unung Ishaku, adarhi Unung Iyakubu.’†

³⁸ Asaa Unung aru sini okpomo, yip ani Unung aru sini ani akromo, kii bekai nge wɔ kukum ni akru.”

³⁹ Opyo avuwa umer ogro Imusa ka sani “Avuwa upere ne mer!”

⁴⁰ Aka samɔ ni ikywi sini anu jo gyurho nge ipyoo ima nge.

Ɔno iyaa ni ekɔri Ikristi?

(Imat 22:41-46; Imark 12:35-37)

⁴¹ Iyesu ko gyurhomo asani, “Ikisi orokru yirhi Ikristi nge ni ɔno Idouda?”

⁴² Ekɔri Idouda kaa wori bidɔɔ uyaa usha ete uber:

“Ete sini etem nge ni:

“Kiki ba avu uram

⁴³ Ke kya akywa sini ini tere aru sini ana waamonwɔ aki oshoo igɔɔru ute ifraanw.” † ‡

⁴⁴ Idouda yirhi nge ni ‘Ete.’ Anusa nenyee ɔko jo shoo ɔno?”

Iyesu kɔni avuwa ogro Imusa

(Imat 23:1-36; Imark 12:38-40)

⁴⁵ Sini orokru kukum aku kung Iyesu nge, akasani ɔno umer nge ni,

⁴⁶ “Inyi sa noshong ni avuwa umer ogro Imusa men. Ese waa ukyeng kari nu ugbe ugbugbang ewei orokru fomo nge bi idɔɔ Ize, awaa uwro kikii omomoru bi owro utuno Ayaudiya kani owro ipara.

⁴⁷ Omomo ani aru ra ni ina ere ukpo. Uwaa uyen ukamo okong otuturo nge bo owro usorho Unung. Omomo anu yirha igara ire.”

21

*Ufe sini erere okro mi
(Imark 12:41-44)*

¹ Akywa sini Iyesu shishi bi owro usorho Unung oko gyo ikra orong aru sini ani uma avu nge aku ma ufe bi owro usa ufe bi owroo usorho Unung.

² Oko rong opyo erere okro araa yarha asi ikiri ufe ipari nge.

³ Iyesu ka sani, “Itanany ubrubruwo, erere okro ara ayarha wen asi imi sini ipri kukum mo:

⁴ Kukum orokru men ami bai idɔɔ akai uma sini ani umoo, yip ekari erere bidɔɔ ayarha nge ami kukum ima imi sini iparha eshe bi ukikie.”

*Ubura owro usorho Unung kani upe akurha akywa
(Imat 24:1-2; Imark 13:1-2)*

⁵ Opyo aru kroo ngee kasu pere edei sini ekyeni ubyen Unung ni atari agyagyang adarha uma ududuma sini ami Unung nge. Yip Iyesu ka sani,

⁶ “kani sini inyi rii umamen ni, akywa yeba sini anau sheremo uru utari baya upyo; anu burayo nge kukum.

⁷ “Avuwa” oko gyurho nge a sani, “Akina akywa yo anusa umamen? Adarha nge ikimoyo inu shoo upe sini aru nurong akywa sini umamen ye ba?”

⁸ Iyesu ko yoromo asani, “Inyi sa noshong kii araru ke derhiny. Kii orokru napany yeba bi utuwam, asani, ‘Imye ni ikristi’, ‘Akywa tow ufwa.’ Inyi bekyaa okromoo.

⁹ Akywa sini inyi ba kung oshosho uraa kani ushine ɔkɔɔ ededei, inyi bekyaa kung irung. Itɔɔyo umamen yeba noru, Yip akurha nekebaa kakaimen.”

¹⁰ Iyesu ko suno ngee ni utanamɔ asani, “Ibung nushine uraa ni ibung, igumo nuting ite ni igumo.

¹¹ Ujuro ibung nu shoo nagang, ihywung nukpaa kani idumo ki owroo ededei, uuma irung kani upe ɔkɔkɔ kyeba baa ayaya.

¹² “Yip kekya akywa umamen kukum, anu kpir nyi, ogyurhony. Anu naanyi kya eberi owro utuno Ayaudiya, anu kpir nyi afrany bi uboru eting, anu kongny kya ite ogumo kani ari ite kukum beka utuwam.

¹³ Yip akywa yenyo inyi nu pen apara atanamo imisini Unung sa.

¹⁴ Yip inyi shere ikywiny, inyi bekyaa wure ukany beka imisini inyi nu yoro ekari ogumo kani arite.

¹⁵ Kii ini many urhing kani amraa sini araru bidɔɔ aru sini ana waamo nyi anubra utin bi iteny ko asa nenyi ni urhingnyi samo nemer.

¹⁶ Ko aru byereny, aruppany kani ɔforony, ɔno grony kani orokyorony anu gbunanyi nge. Ekɛ pyerhe opyo aruny.

¹⁷ Orokru kukum nasu waamo nyi beka utuwam.

¹⁸ Yip ko ifung ikywi araruny iying naw uvroyo.

¹⁹ Inyi bawura ikywi, inyi nu pen ugya.

*Iyesu tani sini anu bura Urushelima nge
(Imat 14:15-21; Imark 13:14-19)*

²⁰ “Akywa sini inyi bakyu rong aru tei iko ekəri Urushelima, inyi nu kperhi nge asani akywa bura ekəri apya oto iyoyow.

²¹ Akywa dang aru sini ani bi Iyahudiya itoozo atin kyamo ki oyokro, aru sini ani idoo apya akuromo, aru sini ani idoo afa ebekya raa idoo apya.

²² Kii akywa igara yoye, urhing men nu tire kani sini owori bidoo irhing Unung ni.

²³ Yip ima okwo ni erere aru ko ofo, kani aru ma onoo iyan bakya dang! Uma ubibi napany nupen ibung yen, anang Unung nu shuro baya orokru men.

²⁴ Anu pyerhe opyo arumo ni ikama uraa, anu yerhe opyo aru kya kukum ibung olorho mo ni ujang. Aru sini enekperhimo Onung nu sarhi Urushelima nge kekya ikpara sini akywamo nu tire.

Ukyee ba onoo orokru

(Imat 24:29-31; Imark 13:24-27)

²⁵ “Epe uma ubibi nu shoo bi ikra unung, Uperi kani Uuyeri. Bi eyesing, kukum ibung nu raa idoo igara kani uwure adarhi irung bekai utei kani ujuro omung.

²⁶ Orokru nu su kyurho bekai irung, oworo ofo imi sini inupen ari eyesing, kii anu juro uma ujujire ki ayaya.

²⁷ Bakywa dang anu rong Onoo Orokru kukyeng ba bidoo umung ni ikru kani akai imimoru.

²⁸ Akywa sini uumamen nu tikpa usa, inyi shine epyerhe ayaya kii akywa oforonyi te ba iyoyow.”

Umer Iyesu bi ikywi ushi uwaa

(Imat 24:32-35; Imark 13:28-31)

²⁹ Aka tanamo ushoshoo wen: “Inyi rong ushi uwee kani kukum ashi.

³⁰ Inyi bo rong atu turo ayaa inyi nu kperi nge nivuny asani ikpirhi te ba wurha.

³¹ Kanawo Inyi bakywu rong umamen tusa, inyi kperhi nge asani igumo Unung to iyoyow.

³² “Itaniny ubrubrwozo, orokru ipyoo yen anasu kpomo kukummo, umba kukum umamen be tire ba.

³³ Ayaya kani eyesing nu kywereyo, yip iring Unung nasu kywereyo.

Inyi sa noshong ni ukany

³⁴ “Inyi sa noshong ni ukany. Inyi bekya yoro ikywiny tire ni uwaa ura uma kani uwaa usa uma adarhi uwaa uku ididima eyesing yen, inyi bekya yoro awri dang kya tira kpin nyi kani opo ni.

³⁵ Kii eye ba baya orokru kukum kani opo ni kokywu ubee bi eyesing.

³⁶ Inyi sha ukany ku kani ikpara, oworo Onung sini inyi nu pen ikru imi ugya ni kukum uring men sini utekyu usani, adarha nge sini inyi nobra uting bi ite onoo orokru.”

³⁷ Kukyunu unung Iyesu kyer umer bi ekəri ubyen Unung, kanawo kukyunu ure ese kuno kyaa oyoo moro ki aya uvra sini ayirhi ni ukro Izaitun.

³⁸ Ni ititikywa kukyunu unung orokru kyer ukuwo bi ubyen Unung.

22

Olorhi onuo awaw upere Iyesu nge

(Imat 26:1-5; Imark 14:1-2; Iyo 11:45-53)

¹ Nēchiyen ipara agbangkrū imusang ɛdere ofuru, sini ayirhi ni ipara ɔwɔɔ to iyoyow.

² Ogu ubyen Unung kani avɔwa umer ogro Imusa kasu waa utira sini imo nu pɛrɛ Iyesu nge, awaa usa kəna ususo bekai sini akung irung ekəri orokru.

Iyahuda gbini Iyesu ngee

(Imat 26:14-16; Imark 14:10-11)

³ Ishari ka raa ikɔwi Iyahuda, aru sini ayirhi nge ni Iskariyoti, aru sini anieying bi idɔɔ aru atarhi na apari dang.

⁴ Iyahuda ka kya eberi Ogubyen Unung kani arite asha ubyen Unung aya pya onuo sini ingɛɛ nu gbunamo Iyesu nge.

⁵ Aka kung ididima ko yoro asani imo nu maa ufe.

⁶ Iyahuda ko yoroni kəna, kaba raa upyerhe apara sini ingɛɛ numa Iyesu nge bavumo sini araru nasu ukperhi nge.

Iyesu kani ɔɔɔ umer nge rii umura ipara ɔwɔɔ

(Imat 26:17-25; Imark 14:12-21; Iyo 13:21-30)

⁷ Ekəri awri ipara agbankrū ka fwa ami anu ma ikara anatam Ipara ɔwɔɔ.

⁸ Iyesu ka tuma Ibitrus mo kani Iyohana, a sani, **"kya eye kyene aru umura sini aru nura bi ipara ɔwɔɔ."**

⁹ Oko gyurho nge, "Uweini aru ye kyene bi ubewo?"

¹⁰ Oko yoromo a sani, **"Inyi basu raa ekəri apya, Inyi nu sira ni opyoo orokru okong obom omung. Inyi kroo ngee kekya una sini anu raa nge,**

asani ekəri aru una ni, 'Avuwa gyurhi ni: eki ɔwɔɔ ekyeng, owro sini imye kani ɔɔɔ umer mi nura umura ipara ɔwɔɔ nge?'"

¹² Anu yen nyi okru ɔwɔɔ bi una ayaya sini ekywere ukenewo, inyi nu darha asa uma nge nɛmɛr. Inyi kyene umura burha."

¹³ Aka kyaa aya darha nɛmɛr kani sini Iyesu tanimo ni. Ekə kyene ekəri umura ipara ɔwɔɔ.

Uure umi Ete

(Imat 26:26-30; Imark 14:22-26; 1 Ikor 11:23-25)

¹⁴ Sini akywa fwi, Iyesu ka kiki kani ɔɔɔ umer nge awaa ura umura.

¹⁵ Aka sani ɔmɔni, **"Iwaa akyu sani ira umura ipara ɔwɔɔ men kani enyi kekya ikpara sini inu kung igara."**

¹⁶ Kii iku tana nyi, inojo rammo, sai ibe tire bi idɔɔ igumo Unung."

¹⁷ Iyesu ka kpara ɔsong, kasa Unung nge ija, ka sani, **"Inyi yirha akəkaa bi idɔɔ opyony."**

¹⁸ Iku tana nyi, inojo sam omung osumo ushi inabi men, sai igumo Unung ba ba."

¹⁹ Aka kpari ipara ɔgbɔnkru, kasa Unung nge ija, ka yurhayo, amamo, a sani, **"Inamam yɔɔye aminy; inyi sa kən asu dirha ni emye."**

²⁰ Kani sini asini, sini ekyweri ura umura ure aka kpara ɔsong, ka sani, **"ɔsong yen ulorho iring isayo sini afri ni eyi mi, sini aniri nge bi ukany.*"**

²¹ Yip ekəri aru sini anu gbunam nge we akiki kani emye nge ben.

²² ɔɔɔ orokru nu kpoo kani sini Unung kyoni, yip ima okwoyo ini aru sini anu agbuna ngee!"

²³ Akywa dang ɔɔɔ utina nge ka tikpa usu gyurho opyoomo, iyaa bi idɔɔɔ, anushe usi ima yen.

Amaa bekai iyaa anushoo arite

* 22:20 22:20 Ipyo iwɔɔɔ sayo ni, sini aniri bi ukany

²⁴ Yip ekə shine amaa ni opyoomo, bekai sini aku wɔrɔ ofo iyaa anushoo arite bi idɔɔmɔ.

²⁵ † Iyesu ka sani ɔmɔni, “Ogumo aru sini enekperhimo Unung ese yen arumɔ ikru, ese yirha opyoomo ni arushɛ orokru.

²⁶ ‡Yip inyi naw shoony kani ɔmɔni. Bi ũka kəna arite bi idɔɔ nyi anu shoo kani ara ajajini, aru sini ani ogumo anu shoo kani aru sa utuna ni.

²⁷ §Iyaa ni arite, aru sini akiki asura umura nge kii aru ũkaa ekəri umura nge? Aru sini akiki asura ngee? Yip ini bi idɔɔ nyi kani aru kaa umura ni.

²⁸ Inyimo inyi ting kani emye nge bi idɔɔ umarha sini isii.

²⁹ Kani sini Ekperi mim ikru igumo ni, kənawo ikumany nemer kəna.

³⁰ * Inyi nu ra asa kani emyee bi idɔɔ igumom. Inyi nu kiki bi igogoru igumo, okong igumo baya edei atarhi na pari ami ɔno Isrela.

*Iyesu tani asani Ibitrus nura amaa ũkperhi nge
(Imat 26:31-35; Imark 14:27-31; Iyo 14:27-31)*

³¹ “Isimon, Isimon, shywi akung! Ishari waa apara ũwaw umarhany, akaanyi oworo igigyang kani ibibi kani sini aru owro so woro ikiri ogro bai idɔɔ iwung ni.

³² Yip Ikarha sɔrɔho Unung nge bi ũkanw, Isimon, sini uma ũbrubrunw nasu kpaawo. Kənawo akywa sini ube tere ba ni emye uta onogronw ikru nge.”

³³ Isimon kasani, “Ete, ikarha ekywere utuno ũma iye kya kani nwoo ko bi ũboru eting ko bi ukpo.”

³⁴ Iyesu ko yoro, “Itanaw, Ibitrus, kekya akywa sini ɔkoro nupen echiye, ũnu raa amaa nge asi itaru asani ũne kperhinw imye.”

³⁵ Ikpara dang Iyesu ko gyurho mo, “Akywa sini ituminy bai ipa ũfe, bai ũburhɔ ko ataka, inyi tii iririma?”

Oko yoro, “Bai iririma.”

³⁶ Akasani omoni, “Yip nechiyen aru sini oboshoo ni ipa ũfe nge akpara yo, kənawo ũburhɔ; kənawo uba sanw ni ikama igbang nge, ũgbuna igbe irenw ere iying nge.

³⁷ Kii itaniny asani ekəri iring Unung peri asani: ‘Apari nge bidɔɔ aruya.*Ika tanany asani itɔɔyo inyeen tire bi ikywim. Kii imisini ɔwori bi ikywim ũku kyeeba utire.”

³⁸ ɔno ũmer nge kasani, “Rong, Ete, ũkama ũgbang ũpari me.”

Oko yoromo asani, “Imaa kəna!”

*Iyesu Sɔrhi Unung Bayu Ukro Izaitun
(Imat 26:36-46; Imark 14:32-42)*

³⁹ Iyesu ko kuno kyaa kani sini ɛren nge ni kya aya ukro Izaitun, ɔno ũmer nge ko kroo nge.

⁴⁰ Ni ũsu fwa eberi nge akasani ɔmɔni, “Inyi sɔrɔho Unung kii inyi kya kpaas bidɔɔ umarha.”

⁴¹ Ekə yin nge naji ikarha nge ini kani ũfen utari ni ko kpukporo ɔsɔrɔho Unung asani,

⁴² “Ekperi, iboshoo ũwaanw wɔ, ũkparam ɔsɔng igara yen nge. Yip sa imisini ũnwɔ ũwei bekya sa imisini imyee iwei.”

⁴³ Atina Unung ba ayaya kaba eberi nge aba taa ikru nge.

⁴⁴ ɔko sɔrɔho Unung nagang, kii akung irung igara ukyeba, idung nge ku tono bi ibung kani eyi ni.

† 22:25 22:25Imat 20:25-27; Imark 10:42-44

‡ 22:26 22:26Imat 23:11; Imark 9:35

§ 22:27

22:27Iyo 13:12-15

* 22:30 22:30Imat 19:28

† 22:37 22:37 Isha 53:12

⁴⁵ Nisini eshini baa owro ʊsɔrɔhɔ Unung ko juro baa owro ɔno ʊmer nge, aka darha mo aku moro. Ofokru mo samɔ ukara.

⁴⁶ Oko gyurho mo asani, **"Ikisi inyi ku moro? Inyi shine ɔsɔrɔhɔ Unung kii inyi kya kpaa bi idɔɔ umarha."**

Akpin Iyesu Nge

(Imat 26:47-56; Imark 14:43-50; Iyo 18:3-11)

⁴⁷ Nisini eshishi ʊpya onuo ushi orokru ka ba. Ereying bi idɔɔ ɔno ʊmer nge sini ayirhi nge ni Iyahuda engɛɛ kpɛte okomo ba. Ekɛ yin ba ikwo Iyesu ewe kɛn nge.

⁴⁸ Yip Iyesu ko gyurho nge, **"Iyahuda ni ukɛnwɔ ʊwa gbuna ɔno orokru ngeɛ?"**

⁴⁹ Nisini ɔno ʊmer Iyesu rii imisini iku waa ukyeng, akasani, "Ete, aru kpa orokru men ni ikama igbang aru?"

⁵⁰ Ereying bi idɔɔmo ka kpa agara ogu ʊbyen Unung, ʊtung nge ʊma avu ʊra.

⁵¹ Yip Iyesu ko yoro asani, **"Imaa kɛna!"** Aka pya ʊtung ekɛri orokru ekɛ pen ikru.

⁵² Iyesu kasani ekɛri ogu ʊbyen, arite asha ʊbyen Unung, adarha ɔɔkɔng, aru sini abii ʊwaa ʊkpin nge ni, **"Ikisi inyi kuno ni ʊkama ʊgbang kɛni ʊkuma ashi ʊwaa kpin mi kɛni ine eyi ni?"**

⁵³ **Ku kyunu ʊnung ini kɛni inyi nge bi idɔɔ ʊbyen Unung, inyi kyana pyany imye. Yip akywany yoye sini ini imi igumo eting."**

Ibitrus rii amaa ingɛɛ ne kperhi nge Iyesu nge

(Imat 26:57-58,69-75; Imark 14:53-54,66-72; Iyo 18:12-18,25-27)

⁵⁴ Aka kpin Iyesu nge akayamo ne nge kidɔɔ ʊna ogu ʊbyen Unung. Ibitrus su kroo nge bai ikɛkarha.

⁵⁵ Nisini ʊpyoo aru kɛni ʊra bi ʊgba ʊpyang akiki kukum asu ʊwɛri ʊra, Ibitrus ka kiki kɛni ɔmɔɔ.

⁵⁶ ʊpyo agara erere rie akiki burha bi idɔɔ uyen ʊra. Oko koo ikra nɛgben kasani, "Orokru wen ni kɛni engɛɛ nge."

⁵⁷ Yip aka ra amaa nge asani, "Erere, ine kperhim nge."

⁵⁸ Anakywa naji ʊpyo aru ko roo ka sani, "ʊnwɔ kanw ʊnidɔɔ mɔ."

Ibitrus ko yoro kasani, "Ereime, isam idɔɔ mɔ!"

⁵⁹ Kekya ʊkpin itɔmɔ iying ʊpyo aru kojo sani, "ʊbrɔbrɔwɔɔ orokru wen ni kɛni engɛɛ nge, kii ari Igallili nge."

⁶⁰ Ibitrus ko yoro asani, "Ereime, ine kperhim imisini uku tana!" Nisini eshishi ʊpya onuo ɔkɔɔ kɛpen.

⁶¹ Ete Iyesu kɛ tere ikramo ka sira itituku kɛni Ibitrus. Akywa dang Ibitrus ka dirha ni iring sini Ete tani nge: **"Kyekeya ʊpen ɔkɔɔ echiye ʊna ra amaa nge ni ʊne kperhinw emye asi taru."**

⁶² Oko kuno kyaa esing eye tei nagang.

Asini Iyesu nge, akraa

(Imat 26:67-68; Imark 14:65)

⁶³ Aru tei ikɔ sini aku sha Iyesu nge aka raa ʊsina nge kɛni ukraa.

⁶⁴ Oko lorho nge ikra ni ʊtɔgbɛ aka sani nge ni, "Tana onuo Unung! Iyaa ogyung?"

⁶⁵ Aka tana nge uring ukɛkɛɛ idedei.

Okong Iyesu nge ba bi ite ari igumo

(Imat 26:59-66; Imark 14:55-64; Iyo 18:19-24)

⁶⁶ Ni uba uyere itikywa orokong tuno, bi upurha ogu ubyen Unung kani avuwa umer ogro nikani omoo, oko kong Iyesu ba bi itemo.

⁶⁷ Akasani engae ni, "Tana aru, unwo uni Ikristi?"

Iyesu ko yoro mo, "**Iba tany inyi nasu yorony ni emye,**

ibo gyurhony inyi nasu yorony emye.

⁶⁹ Yip Imisini ikpin bai kaimen, ooo orokru nu kiki ba avu ura Unung ogumo ikru kukum."

⁷⁰ Kukummo oko gyurho nge, "Nechiyen unwo ni ekari Ono Unung?"

Oko yoro mo asani, "**E Inyi pere nemer imyee.**"

⁷¹ Akasani, "Ikisi aru ku waa araru jo tana aru, aru kyu karha kuwo ni atung aru sini eperi ni onuo."

23

Okong Iyesu nge ba bi ite Ibilatus

(Imat 27:1-2,11-14; Imark 15:1-5; Iyo 18:28-38)

¹ Ekari akywa dang kukum orokru sini ani burha ka shine kpaa nge kyaa bi ite Ibilatus.

² Aka kpin upre nge, eteting asani, "Aru darha orokru wen aku derhi araru. Akarhamo ukpura Ikaisar nge ogon asani engae ni Ikristi, oshoo ogumo."

³ Ikpara dang Ibilatus ko gyurho Iyesu nge ni, "Unwo ni ogumo Ayaudiya?"

Iyesu ko yoro nge, "**Upere nemer.**"

⁴ Ibilatus katana ekari ogu ubyen Unung kani ekari ushi, "Ine penmi nge ni irhirhing ibibi."

⁵ Yip akywa noyoromo, oko sunomo nge usani, "Aku derhi orokru kukum Iyahudiya ni umer nge. Atiikpa bai Igalili nechiyen ewe oto ben."

⁶ Ni ukung kana, Ibilatus ko gyurho kii ekari orokru ni ari Igalili ngee.

⁷ Nisini a kperhi nge asani Iyesu ni bai ibung Igumo Ihiridus yo aka tuma ni nge kya eberi Ihiridus aru sini ani bi Urushelima kaa bi ikpara dang.

⁸ Nisini Ihiridus rii Iyesu nge, aka kung negben! Nagang, kii uwruwroo aku waa sini ingee nu roo. Bekai imisini akung bi ikwyie, aku tira ikwyi nge nu rong asi uma ujijire sini inuyen ikru Unung.

⁹ Ooo shorho Iyesu nge ni ugyurho napany, yip Iyesu kyana yoroo nge.

¹⁰ Ekari ogu ubyen Unung kani ekari avuwa umer ogro titing burha, asu tana uraa nge nagang ani Iyesu si ima ibibi.

¹¹ Ikpara dang Ihiridus kani aru teiko nge kasu maa uwa, asu sina nge, oko somo nge igbe ire igigyang okojo tuma ni engae kyamo eberi Ibilatus.

¹² Unung dang Ihiridus kani Ibilatus ko to orokyoro kii uwruwroo ana siramo ni opyo.

Akywi iring upere Iyesu nge

(Imat 27:15-26; Imark 15:6-26; Iyo 18:39—19:16)

¹³ Ibilatus kayirha ogu ubyen Unung kani arite adarha orokru owro eying,

¹⁴ kasani moni, "Inyi kom orokru wen ba ani aku derhi orokru ni eshine okoo ni igumo. Igyurho nge uring bi itenyi ben Ine penmi nge ni irhirhing ibibi kani sini inyi pere bi ikwyie ni.

¹⁵ Kanawo Ihiridus kana pen engae ni irhirhing ibibi, uwowo ojo tuma ni engae ba owro aru. Kani sini inyi rii ni ese sa iririma sini imaa ukpo.

¹⁶ Bi kəna wə, Ini kyerhe nge ʊwəwərhə eshere nge akyaa.”

¹⁷ [Kii itəyo Ibilatus eshiremo orokru eying bau idə ʊbərə eting, aru sini orokru sərhi bakywa ipara ʊwəwərhə. ⁽¹⁷⁾]

¹⁸ Ekəri ushi orokru kukum ka fen akpa, “Pere orokru wen! Eshire aru Ibarabas nge!”

¹⁹ (Ibarabas aru sini odo shoo bi ʊbərə eting, engəe eshini ɔkə bi idə Urushelima, epere orokru.)

²⁰ Ibilatus waa ushere Iyesu nge, oko jo sərhi ekəri ushi orokru.

²¹ Yip oko susuno mo nge ʊtakpa, “Kpaa baya agara akii okpoo! Kpaa ba agara akii okpoo!”

²² Okojo pere ni ɔmɔ ʊmang taru nge: “Ikiyo? Akina eteting yo orokru wen si? Ise penmi nge ni iriring sini imaa ukpo. Bi bukənawo Inu kyerhe nge ʊwəwərhə eshere nge akyaa.”

²³ Yip kəni ʊta akpa nge ayaya oko sunomoo nge ni ʊwaa ni akpaa baya agara. Ba kurha nge akpamo kamamo imu waamo.

²⁴ Bi bukənawo Ibilatus ka kywa iring ʊpere Iyesu nge kəni ʊwaa moni.

²⁵ Ekə shere ekəri Ibarabas nge aru sini afrii bi ʊbərə eting bekai ʊshine ɔkə kəni ʊpere orokru, aru sini ani imɔ wei, ka mamɔ Iyesu nge asa imisini imo wei ni engəe.

Eperi Iyesu nge baya agara

(Imat 27:32-44; Imark 15:21-32; Iyo 19:17-27)

²⁶ Nisini ekəri aru tei iko ku kyamɔ ni Iyesu, aka kpin Isimon nge aru Isayirin, aru sini aku juro kyebaa idə apya bai ibung ʊkəkəri, akakpin nge asaa nge agara, asaa ʊkparayɔ okroo Iyesu nge.

²⁷ Akai ushi orokru ko kroo nge, bi idəmo erere nuwo aru sini etiri ni ofo okru asu tei kəni ʊnira ere nge bekai nge.

²⁸ Iyesu ka tere asani ɔmɔni, **“Erere Urushelima, inyi bekya etei mi; inyi tei ʊkany kəni ɔnɔny.”**

²⁹ Kii ekəri akywa yeba sini inyi nusani, **“ʊnɔng ta erere sini asamo ni ɔnɔ nge, ofo sini ese byere yo ko niying kəni ayan sini ɔnɔ sesamo! Onuo adaduma!”**

³⁰ **Ikpara dang,**

“ ‘Orokru nɔ sani ukro ni, “Kpa baya aru!”

Ka sani avra, “Fra aru!” †

³¹ Kii orokru basa ʊring men akywa sini ushi negəgəre, **ikimoyo inushoo nenyee ʊba kərawo?”**

³² Opyo aru sa ʊma ubibi apari nuo kəni Iyesu nge sini akpin mɔ eweye pərhemɔ.

³³ Nisini abii owro sini ayirhi ni “ʊkəri ikywi”, Burha aka kpaa baya agara kəni aru sa ʊma ubibi apari dang ere ying ba avu ʊra, opyo aru ba avu ʊpruma.

³⁴ Iyesu kasani, **“Ekperi, pɔnamɔ ʊyamɔ nge, kii ene kperhimɔ imisini akusa.”** ‡ Aka kəkaa igbe nge kə fer atari orong iyaa nɔ kpaa ikina ni.

³⁵ Orokru titing asu rong nge, arite orokru kasu saa ʊwa, asu sina nge. Aka sani, “Asa opyo aru oforo; asu ʊkaa ibo shoo asani engəe ni Ikristi, aru sini ʊnɔng karha oworo nge.”

³⁶ Ekəri aru tei iko kaba asu sina nge. Aka maa imusa ʊkpakpam,

³⁷ asani, “Ibo shoo unwɔ ni ogumo Ayaudiya, sa ʊkanw oforo.”

* **23:17] 23:17** Ipyoo iwɔrɔ sayo ni eseyen nge bi upen kəni sini epere bi idə Imat 27:15 kəni Imark 15:6. † **23:30 23:30** Osi 10:8 ‡ **23:34 23:34** Ipyo iwɔrɔ itee isayɔ ni iwɔrɔ yen nge.

³⁸ Ɖwɔri Ɖwɔrɔ akpa bayarhi ikywie umusini usini: EWEN NGEE NI OGUMO AYAUDIYA

³⁹ Ereying bidɔɔ ekəri arɔ sa sɔma ubibi sini osuni nge ba agara burha kasu ushorho nge ɔtira ani: "Si ɔnwɔɔ ni Ikristi? Sa ɔkanw Oforo kəni arɔɔ!"

⁴⁰ Yip orobyoo ekəri arɔ sa sɔma ubibi ka tana awan arɔ uraa nge. Kasani, "Ona kung irung Onung, bekai sini akywiny iring ukpo nɛmər kəni ɛngɛɛ?"

⁴¹ Igara arɔ nɛmər, kii arɔ ku pen nɛmər ni imisini arɔ si, yip orokru wen sesaa irima ibibi."

⁴² Ikpara dang aka sani, "Iyesu dirha ni imye akywa sini uba ba bidɔɔ igumonw.†"

⁴³ Iyesu ko yoro nge, "**Ubrubruwɔɔ itaninw, echiye yen ɔnw shoo kəni ɛmyɛɛ bi Iparadai.**"*

Ukpo Iyesu

(Imat 27:45-56; Imark 15:33-41; Iyo 19:28-30)

⁴⁴ Kekylla ni ikpakpaa awri wɔ, owro kasa eting bi kukum ibung kekyaa akywa itomo itaru ni awri,

⁴⁵ kii ɔnung shere ɔta nge. Ikyeri sini akai owro ɔshisha kəni ubyen Onung ka sarayo ba barating bayaya kyeba atata. ⁴⁶ Iyesu ka ta onuo ayaya ayirha kasani, "**Ekperi, ima uring mi ba avunw.**"† Nisini eperi kəna, aka wara ɔfɛn nge sɔma akurha ko kpoo.

⁴⁷ Nisini arite arɔ tɛkɔ rii imasini isi, oko dɔɔ Onung nge asani, "Iyoro ni orokru wen ni nashisha."

⁴⁸ Nisini orokru sini ɔtuni burha owo orong imisini iku kyeng, rii imisini isi, akasɔ kra ikɔw mɔ akyamɔ.

⁴⁹ Yip kukum arɔ sini ekperhi nge, kəni erere sini okrii nge bai Igalili, atiting bai ikəkarha, kasu rong umamen.

Umune Iyesu

(Imat 27:57-61; Imark 15:42-47; Iyo 19:38-42)

⁵⁰ Opyo orokru nuwo burha arɔ sini ayirhi ɔtɔwa nge ni Isufu, ani ere ying bidɔɔ ari igumo Ayahudiya‡, ani nɛgbɛn oshoo nashisha.

⁵¹ Arɔ sini atiri nge ɔwɔrɔɔ ɔtumo imisini asi. Okuni ba apya Ayaudiya bi Ibung Arimatiya, ingɛɛ kaa aku sha igumo Onung.

⁵² Aka kya owro Ibilatus ɔyo sɔrɔɔ ɔkung Iyesu.

⁵³ Ikpara dang oko shurowo bi bung, ka gərhawo ni ɔperi ka yara nge bi ɔgrɔn sini ɔsɔi bi upang, amisini ese minemo ararɔ nge wroo sini ɔsɔiyo.

⁵⁴ Asi umamen kukum ɔnung ukyene sɔma Ayaudiya sini anakywa shi naji ni awri uwuro Ayaudiya tikpa.

⁵⁵ Erere sini abii kəni Iyesu nge bai Igalili ko krii Isufu nge oyo rong ekəri ɔgrɔn kəni sini ayari inama nge bidɔɔyo.

⁵⁶ Akywa dang oko juro kyamo ɔduna ekə ye kyene ɛnye ɔnyang ɔduduma kəni anayaa ɔnyang ɔduduma. Yip oko wuro awri uwuro Ayaudiya kəni sini ogro peri ni.

§ **23:42 23:42** ɔpyu ɔwɔrɔ itee *bi ni ikru igumonw* * **23:43 23:43** Iparadise: bidɔɔ utere Igrik ɔmi Ogro ɛteng, asa ɔtuna ni iring yen abasu pere iring Abya eden. Bakywa Ogro Asa ese sa ɔtuna ni iring yen abasu pere owro sini ɔɔ Onung se su me asu wuro, nisini aku sha ɔpara ɛshe ukyerhe uring.
† **23:46 23:46** ɛtɛ Ub 31:5 ‡ **23:50 23:50** Emen mo ani ekəri ushi orokru dang sini ugurhi Iyesu nge uring. Aka waa ni Ibilatus na akyu pere nge.

24

Iyesu shine bai idɔɔ ɔgrɔn

(Imat 28:1-10; Imark 16:1-8; Iyo 20:1-10)

¹ Ni ititikywa awri etensara itee isati, ekəri erere ka kpara ikang kəni enye ɔnyang ududuma sini ekyeni okyo ka kpin utira kyamo ekəri owro ɔgrɔn.

² Aka darha eyin utari nge bo nuwo ɔgrɔn,

³ yip nisini arii idɔɔ ɔgrɔn, onoromo ukung Ete Iyesu.

⁴ Anayu ɔwɔrɔfo bi ikywi ɔmamen, ba kywakywa dang opyo orokru aparti sini ɔɔmɔi ɔuma ufufuru sini uku yana kəni uyen ɔnung ni ko kuno atiting bi itungmɔ.

⁵ Ikpara dang ekəri erere ka kung irung nge nagang ko susuno akywimo ibung, yip ekəri orokru kasani ɔmɔ ni, "Ikisi inyi ku pyerhe aru akru bidɔɔ aru sini okpuimo?"

⁶ Asaa nge ben! Akarha akyushine! Inyi dirha imisini atany, bi ikpara sini eshishi kəni enyi nge bi Igalili:

⁷ ***'Itɔɔyo ama ɔɔ orokru ba avu aruya, anu kpaa baya agara. Yip bi awri ɔmang taru anu shine.'*** "

⁸ Ekpara dang aka dirha ni uring nge.

⁹ Nisini ojuri bai owro ɔgrɔn, aka tana ɔɔ ɔmer nge atarhi ni eying kəni ɔparha eshe aru kroo nge kukum uring men.

¹⁰ Imeri aru kuno bai Imadala, Ijowana kəni Imeri akwa Iyakubu adarha ɔparha eshe erere sini ani kəni ɔmɔɔ. ɔmɔmɔ atani ɔɔ ɔmer nge uring men.

¹¹ Yip usang uyoromo ni imisini ekəri erere peri, kii akung kəni iring ukakae yoni.

¹² Bi kəna, Ibitrus kə shine ni atara kya ekəri owro ɔgrɔn. Oko kpukporo kə ten kidɔɔ ko rong uperi sini agarhi Iyesu nge uyari bi itung, akywa dang oko juro kyaa ɔduna, asu wɔrɔfo asani ikimoyo isi.

Iyesu yen ɔkaa eberi ɔɔ ɔmer nge aparti

(Imark 16:12-13)

¹³ Ba awri eying dang ɔɔ ɔmer Iyesu aparti aku kyeng kyamo opyo apyang sini ayirhi ɔtɔwa ni Imawus, amisini ikarha nge kəni Urushelima ini kekyaa ukpin ikilomita atari ni eying.

¹⁴ Akasu pere ni opyomo beka kukum ɔmɔsini ɔsi.

¹⁵ Nisini aku pere asu pya onuo uring men ni opyo mo, Iyesu ko kuno nivuo asu kyeng kəni ɔmɔɔ.

¹⁶ Oroo nge, yip ekəne kperhimo asani Iyesu ngee.

¹⁷ Iyesu ko gyurho mo, ***"Ikimoyo inyi ku pere ni opyony, sini inyi ku kyeng bi utira?"***

Aka ting nakprukpring, abubura ikywi.

¹⁸ Ereying bi idɔɔ mo, sini ayirhi ɔtɔwa ni Ikilopas, ko gyurho nge, "Unwɔ eyeyinw uni ekyeng bi Urushelima sini une kperhinw uring men sini uku kyeng ba awri men ni?"

¹⁹ Iyesu ko gyurho mo, ***"Ukina ɔma?"*** Oko yoro nge, "Uma sini upen Iyesu ari Inazaret. Ani aru pere onuo ɔnung nge. Uring nge kəni ɔuma usaa ni ikru bi ite ɔnung adarha bi ite orokru kukum.

²⁰ Ogu ubyen ɔnung kəni ogumo akpari nge ama aki akywaa iring ukpo imisini anu aka kpaa baya agara eperɛ nge,

²¹ yip aru ku utira ikywi nge asani engɛ nu basa ari Isrela oforo. Si ukywerɛwɔ wurha, echiye ni awri ɔmang taru wro kəni sini ɔmamen si ni.

22 Adarha nge opyo erere bi idɔɔ aru kə jijire aru nagang, sini eshini ni ititikywa yen akya eberi ɔgrɔn,

23 yip ak yana romo ukung ngee. Oko juro aba tana aru asani imo rong opyo atina Unung aru sini atana aru asani Iyesu ni akru.

24 Ikpara dang opyo aru bi idɔɔ aru kə shine kya ɔgrɔn owro sini emine nge aya darha nɛmɛr kəni sini ekəri erere pɛrɛ ni, yip akya no romo Iyesu nge."

25 Akywa dang Iyesu ka sani ɔmo ni, **"Inyi sine nye inyi ni egmee kən, inyi sine nye inyi ni oshong owro oyoro bidɔɔ ikywiny ni kukum imisini aru pɛrɛ onuo Unung pɛri!"**

26 **Si itɔɔyo Ikristi kung igara umamen ko shoo ni uraa igumo nge?"**

27 Iyesu ka tana mo kukum imisini ɔwori bi idɔɔ iring Unung bi ikywie, kpara bai ogro Imusa adarha kukum ɔwɔrɔ aru pɛrɛ onuo Unung.

28 Nisini etekya fwa ekəri apyang sini eye kyamo nge, Iyesu ko suno nge ni okyoro kəni aya kyaa ki ikəkarhawo ni.

29 Yip oko ɔɔrɔ nge asani, "Ki kəni aru nge, kii ewure kpaa; unung kywerewo." Bi kəna Iyesu ka raa una akiki kəni ɔmo.

30 Akywa sini akiki kəni ɔmo awa ra umura, aka kpara agbankro, kasa ija, oko jurho ama mo.

31 Ikpara dang ikramo kə yɛɛ, ekə kperhi nge asani Iyesu ngee, akywa dang oko voo moni urong.

32 Aka sani opyo omo ni, "Ubrubru! Ikywi aru kasu pyayo sini aku pɛrɛ ni aru bi utira asu furɔ aru iring Unung"

33 Aka tira shine ojuro kyamo Urushelima. Aka ya darha atina nge atarhi ni eying dang otuni eberi ying kəni opyoo aru,

34 aku tana ni, "Ubrubruwɔɔ! Ete karha akyu shine! Eyen ukaa bi ite Isimon roo nge."

35 Ekəri ɔmo umɛr apari ka tanamo imisini isi bi utira, adarha sini ekperhi ni Iyesu nge bakywa sini ojurhi ikyɛɛ ufufurho.

Iyesu yen ukaa eberi ɔmo umɛr nge

(Imat 28:16-18; Imark 16:14-18; Iyo 20:19-23; Iti Ati 1:6-8)

36 Akywa sini eshi ututana uring men Iyesu nivuo oko kuno abarating mo ofomo nge asani, **"Uyari ikywi kyeba eberi nyi."**

37 Ekə jijire nge ka kung iring nge nagang, asu wɔrɔfo kii imo rii ering nge.

38 Iyesu ka sani ɔmo ni, **"Ikisi inyi kpi eyi, ikisi ikywiny ni ipari?"**

39 **Inyi rong ivum kəni ifraam. Imyee nivum! Inyi pyam akung; kii ering saa ni inama nge kəni okwoo, kəni sini inyi rii ini oyo nge ni."**

40 Nisini eperi kəna ekə yen mo ivuo kəni ifraa.

41 Bukəna usang uyoromo, bekai ofofuru kəni ujijire. Ikpara dang Iyesu ko gyurho mo, **"Inyi ni iri umura nge ben?"**

42 Aka maa uting itofuru ufufurho,

43 aka yirha ara bi ite mo.

44 Iyesu kasa ni ɔmo ni, **"Imisini itanayi ye akywa sini ishishi kəni enyi nge: Kukum umasini ɔwori bi idɔɔ ogro Imusa, aru pɛrɛ onuo Unung kəni ete, itɔɔyo itire bi ikywim."**

45 Ikpara dang ekə yɛɛ mo ikywi aki ekperhi iring Unung nge.

46 Aka tana mo, **"Imisini ɔwori ye: Ikristi nu si igara, eshine, ba awri umang taru."**

⁴⁷ Okojo wɔrɔ asani bidɔɔ ɔpyaawɔ anu tana iring ididima bidɔɔ ɔtɔwa nge kya kukum Ibung atikpa bai Urushelima, ni orokru shere ɔya nge aki Unung pɔnamɔ ɔyamɔ nge.

⁴⁸ Inyimo inyi ni aru sini inyi rii imisini isi ben. Itɔɔyo inyi tana opyo aru bekaiyo.

⁴⁹ Nechiyen inyi kung, Inu tumany ni ɔma onuo Ekperim [Ering ɔshisha] bayany; yip inyi sha bidɔɔ apya noru kekyaa akywa sini inyi nu tire ni ikru ba ayaya."

Iyesu kyaa ayaya

(Imark 16:19-20; Iti Ati 1:9-11)

⁵⁰ Iyesu ko kuno ni ɔnɔ ɔmer nge bi idɔɔ apya kekyaa ɔkpin Ibetani, ekɔ shwe ivu ayaya kasa ija.

⁵¹ Nisini asa ija, ekɔ sheremo Unung ka kpara nge kyaa ayaya.

⁵² Oko kpukporo akywa dang ko dɔɔ ekɔ tire ni ofofuru nagang oko ojuro kyamo Urushelima.

⁵³ Kukina unung anu bi ubyen unung asu dɔɔ Unung nge kɔni ɔsa ija.